

10.540. 021. 011-23

Folyvást tartó
Mezei és Kerti
KALENDÁRIOM,

vagy:

Mit kell a' józan gazdának az
esztendő minden hónapjaiban,
mind belső, mind külső gazda-
sága körül haszonnal végezni,
és tudni?

Tökélletes tanácsadó
a' belső és külső Gazdaság'
minden Ágazataiban,

ügymint:

Mit kellesék az udvarban, mulató- s kony-
hakertekben, a' gyümölcsfák, és virágok
mellett, nyárban és télben, a' szőlők', szan-
tóföldek', rétek', és erdők' mivélésében,
marha', baromfi', méhek' nevelésében ha-
lászat' és a' vadászat' dolgaiban csalha-
tlan előmenetellel cselekedni — több
tapasztalt gazdák és saját észrevételei
szerént.

Kiadá

EGY MEZEI GAZDA.

HARTIG. G.
könyv- és zene-
kereskedése
KASSAN

Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár

D320-2

Folyvást tartó

Mezei és Kerti KALENDÁRIOM,

vagy :

Mit kell a' józan gazdának az esztendő minden hónapjaiban, mind belső, mind külső gazdasága körül haszonnal végezni, és tudni?

Tökélletes tanács adó a' belső és külső

GAZDASÁG' MINDEN ÁGAZATAIBAN,

ügymint :

Mit kellesék az udvarban, mulató 's konyha kertekben, a' gyümölcsfák, és virágok mellett, nyárban és télben, a' szőlők' szántóföldek' rétek' és erdők' művelésében, marha', baromfi', méhek' nevelésében halászat' és a' vadászat' dolgaiban esalhatatlan előmenetellel cselekedni — több tapasztalt gazdák és saját észrevételei szerint.

Kiadá

EGY MEZEI GAZDA,

Ruisz Gyula

KASSÁN, 1832.

WERFER KÁROLY SAJÁTJA.

5-058

Mérei és Kert...

Leit. 1955

POST. MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM
36.695

1955

36.695

1955

JANUÁRIUS.

I. A' Házi és udvari foglalatosságok.

Az ujjonnan fogadott cselédeknek foglalatosságokat kimutatni, a' kezökhöz tartozó szerezket, eszközöket feljegyzés mellett által - adni.

A' Béreseket tüzi, és épület fa' szállítására, és ha a' föld hótól belepettetve van, trágya hordásra fordítani.

Az aszszony féle cselédeknek a' len tilót, gerebent, fonást, és motóllálást folyvást gyakorolni.

Az élet-tárokban a' szemes életet lapátokkal szorgalmasan megforgatni.

Az olyan vidékeken, hol az élet csürbe szokott takarítani, ezen hólnapban legfőbb foglalatosság a' csépelés, melly annál könnyebben megy minél keményebb hideg van. A' lóhere és bükköny-mag kiváltképpen csak a' kemény hidegben csépeltehetődik; mivel e' kétfélének szalmája, és hüvelye felettébb szívó lévén, nem könnyen bocsátja a' magot; de a' kemény fagy megszáritja a' hüvelyeket, s' megmerevedvén, a' cséplő alatt töredékenyekké teszi. Ennél fogva a' nevezett magoknak csépelésére nézve el ne mulassa az ember az ezen hólnap' legkeményebb hideg napjait használni.

A' lenmag ezen hónapban még tokjában hagyatassék, és gyakran kiostáltassék, melly által a' fűmágtól annyival inkább tisztán maradjon, és a' sok gyomlálástól annak idejében megkiméltethessen.

Az aszalt gyümölcsöket, mellyek felesleg valók, legjobb ezen hónapban eladni. A' bükkönyből a' legkisebb, magokat kell vétésre kiválogatni. A' nyári élet féleket, mint kendert, árpát, borsót, lencsét, 's több e' féleket kitisztítva rakásra kell tölteni.

Ha az idő folyamata állandó, az élelem féleket heti vásárookra kell szállítani.

A' télire pinczékbe eltett főzelék féle zöldségeket gyakran meg kell vizsgálni, 's a' lágyabb időkben gyakran friss levegőt kell rájuk bocsátani, és a' homokba helyezettteket, ha a' homok szárazsága miatt fonnyadni kezdenek, egy-kevése meg kell locsolgatni. A' közöttök rothadásba vagy pedig csirába indultakat szorgalmatosan ki kell válogatni, és elébb mindig azokat használni.

* * *

A' kehl káposztát télen sokáig elevevényben megtartani.

A' kehl fejeket úgy kell szárairól levagdálni, hogy torzsájukból egynehány újnyi hosszúságú rajtok maradjon, ezen torzsákból a' belet mint egy-egy íznyire ki kell vésni, a' nélkül hogy annak külső héjját megvagdalja, vagy sértegesse; ekkor a' kehl torzsájánál fogva madzagra kötözi az ember, és úgy alkalmaztatja függésöket, hogy a' torzsákba vésett üreség felül egyenesen álljon, és azon kis üregbe, minden reggel öntsön az ember rendszeren annyi friss vizet, a' mennyi abba fér Ezen csekély 's együgyű eszközzel fogva mind a' közönséges, mind a' másféle kehleket sok ideig friss állapotban lehet tartani.

II. A' fa oskola, és gyümölcsös kert körül tellyesítendő foglalatosságok.

A' Tavaszi gyümölcs magokkal beültetésre rendelt ágyakat körül kell árkolni, ha hogy ezen föld szabadon nyitva áll, nem feletébb nedves, és az még őszel meg nem tétetett rajta.

A' gyümölcs magok még az őszel elkészített ágyakba tétetnek; a' noszpolya magot az ember előre vizben megáztathatja. A' gesztenye, kajszin barack magok, diók és mogyorók, vizes homokban elébb csirába hozatathatnak.

A' hernyó fészkeket, a' fák' ágairól szorgalmasan fel kell keresni és ősze égetni, a' fa kiszek, fa-mászók, és sok nemű czinkék ezen foglalatosságban a' leggyorsabb segítő társak.

Fa karókat kell készíteni, mellyek a' hegyezett végök felől a' menyire a' földbe kell menniük-vagy a' tűzön valamennyire megperseltessenek, vagy pedig kulimázzal, szekérkenővel béáztat, tassanak.

Csináljon az ember jegyzéseket, messen fácskára számokat, szerezzon hárshéjat, sást vagy kötöző veszőket; a' metsző késeket fa-fűrészeket és egyéb afféléket hozza rendbe, és készítsen-el elegendő oltó viaszt, melly a' következő tavaszon és nyáron a' fák' oltásához megkívánatik.

Vi'sgálja - meg az ember a' télire elrakott gyümölcsöket, és a' törődötteket vagy rothadásra hajlandókat válogassa-ki főzéshez.

Minden nemű gyümölcsök' magvait szorgalmasan rakásra kell gyűjteni.

Délutáni napfényes napokon tisztogatni kell a' vén fákat, durva, vastag. és bemohosodott

kérgektől és azok alá magokokat bévett férgektől, 's azoknak tojásaiktól. — A' fiatal, gyenge héjú fákat, lugasokat a' nevededő hideg' esetében gondosan meg kell őrizni a' nyúlaktól.

Csendes időben a' nagyon sűrűn össze-álló 's egymásra nőtt ágait a' fáknek le kell vagdálni, hogy a' jövődöbeli gyümölcshez szükséges szabad levegő és napfény annyival inkább hozzá hathasson.

Oltó és párosító ágacskákat kell szedegetni, és míg azoknak használások' ideje elkövetkezne, egy árnyékos helyen a' szabad levegőre egy iznyi mélységre a' földbe le kell takarni. Legjobb ideje van ilyenkor az oltáshoz szükséges viasz' készítésére, oltó ruhákat és párosító kötőlékeket vászonból szabadni, és oltó viasszal bevonni 's hárshéját is előre elegendő mennyiségben beszerezni. Az oltáshoz és párosításhoz kiváltképen alkalmas kötőlék a' hárshéj, csak hogy azt elébb be kell viasszal vonni.

A' mi a' citron és narancs hajtását illeti, azt azon fagytól szabadon telelő helyről, hol eddig az edényben álló fák tartattak, egy olyan szobába, mellyben a' melegség Reaumur mértékje, szerént *) 12 foknyi, közel az ablakhoz kell helyheztetni mérséklett nedvesen tartani, és lágy időben hozzá gyakran fris levegőt bocsátani.

* * *

Oltóviaszt mint kellessék készíteni.

Végy egy rész veres, vagy fehér fenyő szurkot, tedd egy mázos edénybe gyenge tűz mellé, és a' midőn

*) A' hőmérték mindig Reaumur szerént van meghatározva bár ha a' mellett nem épen mindenkor maradnak is meg.

már olvadni kezd tégy, bele két rész sárga, vagy még jobb, fejer viaszt. Ha már a' fenyő szurok vagy gyánta egygyütt össze-olvadott, és azon ally, melly a' fenyő szurokban szokott lenni, a' tisztájától elválva az edény' fenekére leülepedett: akkor a' tiszta vegyületet csendesen és vigyázattal töltsd-ki egy más tiszta edénybe, hogy az ally a' tisztájától elválva az edény' fenekén maradjon. A' míg még ekkor a' vegyület híg és folyó, tölts közzé 1 rész Terpetin olajt. Ha pedig a' kitöltés' ideje alatt hirtelen megtalálna hűlni, tehát meghígítás véget tedd parázs tűzhöz hogy folyóvá olvadjon. Ezen oltó viasz, mellyet az ember meghüléskor rúdformákba is formálhat, igen sok ideig eltartható, használásakor a' fának hasadékjához nagyon oda fekszik, és azt a' legjobb következzel össze-forrasztja.

III. Foglalatosság a' szőlőben.

Gondoskodni kell a' szőlő karók, léczek és rudak felől, az elsöket hegyezd-meg és keményítsd - meg tűz által azon részét mellynek a' földbe kelletik mennie.

Csendes időben ganéjt kell hordani és takarítani a' szőlőbe, szeles időben pedig szélyel teríteni

A' melegebb vidékeken, ha az idő meg lágyul és a' föld már jó formán szikkadt, szőlőveszszöket metszeni is lehet. — Itt nálunk Magyar Országban az idő' járásánál fogva ezt gyakorolni nem lehet.

IV. Foglalatosságok a' veteményes kertben.

A' kerti szerszámokat 's készületeket javítani kell, az avúltak és elkopottak helyett használható újjakat kell szerezni. Babkarókat, melegágy készületeket 's több e' féleket, mind jó korán elő kell készíteni.

Kerti Rezsukát: és salátát ládában ben a' szobában is természetelni. Az árticsokát, zellert, raponcza és egyéb illyes gyökeret a' kemény hideg ellen gyékénnyel, gallyal, szalmával, dudvával, lóganéjjal, a' csiperke gomba ágyakat pedig hosszú szalmával, és úgy azután az esső és hideg ellen lóganéjjal jól be kell fedni.

Ha a' zöldséges kert még tél előtt meg nem trágyáztatott, tehát ezen hólnapban annak múlhatatlanul meg kell történie; a' végre az embernek jól megérett apró trágyát kelletik választani. Lágú időben ássa és forgassa meg az ősszel még így el nem készített ágyat, és szellőztesse meg az árticsokát, zellert és raponcza gyökeret.

A' spárga mag' ültetésére most van a' legjobb és alkalmasabb idő, ha hogy az még ősszel meg nem történt.

A' korábban használás végett spenát, turbo-lya, petrezselyem; paszternák veres és sárga répa, kalánfü és több e' féle magokat még borsót és kerti nagy babot is nyílt időben el lehet vetni.

A' vetésre szükséges magok eránt különös figyelemmel kell lenni, azokat jól meg kell tisztítani, kiváltképen azokat, mellyek ganéjos meleg ágyba vettetnek; és olyan helyen kell tartani, hol az egerek hozzájuk nem juthatnak; vagy pedig hogy azon hívatlan vendégek ellen bátorságba helyheztethesse az ember a' magokat: tehát egy tokba kámfort tegyen és azt nem igen keményen bedugva a' magokhoz teszi, szinte hasznos szolgálatot tesz; csak hogy gyakran meg kell a' friss terpetinbe mártást ujitani. A' millyen féle magok még az ideig hibáznak; most meg kell szerezni.

* * *

Téli időben gyökerecskéket nevelni.

A' retek magot áztassa az ember 24 óráig lanyhás vízben, és akkor azon nedvesen egy zacskócskába köttegye az ember egy elegendő meleg helyre, 's ott tartsa legalább 24 óráig, hogy a' magok csirába indulhassanak. Ekkor vegyen elő az ember egy hordócskát, 's azt derékba fűrészeltesse két felé, és mind a' kétfelét melegítse - meg jól, 's azután az egyiket töltsé - meg jól megtrágyázott kerti földel, 's vesse abba a' petrezselyem, saláta, retek, a' vagy egyéb féle magot, 's borítsa - rá a' másik felét, melynek szorosan egymásra keltek feküdni. Azután vigye - le az ember egy pinczébe, 's a' bevetett földet öntözze - meg a' szükségig kellő lanyhás vízzel, 's ismét fedje - be jól. Tizennégy nap múlva már jó salátát vághat - le róla.

V. Foglalatosságok a' virág, üveg házbéli narancs-termesztő és múlató kertekben.

A' medvefűl és kulcsvirágokat lehet ládácskába és igen apróra elvagdalt mohba vetni.

A' telelő helyen lévő plánták közül mind egyik megkívánja a' maga természetéhez kellő bizonyos mértékű melegséget. Minden plánták, a' mellyek csak Reaumur mértékje szerint 4 grádustryi melegséget kívánnak, kitelelhetnek egy olyan pinczében, mellyben a' fagnak helye nincs. Ide számláltatthatnak : a' külömbféle Adonis neműek, Czamoly fű (Akeley) Alpesi balzsam; Apocinum (Apocinum androsemi folium) Öszirózsa, medvefűl virág, a' kék égő virág Cardinal virág, camille, veronica, kisezerjófű, fai borostyán, füstfű, fáczánfű, füge, tűz színű liliom, tűz színű szegfű, gyűszű virág, pézsma virág, szászorszép, csomo virág (garben) kerti mály-

va Loncz virág, kecske ruta (*galega officinalis*) harang virág, sárga ibolya, Fül-fű, Ölyvfű, csengőfű, kakastarély virág, Repcsény, szent-plánta, kutyafog, kutyanyelv, Jaczintus, Diszes narczis (Jonquille,) Iris, farkashárs (Kellerhals) Májfű, lilium; Oroszlány száj, Monarda, Estvelke (*He-speris*) Nárczis, szegfű, Ranunkulus, Rozsa, Rozmarin, Zsája, bársonykar, homokfű, sikkantyú (*Scabiosa*) Kulcsvirág, Fecskegyökér, laptavirág, Dárdácska, Köröntőfű, Taczeta, nárczis, Téli tőzegvirág, sárkányfű, és több ilyenek. — Itt meg kell jegyezni hogy az olyan plántákat melyek Magyar ország' melegebb tartományjaiban a' szabad levegőn is kinn maradhatnak: tehát a' pincze' boltjához legközelebb, a' gyengébbeket pedig befelé hátrább, a' hol néhány grádussal is melegebb van, kelletik helyheztenni.

A' következő plánták, a' melyek Reaumur szerint 8 grádusnyi melegséget kívánnak, egy világos, délre fekvő szobában egy kevésé fűtetetnie, ha az időmérő négy grádusnyi melegségre kell tartatniok, hogy hajtásba egy átaljába ne indulhassanak, és csak a' múlhatatlan szükség esetében kell őket egy-egy kis hideg vízzel locsolni, a' midőn t. i. az egészséges levelek, már fonyadozni kezdenek. E' következendők: Hamu plánták (*Cineraria amalloides, lanata és maritima*) Aucube Alea, medvefű, Czitronfa, cziprus, Ciclamen *Gorteria rigens*, Hangfű (*Erica vulgaris*) Hortensia, szarvas szarv bokor, Hermania, kék Nyakócz fű (*Trachelium*) csengő fű (*Hypericum monogynum, olympicum, balearicum, pyramidale calycinum* (*Jazmin Jazminum sambac, grandiflorum azoricum, officinale és odoratissimum*) több levendula fajok (*levendula multifida, formosa, den-*

tata), a' Borostyán, mirtus, gránát és narancsfa, a' rongyvirág, a' közönséges kinvirágok (*Pasiflora serrati folia*) *Phyllica*, *Ericoides* *Pompelmus* *Citrus Decumanum*, Zörgővirág, Rezeda, a' gyengébb féle rózsafajok (*Rosa semper florens*, *muscosa*, *moschata*) a' gyopár. legtöbbnyire a' *Pelargonium* fajok, a' leves plánták: mint a' *Cactus flagelli formis*, *Agave*, és *Aloes*, a' rostos virágok, *Stapedia variegata*, a' köldökfü, vagy papvirág, mellyek egy átaljában nem locsoltattnak, a' pánczélvirág, a' borostyánformájú lapta virág, farkas hárs, bőzvely, a' gyengébb *Zsája* fajok (*Salvia formosa*, *coccinea*, *pseudo coccinea* és *aurea*), az Indiai aranyfüvirág, és több efélék.

Azon plánták mellyeknek télben Reaumur szerént 8-tól fogva 14 grádusnyi melegségre van szükségek, megkívánják hogy álló helyeknek ablaka előtt egy előre kiálló üveg házacska legyen, a' mellynek hogy a' hideg be ne hasson, két lábánál kisebb állani nem szabad, és a' szobával elkerülhetetlenül közösülésbe kell lennie, kívülről pedig gyékény ponyvával béterítetnie. Ide tartozó plánták az úgy nevezett *Allamanda Cathartica* *Alströmeria Palergina*, *Canal indica*, a' tetemtöldőfü, *Cistus Salvifolia*.

Kemény fagy idején, gyakorta megtekintse az ember az üvegházban lévő időmérőt, hogy a' fűtést ahoz alkalmaztathassa: vagy pedig, ha hogy a' hideg felettébb nagy lenne, a' plántákat éjszakára a' meleg szobába vihesse. A' szoba ablaknak, melly az üvegházat a' szobától elválasztja, télben mindig nyitva kell állania, és egyedül csak a' szoba tisztogatás alkalmával kelletik bécsukni, hogy a' plántákat a' pör be ne lepje — El ne felejtse az ember a' gyékényborítékot az

ablakra minden este gondosan lebocsátani és csak reggel a' mindön már jól feljött a' nap, ismét félre-vetni.

Az olyan plántáknak, mellyek téli időben Reaumur szerint 12-től fogva 20. - 25 mértéknyi melegséget kívánnak, legjobb és czélerányosabb volna egy kis magányos keskeny szobácskát felállítani, mellynek egyik ablakához egy a' szobán egészen, végig nyúló vas kürtőjű vagy csövű kemenczének közelébb kelletik lennie. Akkor osztán a' kemenczéhez legközelébb lévő egyik üvegházacskába a' 21-től fogva 25. a' távolabb lévőbe pedig 12-től fogva 20 mértéknyi melegséget kívánó plántákat lehet helyheztetni. Az ilyen plánta tartókba tartoznak: farnezumi Akác, a' pamut, a' rózsa szín plajbászfű, vér virág, *Desmanthus divergens* a' két színű *crinum Americanum* — és *Bracteatum*, a' gyengébb — *Hibiscus* fajok, a' skárlát szín *justitia*, a' kávéfa, a' lantana *Camara*, a' tellyes *Nerium Oleander*, a' kellemes *Pangratiun amoenum* és *Carabeicum*, a' gyenge kín virágok a' *vinca rosea*, a' *Strelicia Reginae*, a' *Tradescantia discolor*, *Pangratiun Zeylanicum*, *Achania Malvaviscus* *Volcameria Japonica*, *Xylophilla angusti folia*, *Arum divaricatum*, *sacharum Officinarium*.

A' melly plánták leginkább megkívánják a' melegséget, azokat leghátúl, azokat pedig mellyek több világosságot kívánnak sűrűn a' felső ablakba kelletik helyheztetni.

Minden plántákat gyakran, és gondosan meg kell téli helyheztetésökben az aszott 's meg sárgult leveleiktől ágacskaiktól tisztítani, nehogy ezek által a' többi egészséges részei szinte romlásba jöjjenek, melly miatt külömben sok plántákban, kü-

lönösen pedig a' leveles fajtákban az ember elkerülhetetlen kárt vallana.

Ha a' levegő az o mértéken - túl az mértéklettségnek 5-ik vagy több mérték sorára jut, melly ezen hólnapban természetesen ritkán szokott megtörténni: olyankor a' pinczében és a' fagytól egészen bátorságos meleg-házban tartott plántákra déltályban egy-egy kis szabad levegőt kell bocsátani; az által azok a' pállástól - és rothadástól megmentődnek.

A' cserepeket, mellyekbe hagymás virágok vannak mint: Jaczintus, tulipán, taczéta, nárczis, dárdácska, díszes nárczis, ranunculus, és szélvirágok (anemone) egy nagy világos 's 12, -15 mértéknyi melegségű szobában közel kell az ablakhoz rakni: Éjszakára pedig ha hogy nem fütődik a' kemencze, tehát annak tetejére kell rakni, és minden másod nap lanyha meleg vízzel meglocsolni. A' szélvirágoknak, a' ranunculusoknak elég ha hetenként csak kétszer meglocsoltatnak is. Az üveg alatt hajtó hagymáknak Reaumur szerint 12 - 15 mértéknyi melegséget ad az ember 's hetenként 2-szer, vagy 3-szor friss vízzel meglocsolja.

Gyöngy virágot és a' szép amarillist egy nem nagyon forró kemencze tetején kell hajtásra indítani, hol egy téglát kell alá tenni. Az amarillisnek minden másod nap' meg kell locsoltatnia. A' gyöngyvirágot, egy lapos belől mázas, és mindig vízzel megtöltött edényben kell tartani, és a' csiráit napjában 4-szer, 5-ször is megnedvesíteni.

Az egerekre, mellyek az illyes teelő helyeken gyakran tartózkodnak, és a' plántákat össze-rágják 's roncsolják, különös figyelmet kell fordítani, és őket fogóval, 's méreggel kell üldözni.

A' narancs fát, a' mint azt az ember tartani, és gyümölcsöztetni kívánja, 6-tól fogva 12 mértéknyi melegségben kell tartani.

Az Ánglus vagy múlató kertben utánna kell látni, ha vallyon a' befedő vagy takaró nem szabad é - fel, a' vagy nem csúszott é félre valahol. — A' valamennyire még nem fedetett gyengébb növények' gyökereit harasztal falevelekkel, derekait pedig fenyő gyenge galyjaival, vagy pedig annak hijjánossága esetében szalmával kell a' rendkívül kemény hideg ellen védelmezni.

Ezen hólnap' vége felé lágy időben lehet ranunculus szélvirág tulipán, és Jácint hagymákat ágyba ültetni ha hogy az ember elébbi ősszel azokat elmúlasztotta.

* * *

A' hagymás virágok' virágzását siettetni lehet ilyen módon.

Vegyen az ember 6 lat saletromot, 2 lat hamuzsirt, és 2 lat konyhasót olvassza-fel ezeket mérséklett megnél egy font esső vízben, azután tegyen hozzá 1 lat fejer czukort, és szürje által egészen. Ezen folyóságból tegyen mintegy 8 cseppet azon folyó vízzel megtöltött üveg edénybe, a' mellyen a' hagymák hajtásra indítatnak, ezen edénynek mindég tele kelle lenni vízzel, 's a' víz ennél fogva hogy az apadás hijját hasonló mennyiségben mindig hozzáj kell tölteni, tehát minden nyolczad, és 10-zed napban megfrissül. Ezen felöldozást hasonlólag lehet azon víz közbe vegyíteni mellyel a' virág hagyma locsoltatik az edényben, vagy pedig az ollyas vízzel meg lehet tölteni azon alsó edényt, mellyben a' virágcserep helyheztesetik, úgy hogy a' föld vagy az abban találtató plánta nedvesen tartassék.

VI. A' szántóvető, és réti foglalatoság.

Ez a' hónap rendszerént leghidegebb, és ennél fogva a' szántó földet szántani nem lehet. A' midőn azonban a' tél korán beáll, sokszor megtörténik hogy az idő járása Januáriusban oly mérséklett, hogy a' félbe maradt búkköny vetést folytatni, és még elvégezni is lehet.

Illyenkor az eke szerszám' rendbe hozása körül foglalatoskodni, és egyéb mezei gazdasághoz tartozó szekereket kijavítgatni főgondja legyen a' gazdálkodónak.

Az idő'enyhülésével pedig' ne felejtse - el az ember a' szántó földön keresztül húzni szükséges vizárkocskákat.

* * *

Megfagyott kolompérokak mint lehet megehetőkké tenni.

Ha az ember a' megfagyott kolompérokak maga számára, vagy teheneinek, lovainak, és sertéseinek táplálásokra használni kívánja: igen hasznos ha azokat friss hideg vízbe rakatja és legalább félnapig ott tartja. A' folyó víznek sokkal több ereje van a' fagyot kiszívni, mint a' kút víznek. Hogy a' fagyot kolompért maga megehesse az ember: tehát hámozza-meg — és darabolja - el apróbb és nagyobb darabokra, rakja hideg vízbe, mellybe egy marék só is vessen, fél napi ázás után megehető lészen.

VII. A' marha, és méh tenyésztés körül.

Minden nemű marhának meg kell a' magát rendszeren adni, és az istállót, ha csak szellősövek nincsenek rajta, igen gyakran meg kell szellőztetni. A' ló istállót melegen kell tartani; de a' mellett rekedt levegő ne legyen benne. A' hasas kanczák, valamint a' csikók is egészen a' le-

hetőségig kiméltessenek, és mindennap, legalább egyszer a' szabad levegőre kibocsáttassanak. A' juhokat mindennap meg kell itatni, és a' sóban nem kell velek szükségét látatni. Ha az ember elég falevellet, harasztot szerzett mindennap hányjon elejökbe, széna, szalma eledelök penész nélkül való legyen, a' sertéseknek rendszerént enni kell adni, óljokat tisztán tartani, és aljoknak gyakran friss gazt, csuhét, szalmát, vagy erdős helyeken falevelletet kell vetni. A' tyúkokat hogy hamarább tojni kezdjenek, malátával, pergelt zabbal és borsóval kell étetni.

A' méheket időről, időre meg kell tekinteni, ha vallyon nem szenvednek é' szükségét, és ha az bekövetkezik; tehát az ember ne fényes nappal, ha nem csak alkonyaton étesse, ne hogy valamely ragadozó méh oda kapjon. Az olyan kasoknak vagy köpüknek lyukait szűkebbre kell csinálni, minél fogva az őket megtámadó egynehány rablóknak annyival könnyebben megfelelhessenek, — A' kemény hideg ellen a' kasokat vagy köpüket ócska zsákokkal vagy szalma borítékokkal kell fedni. A' czinkéket, és egyéb pusztító madarakat a' méhes környékéről pusztítani és idegeníteni kell, a' döglött méheket pedig, a' kijáró lyukszáján kihúzogatni. Az egerekre, kivált a' téli hónapokban különösen vigyázni kell. Még csak a' hó egészen el nem olvad, addig a' méheket bár millyen kellémes nap legyen is ki nem kell bocsátani, hanem inkább délutánig mindég bedugva kell kijárójokat tartani, és hogy friss levegőbe szükségök ne legyen, estve felé ismét kinyitni; vagy pedig állásokban a' kasokat lyukaikkal mind befelé fordítani, hogy a' nap' kisést észre nevehessék. Ha az ember a' méheket

valamelly idegen ismértlen vidékre kívánja szállítani; épen ezen hónapban szállíthatja - el szánon legbiztosabban.

* * *

A' Méhek' ellenségei.

Az egér, nyest, véresbegy, barázdabillegető, czinke, fecske, tüvisszúrógibics, harkály, gólya, tyúk, kacsák, és több más madarak, a' hangyák, darázsok, lódarázsok, szinte ellenségei a' méheknek, még a' kisebb és nagyobb fajú éjjeli pillék is veszedelmes ellenségeik, a' midőn azok tojásaikat a' sejt közé tojják, és azokból kukacok kelvén-ki a' sejtet az az a' viaszt megeszik. Minden ellenségek ellen a' méheket védelmezni, kasokat a' mennyire csak lehet mindig tisztán tartani, és télen állandóul betapasztva tartani multhatatlanul megkívántatik-

VIII. Halastó, erdei gazdaság, és vadászat.

A' lékeknek naponkint nyitva kell állaniok, a' tavakon, 's arra is szorosán fel kell vigyázni, ha elegendő víz van é a' tóban; 's van é ki 's befolyása. Ha a' lékeken halak mutogatják magokat nyilván való jele a' víz hijános tulajdonságának, mellyet azonnal hozzá hocsátott fris vízzel kell megfrissíteni 's javítani. Mihelyt lágyulni kezd az idő, azonnal több lékeket kel a' tón vagdalni, és arra mindenek felett szorosán felügyelni, hogy a' jég tetején semmi álló víz ne légyen, hogy a' jeget betörje. A' nádat legjobb jég tetején levágni, és kévékbe kötözni.

Az épületbeli, és tűzifák' vagdalásához egész erővel hozzá kell fogatni, és a' levagdaltakat kitakarítani. A' téli hónapokban levagdaltatott fák mind jóságokra, mind tartóságokra nézve sokkal felülmúlják az akármelly időben vágott fákat; il-

lyenkor el ne felejtkezzék az ember a' szekereknek, és egyéb gazdasági eszközöknek 's szerszámoknak való fak kiválogatásáról, 's meghagyásáról. A' veres és topolya, vagy vadfenyő gubóit és gyümölcseit összeszedni, és kitisztogatni. Az egyenes síkföldű lágyabb vidékeken, a' hol fagyok tavasszal nagyon ritkán szoktak lenni, haszonnal lehet a' fejér fenyő, és nyírfa magokat vetni. A' fa lopotásokra szoroson fel' kell ügyelni.

Ezen hólnapban legjobb a' vidrákat, rókákat, gerényeket, vadmatskákat, nyesteket, és farkasokat lövöldözni, minthogy bőreik és szőreik ilyenkor legjobb. A' vad kocza vadászatnakm ár ezen hólnap elejével meg kell szünnie, de a' vad süldőket, és egyéb meddő vagy bak vadakat még lehet lövöldözni; fenyves madarakat, és fenyő rigókat is lehet fogdosni. A' kertben tartott mindenmű vadakat, és madarakat táplálni kell. E' hólnap végefelé elsők már ekkor bagzáznak, az utóbbiak pedig pározásnak eredni szoktak.

* * *

A' fenyő magot tokjaiból kivenni.

A' fenyő magot legkönnyebben, és leghamarább meg lehet szárnyaikból szabadítani az által, ha azokat vízzel valamennyire meglocsolva kezei közt szétdörzsöli, azután valamely szellős helyen azzonnal megszáritja, és úgy szórólapát által felvetvén a' ledörzsölt tokhéjjaitól megtisztítja.

FEBRUÁRIUS.

I. Házi és udvari foglalatosság.

Az elébbi hónapban kijegyzett 's megnevezett munkák folytatódnak. A' szélveszek és hófúvások miatt lenyomult vagy megrongyolott sövény vagy nádkerítéseket kijobbíthatni, 's helyre állítani. A' füz-fákat botozni, és az ültetni valókat, mellyeket a' következő hónapban el akar az ember ültetni mind ki kell jó éles fejszével hegyezni. Eben és a' következő hónapban az egész esztendőre megkívántató lisztet be kell örölni. — Repcze, és lenmag olajt ütni.

* * *

Az élettárokat a' zsúzsoktól, és molyoktól tisztán tartani. Oltson az ember fris meszet olyan vízben, mellyben elébb lóherét, ürmöt, és izzópót főzött. Ezen vegyülettel még azon melegen be kell mázolni 's fecskendezni mind a' falat, mind pedig a' felső és alsó padolatot.

II. Foglalatosság a' fa iskolában és Gyümölcskertben.

Ezen hónapban a' magról kelt fiatal fácskákat ki kell ültetgetni, ha csak a' föld nem felettébb nedves, vagy az idő nem felettébb kemény:

gyümölcsmagokat , mogyorókat és diókat ültetni a' legalkalmasabb idő.

Ha hogy már nem igen tarthatni a' nagy hidegtől, úgy a' ganéjt, a' magról kelt 's elplántált aprófácskákról eltakaríthatni. Az előbbi nyáron oltott, és törpe fáknak hagyandó faderekacs-kák, a' már megnemesített részen felül három négy szemnyire elvágattatnak. Lágyabb, és kedvezőbb idő járás alkalmával, vége felé ezen hónapnak már lehet hasításba oltani 's szemezni; még pedig előbb a' szilva, baraczk és körtvély féleket.

A' gyümölcsöztető helybe, melly a' gyümölcsöt érésre sietetni a' mennyire csak lehet napfényt kell bocsátani; de mihelyt a' napfény megszűn azonnal az ablakra kell a' gyékényt vonni.

A' rakáson lévő gyümölcsök között szorgalmasan ki kell keresni a' rothadásba indultakat, és azokat egy hordóba hányván tél vége felé eczetnek használni.

A' gyümölcsfákat sárral, 's tavak fenekéről való iszapos sárral kelletik kövériteni, mellyet a' fa körül, a' mennyire annak töve köröskörül kiterjedhet, széjjel kell teríteni, hogy későbbben a' tövén felásandó földel össze vegyülhessen.

A' fáknak hernyótojásoktól, vénlevelektől, és egyéb férgek' fészkeiktől megtisztogatása ezen hónapban legszorosabb foglalatosság.

Mint hogy ezen hónapnak vége felé a' fák nedvesége folyásba indul, mellyet a' nyulak rendkívül nagyon szeretnek: tehát szoros felvigyázat kívántatik, hogy a' fák a' nyulaktól megoltalmaztathassanak.

A' fiatal fákat még minekelőtte lévőbe indulnának meg kell metszeni, tövis, és tengeri szőlő

ágakat vagdalni, mellyeket a' kert' árnyékos; de nem nedves részében kell a' földbe elrejteni, hogy mihelyt a' fagyja lümegy, azonnal elvitethessenek. A' törpe fák' metszését is ezen hónapban kell megfejteni.

Sárga és őszi baraczk spalléreket vagy falbéleléseket eleikbe vetendő deszka, vagy más egyéb árnyékot vető eszköz által szorgalmasan meg kell a' nap fénytől őrizni, hogy reájok egészen Mártius utóljáig a' nap ne süthesen; mert a' napfény korán virágzásra csalván őket, később az éjjeli fagyok miatt gyümölcsseiktől megfoszthatnak.

Az oltóágacskák' gyűjtögetésével folyvást foglalatoskodni kell. Ha egy törzsökön két nemesített ágacskák hajtottak -ki, tehát a' gyengébbet le kell metszeni.

Az oltóágacskák' választása.

Oltáshoz legalkalmasabbak az egy esztendei hajtású sűrűn egymáshoz álló, tömött szemű ágacskák. Azoknak igazi éretteknek kell lenniük; az az: nem hogy egy felől zöldek, más felől pirosok, hanem minden oldalról szép barnás piros színűek és tiszta fejer bélűek legyenek. Azokat a' legjobb 's legtermékenyebb fajú fákról kellek kiválasztani: legjobb pedig a' fa területének déli oldaláról vagdalni. A' lemetszett oltani való ágacskákat legjobb a' a' kertnek valamely árnyékos enyhős részben egy tenyérnyi mélységű földbe leásni; vagy pedig a, pinczében egy kevés, valamennyire nedves homokba takarni. Az oltóágacskák más helyre szállítások' alkalmával legtartósabbak és legjobbakk, ha nedves moh közertétele egy viaszos vászonba öszverakattatnak.

A' hasításba oltás.

A' hasításba oltásnál arra kell vigyázni, hogy az oltandó ágnak vagy deréknek felső része rézsont az az:

egy kevésé görbén metszettessen - le, és azután a' hozzá élesített és illetett oltóágnak beléhelyeztetése végett: mintegy két hüvelyknyi hasítást ejt az ember az oltandó ágnak vagy deréknek oldalán, de úgy hogy a' belét két-felé ne hasítsa, melly hasítást az ember a' késhegyinél-fogva nyitva tart. Ekkor előveszi az ember az oltóágacs-kát, 's hosszába mintegy másfél hüvelyknyire annak két oldalát rézsont lemetszi, és ék' formára megfaragja; de úgy hogy a' külső héjas oldala, melly az oltandó ág héj-jához és felső bőréhez alkalmaztassék, egy nyolczad résznyivel vastagabb maradjon a' belső héj nélkül élesen hagyott oldalánál, és belől olly élesre faragtassék, hogy a' nyílásnak össze eresztésekor egészen a' belső béléhez feküdjék; ekkor azután, az illy' módon megfaragott oltó-ágacs-kát belé illetvén az oltandó ág' hasadékjába, a' nyi-lást fenntartó kést kiveszi, a' hasadék pedig össze eresztettvén a' belealkalmaztatott oltóágacs-kát szorosán ma-gába szorítja, 's azt azután az ember oltóviaszszal bé-kenvén egy ruháskával körül tekergetni, és hogy helyé-ből ki ne fitorodjon, megháborítás nélkül vigyázva beköt-

III. Foglalatosság a' szőlőbe.

A' szőlő munkához megkívántató karókat, czölöpöket, dorongokat, és léczeket készítgetni a' romladozott garádjokat vagy kerítéseket kiigaz-gatni. A' trágya hordást tökéletesen elvégezni, és a' szőlőtőkék között széjjeltergetni. Ha az ember pusztá földet szőlővel be akar ültetni, a' hol csak a' föld elegendő nyirkos, tehát most ásogassa-fel jó mélyen.

A' melegebb éghajlatú tartományokban, hol a' nap korábban és nagyobb erővel ébreszti a' ter-mészetet téli álmából: ezen hónap vége fe-lé a' midőn már a' föld fagyja is kimégyen, a' sző-lő metszést egész bátorsággal el lehet kezdeni. Ezen dolognak nem szolgál akadályúl, ha hogy még néhol hó találatna is, csak hogy különben

valami fagyos idő ne fenyegetődjön. Ha az ember lassan, vagy pedig a' következő hólnap közepénél is későbbben végezi a' metszést, tehát a' szőlőtőtül a' rendin elfolyatja nedvét, melly a' vesszőnek ártalmára van. Az alatt fekvő szőlőhegyeken mindig későbbre kell hagyni a' metszést; mert ezekben a' hideg sokkal hamaráb szokott kárt okozni, mint a' magasabb fekvésű szőlőhegyeken.

Minthogy a' metszés a' szőlőművelésben legnagyobb figyelmet érdemlő munka, és így annak végrehajtása méltán vigyázatot, gondoskodást és értelmességet kíván: tehát mulhatatlanul olyan értelmes, és tapasztalt szőlőművesekre bízattassék, kiknek munkájok után a' jó következésre számot tarthatni. A' mi a' metszést illeti, tehát rendszeren úgy szokás, hogy az ember egy tőkének három csapját hagyja. A' buján hajtó tőkéken több csapokat is hagyhatni: de a' leves természetű vagy pedig rossz földű szőlőhegyen egy tőkén két csappal, sokszor pedig csak eggyel is meg kell elégedni. A' megfagyott termő vessző vagy csap hosszúra ne hagyattassék; mivel az ötödik és hatodik szemén felül semmi vagy pedig csak felette csekély termés szokott lenni. Ennélfogva a' termő vesszőnek vagy csapnak hosszan hagyásából nem hogy haszon volna, hanem inkább elkerülhetetlen kár szokott következni; mert a' haszontalanul nőtt vesszők csak elszívják a' nedvességet a' termőktől. Némelly szőlőfajok ugyan elszenvedik a' valamennyire hosszabb metszéseket is kívált akkor a' midőn a' téli viszontagságok miatt több alsó szemeik megvakúltak, és ilyen esetekben a' metszést természetesen hosszabra kellett hagyni. A' termő vesszőnek mindenkor vissza felé kellett a' tőkéjén metszetni. Átaljába véve a' metszés-

nél mindenkor a' szőlőknek nemi tulajdonságjaitak kell tekintetbe venni. A' metszésnek minden esetre legalább is egy szemén felül kellietik megtörténi. A' mi a' tőkéken meghagyandó termő vesszőknek mennyiségét illeti, azt a' szőlőműves értelmessége magával hozza; hogy a' tőkén találtató termő vesszők' minéműségökhöz képest gondoskodjanak a' következő esztendőre megkívántatókról. Ha az elébbi esztendőben meghagyott csapolások még jók, és jövődöre is meghagyhatók, úgy egy vesszőnél többre nincs szükség; más esetben pedig azoknak számjok kettőre, háromra is mehet. A' vizelő vesszőket közönségesen csak három, négy szemnyire metszik.

Az alacsony és fedezett helyheztetésű szőlőkben a' tőkéknek kinyirások, vagy földből kikapáltatások a' első munka, mellyet a' földműves tellyesíteni köteles. Ezen munkát rendszerént fényes napon és ezen hólnapnak vége felé szokták elővenni, a' midőn már egészen kitelelt. Ha pedig még kemény fagyásoktól is tarhatni, úgy sokkal jobb, ha a' tőkék még 8 's 10 napokkal is tovább e' földben hagyattatnak, bár ha az által egynehány szemeket elveszítsenek is. A' szőlőművelés igaz rendszerént a' nyitásnak csak igazi napos, vagy tiszta és szeles időben kellietik megtörténi hogy a' töke jól kiszáradhassék. A' legjobb idő nyitáskor reggeli 9, órától fogva délutáni 3 óráig. A' nyitást a' munkásnak elébb a' szőlővesszőknek hegyök felől kell a' kapával kezdeni, és úgy azután a' közepe felé a' töke mellől a' földbe csendes vigyázattal felemelni; külömben sok vesszők megsértetnek és eltördeltetnek. A' metszés azonnal megtörténhet a' nyitás után.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

A' szabad levegő alatt telet főzelék plántáknak, de különösen az elébbi esztendőben ültetett földi eprek' töveinél szorgalmasan vizsgálatot kell tenni, ha a' lefagyásnál, és felolvadozásnál fogva gyökereikben nem lódúttak é meg, vagy gyökereik nem jöttek é fel a' földből; melly esetben azokat azonnal be kell földdel fedni, és azt jól reájok nyomni.

Melegágyakat kell a' kertnek egy részében felállítani, mellyek az éjszaki kemény szél, és hideg ellen, ház, vagy fal, vagy sövény által védelmeztessek. Egynehány napok elteltével, a' midőn már melegágynak fordított lóganéj annyira elpárolgott, hogy az azon lévő vetemény föld épen csak lágy meleg: tehát a' melegágyak holmi virág, és főzelék féle magokkal egész bátorsággal bévettethetnek, mint nevezetesen a' rósa, és szávojai kehl, korán való kék és csipkés káposzta, Brokkoli, kehlarábi, zeller, sárgarépa, ugorka, gyökercskék, csipkés, és fejes saláta, porcsin, petrezselyem, spenát, törpe borsó, jókori dinnye magokkal, és azokat csendes, napos időben gyakran meg kell szellőztetni. Ha ezen plánták közül egyiket vagy másikat mind addig a' míg csak lehet, gyenge korokban kívánná az ember használni: tehát három vagy négy hétre a' vetést ismét újítsa-meg.

A' cserepekben álló földi eprek a' korábban hajtás végett a' melegágyakba fészkeltetnek, enyhes időben szorgalmasan megszellőztetnek, de mihelyt a' nap elveti fényjét az ágyról: azonnal be kell azt gyékénnyel teríteni, éjszakára pedig kétszeresen is be kell fedni, hogy fagy ne járúl-

hasson hozzá. A' cserepek mérséklett nedvesen tartassanak, és csak akkor kell őket nedvesebben tartani, a' midőn már az eper virágoz.

A' fedetlen földben eddig téli használatra kinn hagyott főzelék féle zöldségek, kivéven, a' magnak meghagyandókat kiásatassanak. A' gödörben eltett kerti zöldségeket gyakran körül kell földel rakni; a' pinczében tartottakat pedig, a' mikor csak az idő meglágyúl, gyakorta meg kell szellőztetni; a' pincze' ablakját s ajtaját fel kell nyitni, hogy a' szabad levegő egészen béhathasson, s így a' zöldségek a' rothadástól menten maradhassanak; de délutáni 4 óratájban már a' nyílásokat ismét be kell dugdosni.

Ha ezen hónap' vége felé az idő meglágyúl, úgy a' szabadon lévő még ősszel elkészített ágyakba olyan főzelék féléket, mellyeket az ember jó korán használni kíván, mint p. o. a' jókori borsót, a' kerti nagy babot, sárga, és veres répát, kék káposztát, keklarábot, kártifiólt, Kapuczinus kehl, kanálfüt, spenátot, petrezselymet, paszternákot, turbolyát, rezsukát, salátát, vereshagymát, kerti labodát, jókori káposztát, szávójai kehl, zellert és több efféléket egész bátorsággal ellehet vetni, és dugdosni.

A' földtár vagy földérlelő felállítására jó féle földet kell összegyűjteni, egy nagy halomba kell összerakni. A' régibb földrakásokat lapátokkal meg kell forgatni, és már jól elkészített földről annyit, mennyi az edényekben vetendő magok számára megkívántatnak, fedél alá kell hordani. Lágú időben a' föld felásával s forgatásával folyvást foglalatoskodni kell.

Melegágyat készíteni.

A' melegágyak egy olly bizonyos helyen állíttassanak - fel a' kertben, melly épület, kőfal vagy egyéb féle kerítéseknél fogva az északi, és napkeleti szélről védelmeztetik. Egy illyen helyen ás az ember egy négy szegletű gödröt, melly mintegy négy, öt lábnyi széles, 4 lábnyi mély, és tetszés szerént hosszú. A' melegágyat rendszerént egy térföldön szokás megvetni; de jobb ha az all földnek mintegy 15 mértéknyi lejtősség adatik (úgy p. o. ha hogy az, a' szélességének egyik oldalán egy negyed résznyivel mélyebben áll a' másikanál) és azon a' melegágy épen olly' rézsont helyeztetődjön; az által az üvegablak, ha szokás szerént elől mélyebben áll mint hátúlról, a' rendszerént való 5 - 9 grádus helyett egy 20 grádusból álló szegletet vet: az az a' magosítása a' 7 vagy 10 grádus helyett egy harmad részét teszi a' szélességének, melly kiváltképpen télen a' melegségre nézve nagy hasznót okoz. A' melegágy fenekének és oldalainak jól kikell deszkázatni, ne hogy az egerek, vagy vakandokok belemehessenek. Ha az ember a' melegágyra különös ládácskát sem akar tenni: úgy az oldal szegéseinek déli oldal felől mintegy 1 lábnyi, észak felől pedig 2 lábnyi magosságra kelletik a' kertnek föld színén felül állani. A' midőn már a' gödör készen van, tehát fris lógánéjt kell behordani, és azt benne szétterítvén lábbal egy formán jó keményen le kell taposni. Hogy a' ganéj millyen vastagon rakattassék az ágyba azt rendszerént az időhöz, rézszerént a' föld és a' természetvények minéműségükhöz kelletik alkalmaztatni a' szerént a' millyen neműek plántáltatnak belé. A' téli hónapokban megkivántatik hogy 4 lábnyi mélyen tapostassék - belé a' ló ganéj, a' midőn külömben Mártziusban és Aprilisben csak felényire kelletik. Ha a' ganéj felettébb száraz, úgy a' betaposás alkalmával a' mennyire lehetséges meleg-vízzel tapostassék - bé; a' ganéjra jön mintegy 9, - 10, - 12 hüvelyk vastagságú jó féle kirostált porhanyó föld, mellyet az ember jól elegyenget, és hogy a' hideg semmi oldalról is könnyen az ágyba ne hathasson: körös körül mindenütt ló ganéjal legyen befedve. Az illyen módra elkészített melegágy ablakokkal fedetik-bé, és három vagy 4 napokig úgy áll, s úgy azután bevetettetik vagy beül-

tettetik. Melegágynak az ember lóganéj helyett timár csert, vagy tölgyfa levelet is tehet mellyek némelly esetben még felülhaladják a' lóganéjt. Úgy is lehet a' melegágyat készíteni, hogy két rész lóganéjhoz egy rész csert vesz az ember, és azt az ágy megvetésében változtatja, az által az ember kevesebb; de sokkal tartósabb melegséget okoz.

A' vakondokat kiirtani.

Hogy az ember a' vakondokat megfogdoshassa, és kiirthassa, a' vakondok járásában leás az ember egy nagy új és belől egészen mázos fazekat, úgy hogy az egy hüvelykel lejjebb álljon a' föld színénél; akkor egy marék földet és egynehány gilisztát a' fenekére vet az ember és a' száját egymásra rakott szalma szálakal befedi, azután pedig egy kis zöld füvel könnyeden bétértí. A' midőn azután vagy egyik, vagy másik járások felől menni akarnak a' vakondokok, tehát a' fazékba esnek. A' füttyölésük, és süvöltésük által a' többiek is oda csődülnek, mellyek hasonlóképen a' fazékba hullnak, 's ott az ember őket megöldösi.

Vagy pedig

Leás az ember egy jó mély új mázos fazekat azon tájékon, hol a' vakondokok tartózkodnak olly' mélyen a' földbe, hogy a' széle a' föld színén felül ne érjen, azután beleteszen egy elevenen megfogot vakondokat, vagy pedig egy eleven rákot. A' vakondoknak eledelül gilisztákat, a' ráknak pedig béka czombokat, és csalánt vet az ember, a' vakondok estvefelé hangosan süvöltöz, melly hangra a' szomszédságban tartózkodó attyafiai, 's társai oda csábítódnak; éppen úgy csalja magához a' rák is zörgése által a' vakondokokat. Ha ekkor a' fazékba mennek, vagy esnek a' vakondokok, többé nem tudnak kimenni, és így egy éjjelen sokszor többek is rakásra fogattatnak. A' Koriándrum' zöld levele, vagy annak hijánosságában egy marék magja ha a' vakondok lyukába vettetik, attól a' vakondokok elvesznek, vagy pedig eltávoznak.

V. Virág, narancs-termesztő és múlató kertek.

A' szabadon kinn álló ; a' fagy miatt helyökből kiemelődött plánták lágy időben gyengéden a' földbe nyomtattnak. A' virág cserepekből rakásra halmozott föld lapáttal megforgatatik és szórattatik. Fa számok metszetnek, virág páltzák, szegfű kapácskák készíttetnek ; a' veteményről gondoskodás fő dolog, a' maga nevelésü magokat az ember tokjaikból kidörzsölgeti 's tisztogatja. Jó időben még szélvirágok és ranunculusok ültetettek.

A' hajtásra rendelt virág hagymákkal és gyöngy virágokkal épen úgy kell bänni mint az elébbi hólnapban. A' cserepekben álló plántákat telelő helyökön a' portól, penésztől, száraz 's c'sárgúit leveleiktől tisztogatni kell.

Az elébbeni ősszel cserepekbe ültetett és eddig pinczébe tartott tözeg virágok, sárga ibolyák, kék ibolyák, medve fül virágok, három színü violácskák, fejer violácskák, pelyhes füvek egy 12 grádusnyi melegségü szobába vitetnek közel az ablakhoz, a' hol könnyen virágozáshoz jönnek, ha földjeik a' szükségig nedvesen tartatnak, és bizonyos időben déli lágy levegövel 's napfényel megfrissíttetnek. A' pinczében tartott tellyes jáczintusok, ebnyelvük, pipabokrok és rózsák is egy hozzájuk mérséklett melegségü szobában virágozzanak:

A' legszebb amarillisk, ha hagymáik December és Januárius hólnapokon által egy meleg szobában közel a' kemenczéhez felakasztva voltak, mihelyt azoknak helyeik egy vereses hosszabodást mutatnak, és cserépbe ültetettek, nem so-

kára kellemes virágjaikkal gyönyörködtetik az embert.

A' szegfűtöveket, minekelőtte hajtásban indulnának egy délre fekvő szobába kellett vinni, és kedvező időben az ablakon által egy egy kis levegőt reájok bocsátni.

Az öszirózsákat Khinai szegfűket, rezedákat, sikkantyúkat Spanyol borsókat, nyári tőzeg virágokat és több eféle nyári növényeket elvetheti' az ember a' szokott kerti földbe cserépbe, és egy meleg szobának ablakjába helyeztetheti. — A' medvefű virágok a' hora, ládácskába vettetnek.

A' plánták' öntözését mindég az időjáráshoz kell alkalmaztatni. Lágú időben, és a' midőn a' plánták már többször kiszellőztetvén gyakran a' szabad levegőhöz jöhetnek: egy kevésé bővebben is öntöztetthetnek mint az elébi hónapokban.

A' citron és narancs féle fákat szép napos időkben mindenkor meg kell szellőztetni. A' cserepeikben és kádjaikban lévő földet, mihelyt kiszáradnak, azonnal meg kell lanyhú meleg folyó vízzel mérsékleppen locsolni, kádak, cserepek, karócskák és pálczácskák a' citron és narancs-tenyésztéshez készen tartassanak.

A' múltató kertben, a' következő, tavaszi ültetéshez megkívántató lyukakat és gödröcskéket, mellyek ősszel el nem végeztettek, most ásatni kell; az csak karó, vagy bot-képen ültethető 's szaporítható idegen fák' ültetendő ágait anyjaik' derekáról le kell vagdalni, 's számokra ágyakat készítetvén azokat a' földbe le kell verni. Délután napos időkben gyümölcsöző ékes bokrokat ültethetni, kiszáradt 's elroncsolódott faágakat, kiirtani való bokrokat és fácskákat vagdalhatni ha a' rózsa bokrok még tél előtt meg nem trágyáz-

tattak volna. tehát most hamuval, gipszel, megérettjük, a' vágó szarvas marha ganéjal ázott vízzel meg lehet locsolni.

Egyéb cránt a' virágos, tüveg és mulató kertekben, valamint a' citrom és narancs-termesztőkben még mind azokra fel kell ügyelni, melyek az elébbi hónapban köteleességül tétettek.

* * *

Az ártalmas férgek' kiirtása.

Ámbár a' plánták az ő telető helyeiken a' férgek ártalmának nincsenek olly felettébb kitéve, mint a' kertben; azért még sem ritkaság az, hogy a' hangyák, marókák az az földi bolhák, szénbogarak, levelészek vagy korpa férgek hozzájuk férnek.

A' hangyákat a' plántákhoz juthatástól meglehet az által akadályoztatni, ha az ember a' plánta cserepet egy vízzel teletöltött edénybe helyhezeti, úgy mindazonáltal, hogy a' cserepet a' víz ne érje. Ha pedig a' hangyák, magokat valamely ládába vagy kádba, a' mellybe élőfa van ültetve, befészkeltek: úgy őket egy marék gyapjú által, mellyet az ember alól, közel a' fatővéhez körös körül köt, a' fa derekához, és koronájához juthatástól egészen megakadályoztathatja; mert a' gyapjú ő reájok nézve egy keresztül gázolhatatlan akadály. A' fának általültetése alkalmával azután őket fészkestől együtt egészen kiirtathatni. (Lásd Julius hólnapról az V-dik foglalatosságban.)

A' marókák vagy földi bolhák, kiváltképpen a' hűvelykes veteményekre nézve felettébb ártalmasok, kevés idő alatt egészen semmivé tehetik azokat. Meglehet őket ölni, ha az ember a' plánták' leveleit dohánylevél, dió-falevél, vagy bodzalevél levélével befecskenkezi. Ollyan víz mellyben hamúzsír vagy korom ázott, vagy lúg és szappanos víz is hasonlóképen megöli és kiirtja ezen ártalmas férgeket. (Lásd Julius hólnapban IV.)

A' levelészeket vagy korpa férgeket, mellyek a' plánta ágaknak végeire rakodván a' gyenge hajtást összerontani, és a' növést akadályoztatni szokták, el lehet vészteni úgy, ha dohány vagy szappan lével megmosattatnak.

A' lilium némely fajainak leveleit a' lilium bogár lárvák elszokták pusztítani. Ezen lárvákat, vagy bogár kukaczkokat valamint magokat a' bogarakat is, mellyek az ő fénylő veres szárnyborítéknál fogva szembetűnők el kell vesztetni 's pusztítani. Itt is használ a' dohány lóv vagy a' szappan víz.

A' szénbogarak leginkább a' citrom és narancsfák között találatnak, azok igen keményen ülnek a' plánták szárain — őket az által veszthetni, ha őket a' hajtó szárcsákraól egy erős vagy kemény ecsettel, a' levelekről pedig egy megáztatott spongyiával lehajtani igyekezik. Ezeknek elvesztésükre, valamint minden ártalmas férgek kiirtásokra, a' mellyek csak a' fák' és egyéb plánták' hajtásának és leveleinek nedveit szívni szokták, e' következő szerekből készült eszközzel hasznos szolgálatokat tehetni u. m. veszen az ember 5 lat fekete szappant, ugyan annyi büdöskő virágot, 4 lat csiperke gombát és 3 pint vizet, a' csiperke gombát széjjelzúzva a' szappannal együtt a' víz felébe áztatni, a' büdöskő virágot pedig a' víz' másik' fele részébe mintegy másfél fertályig főzni kell; azután mind összetöltődik és így együtt mind addig háborítás nélkül áll, még csak büdös szag nem érzik rajta. Ezen folyó veyülettal azután vízi puskácska, vagy más vékony locsoló eszköz által be kell fecskendezni azon plántákat mellyekbe már a' férgek belekaptak. A' vastagon bocsájtott dohány fiist is hasonlóképen hasznos az ártalmas férgek elpusztításokra.

VI. Szántóföldbéli és kaszálórési foglalatóságok.

A' csépelés és élettárokban fekvő szemes életek szorgosan forgatása folytattatik. Ezen hónapban még az ekének rendszerént pihenni kell; de azért néha még is megtörténik hogy ezen hónap' vége felé már zab, és nyári búkköny alá szántani, és még azt vetni is lehet. Minden földműveléshez tartozó eszközöket és szereket kiigazgatni, a' romlottak helyet újjakat szerezni fő kötelesség.

Lágy engedelmes időben a' kaszálló rét' ár-
kai, valamint magok a' rétek is kitisztítatnak, 's
a' rajtok találtató vakondok túrások elegyengettet-
nek. A' mohos vagy mocsáros réteket boronálni
is haszonnal lehet.

* * *

Az Anglus csépelő mesterkészület.

A' föld' kerekéségén egy tartományban sem találhat-
ni olly czélnak megfelelő földmívesi szereket és készüle-
teket mint Angliában. Az Anglus földmívelő eszközök
között, ha az ember az erőmív (machina) különös tulaj-
donságát kívánja tekintelbe venni, legméltóbb figyelemre
és legtündöklőbb a' mezei gazdára nézve a' csépelő erő-
mív, (machina) melly által a' csépelés sokkal nagyobb tö-
kéletességgel végrehajthatik, mint akármelly más legna-
gyobb vigyázattal és okossággal munkálkodó csépelőknek
akármelly közben jühető takarékoságjok által, és e' rész-
ben a' kézimunka' megkémélése még csak számba is alig
vétethetik. Ezen csépelő erőmív a' legújabb javítása után
hozzáadatott gerebjelő, rázó és két pár szóró készületei
által mellyek ugyan azon egy erőnél fogva mindnyájan
mozgásba és munkásságba jönnek, a' csépeléssel járó sok-
féle dolgokat mind egyszerre olly tisztán 's tükéletesen
végrehajtja, hogy az élet, egyenesen onnét a' legtisztább
állapotban eladódhatik. Az ezen foglalatosságbeli költség
összességgel még annyira se mégyen, mint a' mennyit az
előtt Angliában az életnek csupán csak kitisztítására for-
dítani kellett.

Ez a' csépelő erőmív, részszerént víz, részszerént
pedig szél által tétetik mozgásba. Azon vidéken azonban,
hol a' kőszén bővében vagy on és olcson megszerezhető:
ott az ember a' kőszén gőzét is e' végre nagy nyereséggel
használhatja. Illyen módon egy nevezetes mezei gazda a'
Kaszthóthiáni Grófságban a' maga csépelő erőmíveit igen
csékély költséggel csupán gőz által hajtja.

VII. Marha és méh tenyésztetés.

A' juhok , a' vidékek' tulajdonságihoz képest telhető és szokott takarmánnyal folyvást tápláltatnak. Minckutánna pedig most már elleni kezdenek , tehát éjjel , nappal szorossan felkell reájok vigyázni , ne hogy bárányozásaikban károsodás történjen. — Az anya birkákat jó szénával kell tartani , hogy bárányaiknak tejet gyűjthessenek , és hogy bárányaik is apródonként ételre szokhassanak.

A' jármos ökröknek jobb takarmányt szükséges adni , hogy az elöttök álló tavaszi szántáshoz megkívántató erőhöz jöhessenek.

A' téli malacokat mellyek már apródonként anyoktól majd el is választattnak , legjobh még most szopos korokban megjegyezni és kiherélni ; mivel a' rajtok ejtett sebet , most sokkal könnyebben elviselhetik , mint nagyobb korokban. Jó nekik szárított szemeket is adni , hogy farkas fogaikat azokon kitörhessék.

A' kotlós tyúkokat melegházba kell ültetni.

A' méhek' tartásában ugyan azokra kell vigyázni , mellyek az elébbi hólnapban megjegyztettek. Ezen hólnap végefelé ha az idő lágy és már a' hó egészen elolvadt , némelly napos időben a' kijövetelt meglehet nekik engedni ; de kijárójoknak csak olly' szüknek kell lenni , hogy rajta legfeljebb is csak egy pár térhessen-ki. Ha az ember a' méhek' járását változtatni akarja , azt most tellyesítse , még magokat egészen ki nem tisztították és kijárásokat meg nem tanúlták , mert úgy a' választandó újhelyheztetésükön járásokat tévedés nélkül teendik.

* * *

A' szárnyas állatokat hizlalni.

Próbatétel után jó következással lehet a' ludakat karórépával hizlalni. Hat ludak, mellyek sovány állapotokban csak 9 font nehézségűek voltak, három heti hizlalás után 20 font nehézségűekké lettek. A' karórépát csak apró négy szegletű formákra kell vágdalni, és úgy egy váluba vízzel együtt elejekbe rakni.

A' maláta is különös hasznú tápláló eledel a' ludakra és kalekutai tyúkokra nézve; de ennél még is jobbnak tartatik a' rozsral hizlalás, csak hogy nem hizlalja az apró jószágot olly hamar.

Más egyéb olcsó hizlaló eszközök is vagynak, mint p. o. a' zabliszt és árpadara, vagy főtt zab; ezeket még jóval is felül múlja a' kukoriczadara áztatva.

Ha az ember rozsral vagy árpával akarja az apró marhákat tartani, legjobb áztatva nékiek adni, azon eleség az áztatás által táplálóbbá, az aprómarhának pedig könnyebben emésztővé tétetik. Az ollyan tyúkok mellyek illyen eledellel tartatnak; egész télen által tojókká lesznek.

* * *

A' méhek' általtétele vagy elszállítása.

Ezen foglalatossághoz legjobb 's alkalmasabb idő az est; de mint hogy a' méhek az ő kasoknak vagy köpűjöknek alján és így az alattok lévő fenéken rendszerént szoktak tartózkodni, az olly deszkát a' vagy a' földet pedig nem lehet a' kassal elvinni: tehát az elszállítás előtt egynehány órával felkell a' kast vagy köpüt éekkel a' fekvéséből emelni, hogy a' méhek nem szenvedhetvén a' szabad nyílást alólról a' kasba takarodjanak; különben sok méhek kimaradnának, és hijjába elvesznének. Ha azonban hordható a' kasfeneké, tehát hozzá kell a' kast keményen tapasztani, járóllyuka elébe pedig valamelly lyukacsos bőrt vagy pléhet szegezni. Ily módon akár-melly távollyságra is bátran ellehet szállítani. — Ha az ember új 's csak akkor befogott rajt vesz: tehát még akkor estve haza vigye minekelőtte még a' méhek lép csináláshoz nem fognak; mert a' gyenge léppel szállítás kár-vallás nélkül meg nem történhet.

VIII. Halastó, erdő és vadászat.

A' halastóbeli gazdaság körül ezen hólnapban is ugyan olyan foglalatosság van mint az előbbi hólnapban volt. Ha az idő lágyulása engedi, tehát ennek a' hólnapnak vége felé a' halaknak több rakása 's szállítása elkezdődik.

A' nagy erdőségekben a' favágás folyvást folytatódik, és a' tölevelű az az a' fenyőfákban a' szénnel égetés elkezdődik. — A' fa sarjadzás tényésztetésének és a' jövődöbeli erdő növésnek előmozdítására a' levágott erdő tisztítottatik. A' fűzfákat gallyalni vagy botozni kell, a' véneket egészen kivágni, és felválni, a' galyfakat vagy rőzséket kévékbe kötni, vízfogásokhoz vagy gát, töltésekhez nyaláb vesszőket is készíteni. A' vad és veres fenyőgubókkal, valamint a' fejér fenyő és nyirfa magok vetésivel foglalatoskodást folytatni kell.

Farkasokra, rókákra, nyestekre, vadmacskákra, gerényekre, vidrákra vadászatokat kell tartani. A' kertekben tartott vadak és fáczányok étetésére még mindég gondnak kell lenni. A' vadak eledelül még fiatal tölgyeket, nyárfákat, és hecskefűzeket is kell levagdaltatni; a' vaddisznóknak pedig árpát, babot, borsót, és kolompért szórni.

Minden üldözése és lövöldözése a' veres és fekete vadaknak félbe hagyattatik. A' nyulak szél-tire bagzanak és kiméltetnek. A' császármadár kakas, melly most párosodik, csaló síp által könnyen lövésre csalatathatik.

Felállítása egy méhesnek.

Egy méhes szaporítására, nagyobbítására legalkalmasabb idő Februárius hólnapja; mivel még akkor a' méheknek sem új költésük, sem nagyon sok mézük nincs; annál fogva a' szállítás bátran és károsodás nélkül könnyen megtörténhet. Méheket az embernek pedig csak azok-

hoz értő tapasztalt és becsületes emberek által kell vetetni; mert csupán a' kas vagy köpü nehézsége után nem mindenkor lehet ítélni; mind a' mellett azonban minden esetre jónak lehet az olyanokat tekinteni, mellyek 12 fontnál nehezebbek, és kas fenekéig lépések. A' késői rájok firkán érnek valamit, kivéven ha ketőt, hármat összeüt 's r e gyezet az ember.

*A' fenyőmagot a' leghasznosabb módon
kitisztítani.*

Mindennémű fenyő' magvai között legnehezebb és legmunkásabb a' veresfenyő magot gubójából kifejtteni. Épen ezen oknál fogva az olly drága és többnyire haszonvehetetlen is, mert azok, kik a' gubókat kemencze' melegsége által erőltetik felnyitni, szintúgy megfojtják magvaiban a' csirázó tehetséget, mint azok, kik a' Tirolisi mag kereskedők szokások szerint a' gubókat kendőbe kötik és a' forró víz gőzére tartják hogy ott felhasadjanak. Egy más kevésbé káros módja van ezen gubó kihalításának, t. i. a' gubót egy éles, késsel 4 darabba hasítani, és úgy azután egyik kemény héjját a' másik után feltörni; de ezen fáradságos munka mellett is a' felhasítás által igen sok mag egészen haszonvehetetlené lészen. — Az erdő mesterek és mezei gazdák, kik ezen hasznos veresfenyőből erdőt ültetni kívánnak, nagy örömmel fogadják és különös szerentséjeknek tartják azon mód felfedezését, mellynél fogva a' veresfenyő magot kevés fáradsággal és még is sérelem nélkül kilehet szedni. Ez e' következő módon történhet-meg: Letördeltetni az ember a' legutóbbi esztendei gubókat, mellyek színöknél fogva az elébbi termésbéliektől különböznek még November hólnapban, azokat azután száraiknál fogva fonállal csomókba kötteti, 's azon fonalak által kereszttrudakra felaggatják, úgy hogy a' gubóknak hegyei le felé fordítva vagnak. A' mag megfogás végett egy ponyvát terítnek alá. A' gubócsomók vagy szellős helyre akasztatnak-fel, hol a' nap és szél őket szabadon érvén, mihellyt a' belső kemény héjjaihoz a' nap ereje behathat: azoknak azonnal nyílniok, és a' magot bellőlök hullatniok kell; vagy pedig meleg szobába vitetnek a' hol a' rudak több sorokban egy más felett függhetnek, és a' többszöri ütés, verés által a' rúdról a' magok szépen aláhullanak.

MÁRTZIUS.

I. A' Házi és udvari foglalatosságok.

A' nyirkos élettárokban 's padokon a' szemes élet szorgalmasan megforgatattik. A' ki még a' múlt hólnapban a' nyári szükségére megkívántató lisztet el nem készíthette, most minden lehetőséget annak végre hajtására fordítson. A' csépelés már most végre megyen — szalmaköteleket elegendő bőségben kell előre készíteni — Fonalat és vásznat fejezíteni ez a' hólnap legalkalmasabb

* * *

Megromlott életet jobbá tenni.

A' szemes életet egy sütő kemenczébe még pedig azonnal a' mint belőle a' kenyeret kiszedik, be kell tölteni mintegy 3 4 hüvelyknyi vastagon, és gyakran megforgatja 's keveri az ember egy szénvonóval; hogy a' benne 's közte lévő gőz annál hamarább kimehessen. Azt mintegy fertály óráig, 's ha hogy az élet még nagyobb mértékben nedves, tovább is bentartani, 's azután is pedig tökéletesen kiszáritani és kiszzelelni, 's úgy ismét használhatóvá leszen.

Az egészen használhatatlanak látszó nagyon megdohosodott búzát használhatóvá, és minden szag nélkül valóvá lehet tenni: ha egy nagy üstben vizet forral az ember, 's a' megromlott búzát bizonyos mennyiségben a' forró vízbe hánnya, 's mind addig benne tartja míg az ma-

gától meg nem hűl. A' rajta lévő víznek két annyinak kell lenni mint a' búzánnak. A' dohosodás a' búzának leginkább csak a' belső lisztes részét, nem pedig a' bőr körül lévő kemény külsejét járja keresztül: e' szerint a' már egészen elromlott belsejű szemek forró vízben mind feljönnek, az alól maradtak pedig tiszta, és minden szag nélkül valók, mellyeket azonnal ki kell teríteni és gyakori forgatás között jól kiszáritani.

II. Foglalatosság a' fa oskolában, és gyümölcsös kertben.

Gyümölcs magokat még most is lehet a' fa oskolának a' végre rendelt részébe vetni, és a' nagyobb részébe a' már kikelt plántákat által ültetni. — A' fa oskolát meg kell kapálni és a' holmi gízgazoktól kitisztítani.

A' fametszést vagy nyitást elébb a' dió, cseresznye, tengeri barackfákon, tengeriszöllő és pöszméte bokrokon 's úgy azután a' többi jókor hajtó bokrokon, és fákön el kell kezdeni.

A' ki a' múlt ősszel elmúlasztotta az által ültetendő fiatalok számára megkívántató gödröcskét vagy árkocskákat felásni annak tellyesítését mostantól továbbra ne halassza, mert most még az éghajlati levegőnek az árokhoz és az abból kihánt földhöz csak egy igen kevésé behatása is igen hasznos.

Az óltó és párosító ágacskák választásaira, 's vagdalásaira most már ideje.

Heritetlen földbe gyümölcsfákat, kiváltképen korán hajtókat pöszméte, és tengeriszöllő bokrokat, mogyoró és somfa cseresznye fákat, 's több eféléket egész tüzzel ültetni kell.

A' hol még eddig a' hernyózás elmellőződött, most minden erővel azon kell lenni hogy a' fák

minden különbség tétel nélkül a' hernyók és egyéb férgek' tojásaitól ; 's kötéseitől valamint azoknak derekai is a' mohtól a' legnagyobb vigyázattal, 's szorgalommal letisztogattassanak.

A' korán gyümölcsöző fak' óltásai vagy párosításai további időre már nem halasztatthatnak. A' múlt esztendei magokról kelt fiatalok is most párosítatnak, mellyeknek fajai, és tulajdonságai felől minden értelmes fakat nevelő gazdának rendes jegyzést kell vezetni, és a' fakat számokkal megkülönböztetni, 's jegyezgetni.

Az edénybe lévő hajtófácskákat mindig mérsékelt nedvesen kell tartani és a' lágy enyhes időkben multhatatlanul friss levegőt kell hozzájuk bocsátani.

A' nagy ágak, mellyeket az ember óltani akar lehányatassanak. A' derekai azon ágakkal, mellyeknek szemmel óltatniok kell, 14 nappal elébb már az óltandó helyek körül minden oldal ágaktól megtisztitva kell lenni; de felül az óltandó hely felett az ágderékről semmi ágacskának sem kell lemetszetni, hogy annál fogva a' nedveség folyamatjában maradjon.

A' hasításban óltás elkezdődik ezen hólnapban minekelőtte még a' fak' tökéletesen lévőbe indulnának és folytatódik mind addig; míg csak a' fákbimbói hasadozni és levelezni nem kezdenek. Az óltást elébb mindig a' kemény magú gyümölcsfákon kell kezdeni.

A' fiatal vadfácskákat, mellyeknek az iskolából ki kell ültettetniek száraz idővel olly vigyázva és gondosan kell egészen tövestől az ásóval felemeltetni, hogy karó és oldal gyökereikkel együtt szépen körül vágva az egész fatő minden oldalról egyformán egy szép gyökér koronát mutasson.

A' törzsöknek szára és ágacskái megmetszetnek és a' fácskák azután sinór után beültetnek.

A' pinczékben tartott tengeri, és őszi baraczk, gesztenye, mandola, és külömbféle dió nemnek magvait vigyázva és gondosan kell felszedni ne hogy a' már megindult magcsirák a' homokban megsértetessenek, azután pedig a' még öszszel már számokra megásott ágyba két hüvelyknyi mélységre, és fél lábnyi távolságra egymástól a' földbe le kell ültetni.

* * *

A' párosítás.

A' párosításnál multhatatlanul megkívántatik, hogy a' párosító ág és a' vadfácska vagy törzsök vagy azoknak hajtások egyenlő fiatalok és gallyak a' legközelebbi nyári növésűek legyenek. Vénebb idejű gallyak a' párosítás egy átaljában meg nem történhet, és soha sem nő össze. Az öszsze párosító gallynak, és a' faderekacskának multhatatlanul egyforma vastagságúnak kelletik lenni. Mind az ágacska, mind a' házasító vadfa törzsök a' metszésben tökéletesen öszszeegyezzenek, úgy annyira hogy belső bélük héjjaik és külső zöld bőreik ízről ízre tökéletesen egymásra illetve szorosán egymáson fekdjenek; azon felül pedig az egymással öszszeszorításban, 's kütésben különös vigyázattal kívántatik - meg, nehogy egymástól félre mozdítassanak.

A' sok külömbféle óltás módok között legkönnyebb, és legfrissebb az őzláb hasitással való párosítás, és az egész mesterfogás abban áll, hogy az ember a' két egyenlő vastagságú óltó, és óltandó gallyacskáknak végeit, mellyeket egymással öszseforasztani kíván, egy őzláb forma menedékes metszéssel egy hüvelyknyi hosszúságú vágást tézzen, olly móddal hogy mindegyiknek bélük, éreik, belső hártyaik, és külső bőreik szorosán egymásra fekdjenek a' nélkül hogy közöttük legkisebb hézag vagy egyenetlenség maradjon.

A' faderéknak, mellyre az ember párosítani akar, már legalább is egy esztendeig egy helyben állottnak, és jól meggyökerezetnek kell lenni, és legalább is egy jó vastag

író tollhoz hasonló vastagságúnak lenni, és éppen azon helyre vagy hajtásra kell óltani, melly a' legközelebbi esztendőben hajtódott. Az ólto ágon legfelyebb is csak 2 vagy 3 szemnek lehet lenni többnek táplálására a' gyenge ág nem lehet elegendő. Minél erősebb az ágacska, és az óltandó derék, annál jobb és könnyebb a' velek hánás, és annál bizonyosabban, 's jobban összenőnek. Minél vastagabbak, és hosszabbak mind a' ketten, annál hosszabban kell hagyni a' rézsont vágást is mind a' kétőn.

Az óltásnál vagy párosításnál, ha mindjárt különben minden körültre tett dolog a' legrendesebben végre hajtattott is, legfőbb figyelmet érdemel az óltott ágaknak czélarányosan betekertetésük, és köttetésük; mert mint-hogy az ágacska csak valamennyire vagynak egymásra téve, már természetesen elkerülhetetlenül össze kell őket kötni, hogy a' tördelések is kívánság szerént összenőjenek. — Az összekötés e' következő módon történ meg: vegen az ember egy újni széleségű negyedrészes rőfnyű hosszúságú vékony len vagy kender ruhadarabot, 's azt kenye-be vékonyan jó lágy óltó viasszal úgy a' mint a' sebre az írt kenni szokták, 's azon pántlika forma ruhácskával okosan és vigyázva tekergesse-be az óltott ágacskákat, úgy hogy helyheztetésükből csak egy hajszálnyira se mozdítassanak-ki, vagy az egymásra hajtásban legkissebb ráncz vagy gyűrődés se essen hanem lapjára szépen egymásra borítassék. Ha háromszor már egymásra borítattott a' kötő pántlika, tehát a' még erősebben maradás végett valamely vékony sineggel vagy jó erős fonallal körül ketepergetni, és megkötni. I

Nagyon gyenge gallyakat soha sem kell az óltandó ágra tenni, és soha sem a' hegyét, hanem az alját vagy középet kell a' letört óltóágnak venni, honnét egy óltó nemes gallyacska két párosító gallyat is lehet metszeni. Mihelyt a' szemek egy hüvelyknyi hosszú hajtásúak, a' külső kötőléket azonnal meg kell eresztetni. Ha egynehány hét múlva úgy találja az ember hogy a' párosított ágacska már összefonadtak: tehát a' külső vékony köteleket egészen le lehet venni, azután nem sokára a' viaszos ruhát is.

Az egyesítésben valóságos haszon, és nyereség van. Minden fatörzsökücske, a' melly csak egy író tollnyi vastagságú, és jól meggyökerezett, a' mag felső gyenge ré-

szénél fogva más nemesítő ágacskaival össze egyesíthetik. A' nagyobb idejű, 's már meglett fák az ő gyenge ágaiknál fogva szinte párosíthatnak, még pedig a' nélkül hogy a' koronájokat le kellene vágni, úgy mint az óltásnál szokás. Az össze egyesítésbeli foglatatoság sokkal hamarébb megyen, 's a' seb is hamarébb és szebben összeforr, mint az óltásnál, egyéb eránt a' kertész mesterségénél, a' környüállásokhoz és a' fák nemeinek tulajdonságához képest, mindegyik óltásmód szükséges.

* * *

Virágzó gyümölcs plántákat, a' tavaszi éjjeli fagyok ellen védelmezni.

Rakjon az ember a' gyümölcs plánták körül 25—30 lépésnyire egymáshoz faleveleket, fagallyakat, fenyőágakat, és mohot olyan forma csomókba mint a' szántóföldeken a' trágyát rakni szokták. Ha azután olyan idő mutatja magát, hogy a' fák virágjai vagy már ki is bujt gyenge gyümölcsei a' fenyegető fagy veszedelmitől méltán féltethők: tehát éjjeli őrt kell rendelni, ki a' levegő csípőségének 's keménységének meggyengítése tekintetéből gyűjtsa-meg azon rakásokat. A' tűz gyűjtésának mindig azon oldalról kell kezdetét venni, melly felől a' fagyaló szél fúj. Ha a' veszedelem csekély, úgy csak egyik rakást a' másik után kell meggyújtani; ha pedig kemény hideg mutatja magát akkor több rakásokat is meg kell egyszerre gyújtani, kiváltképen pedig a' szél felől állókat. Mint-hogy pedig ezen bánás modnál egyedül a' füstnek van haszna melly a' levegőben a' fákon keresztül húzódni szokott: tehát a' tűznek lángolását egyenesen meg kell akadályoztatni, 's a' sebes vagy világos égés ellen: fűvesgázt vagy földet kell gazra tenni, hogy az csak emésztődve égen.

III. Szőlőbeli foglalatoság.

A' szőlőhegyek mellyek magas helyen fekszenek, hol a' metszés már meg is történt, most már egészen kiüríthetnek.

Az alacsony fekvésű szőlőhegyek száraz és tiszta napokon nyitthatnak és metszethetnek, a' midőn pedig ezen tavaszi első munkák már végrehajtottak, a' tőkék nyílvá hagyattathatnak, és közülök minden gizgaz kitakaríthatatik. Ezen utóbbi foglalatoság' alkalmával a' tőkék mindenütt olly mélyen felemeltethetnek földjeikből, a' milyen oldal gyökereit le kell vagdalni, 's még a' tőkék' avúlt 's redvedett odalait is megfaragni 's kitisztogatni, kivált ha a' tőkék száraz és mély földben vagynak. A' vesszőmetszésnél különös felvigyázattal kell lenni, hogy se több se kevesebb vesszők a' kelletin túl le ne vágatassanak.

Ha a' szőlő plántáláshoz egy új ültető még tél előtt már el volt készítve: tehát most a' legjobb vesszőket ahoz értő emberek által kikell válogatni, ültetéshez elkészíttetni és elültettetni minélfogva azoknak még elegendő téli nedvesség jusson a' megfogásra. — Két 's három esztendőss vesszőket el lehet ültetni.

A' szőlő ültetésre és annak földje elkészítésére mind ollyan idő választatik, mellyek másféle szőlőmunkára nem egészen alkalmatosok.

A' metszés, feltakarítás, homlítás és ültetés után a' nyesést el lehet kezdeni.

* * *

Kiválasztása a' szőlőfajoknak.

Egy szőlőhegy ültetésnél, hogy az majd idővel, gazdag termést és jó bort hozzon nem csupán a' hely fekvésének, és föld tulajdonságának vizsgálatát kell tekintetbe venni; hanem leginkább arra kell vigyázni hogy az odavaló éghajlat természetivel egyező és belső valóságára nézve jó tulajdonságú szőlőfajtával legyen beültetve.

Nagyobb részint a' szőlőművesek, kik a' bort még must korában eladják, olyan fajtákat ültetnek: mellyek igen levesek és nagyon termékenyek, jóságokat pedig még csak tekintetbe sem veszik, de az illy fajta szőlők egyedül a' melegebb vidékekre valók, hol a' forróbb esztendőben csak a' kedvező időjáráttal lehet belőlök jó bort várni, mint ezt a' Spanyol, Olasz és Magyar országi szőlőkön tapasztalhatni.

Az ültetésre legalkalmasabb, és hasznosabb szőlők közöt leginkább e' következő fajok vetethetnek tekintetbe úgymint:

A' hidegebb vidékeken első helyet érdemel a' kedves ízű fejer gohér, melly gyümölcsképen is mindenek előtt becsben van, második helyre tétetik a' Rulandi vagy dinka szőlő, melly jól megérett állapotjában szinte édes és kedves ízű, a' mellett korán érő apró sárga szőlő vagy lencse szemű szőlő, melly Jakab szőlőnek is neveztetik, és ez is szinte jókor megszokott érni; a' negyedik sorba az fejer szőlő.

A' melegebb vidékeken első helyet érdemelnek a' hárs levelű, a' kemény 's vastag bőrű szőlők, a' korán érő fejer gohérok, mellyek száraz ősszel egészszen meg is asznak; a' fejer forméntok, a' zöld bakarok, gersely és muskataly szőlők.

Foglalatoság a' zöldséges kertben.

A' zöldséges kertet most mindenféle száraz kóróktól, gazoktól 's egyéb tisztátalanságoktól ki kell tisztogatni. A' bokrokat tüsköket meg kell nyírni és újra ültetgetni. A' meleg ágyakat a' hidegtől óvni, szép napos időben pedig egy egy kis ideig kiszellőztetni multhatatlanul szükséges. A' melegágyakba, ha még a' mult hónapról elmaradt, vetni lehet szavojai kehlt kehlarábét, rozsás kehlt vagy kártifolát, majoránnát, bazsalikumot, paradicsom almát, és korán érő borsót és babot,

Ültethet az ember foghagymát, kígyóhagymát, mogyoróhagymát, nyári foghagymát. Vethet rózsás és fejes salátát. Továbbá a' szabad levegő földre is vethet, spenátot, labodát perezselymet, anist, turbulyát, pinpinellát, porcsinfüvet, rezukát, zellert, rutát, czéklát, saskát kaprot, köményt, mustárt, kerti köményt, kanálfüvet, kakukfüvet, gyökerecskéket, czikória salátát, sárgarépat, vereshagymát, scorczonerát, pászternákot, jókori és késői fejes káposztát, fejer és fekete kehlt; kehlarábét, nagy és kis fajta babot, többféle borsókat; mintegy vége felé ezen hólnapnak már kolompért is ültethetni.

A' téli plánták, mint kerti kakukfü, izsóp, citromfü, borsosmenta, fodormenta, szélesmenta, levendula, zsája, rutasóska, metelő hagyma, földi eper, 's több efélék szélire ültetethetnek.

A' Februáriusban kikelt dinnye plánták ezen hólnapban már széjt ültetnek, és ha már a' harmadik levelöket hajtották, középeket vagy szívoeket ki kell venni; hogy odalszárt vagy kocs kéntelenítessenek hajtani. Az oldal kocsokkal épen úgy kell bänni mihelyt 3 vagy 4 levelet hajtának és úgy az azután hajtandó kocsok vagy szárok lesznek a' tulajdonképen való igazi termő szárok, mellyek körül azután csak az erősek hagyódnak meg, a' gyengék pedig elvágatnak.

A' dinnye ágyaknak, mihelyt csak kedvező lágy idő jár, minduntalan fris levegőt kelletik adni; de különös gond és védelem alatt kell tartani, hogy a' nyers és durva levegő hozzájuk ne férjen, ugyan azért a' gyékényt vagy szalma takarót szüntelen előttök kell tartani; mihelyt pedig a' nap a' meleg ágyaktól eltávozik, az előttök álló szalma vagy gyékény takarót azonnal reájok teríteni.

A' később fajú dinnyék ugyan ezen hólnap vége felé ismét melegágyba vettetnek, épen úgy mint a' második vetésű ugorkák.

A' melegágyakba helyezettett földi eper cserepekkel épen az elébbi hólnapban irt mód szerint kellek bänni. A' földi eperágyak jó idővel megkapáltatnak, azokat az eperplántákat; mellyek a' fagy által fészkeikből kiemeltetnek, most le kell a' földre nyomkodni és a' kiveszettek helyett újakat ültetni.

A' magnak való sárgarépák, kehl és fejeskáposzták paszternákok scorczonai gyökerek, zellerek, vereshagymák, retkek, petrezselymek, most már jó idővel mind a' szabad levegőre kiülttetnek.

Azon kártifiolák, mellyek még a' tél előtt neveltettek, mihelyt csak a' föld' fagyja engedi azonnal a' számokra rendelt ágyba ültettesenek.

Ha a' sárga magok nem még tél előtt, vagy pedig az elébbi téli hólnapban vettek-el: úgy most minden késelem nélkül elvettessenek. Az új spárga ágyaknak a' plánták' általültetésénél és a' régi töveknek szélyel szedésénél fogva felállítására is most van a' legjobb 's legalkalmasabb idő.

Lágy időben a' kerti vetemény alá való föld ássattathatik, forgattathatik bab és borsó karók hegyeztethetnek az utak és falbélések kiigazgatathatnak.

* * *

Mesterséges termékenyítése az ugorkának.

Az ugorkának egy plántán kétféle virágok van, t. i. hím és nyüstény virágok. Gyümölcsöt épen csak az utólsók t. i. a' szárazvirágok hoznak, mellyeket még virágba fejtődésök előtt már meg lehet ismérni. A' hím virágok sohasem gyümölcsöznek, de közel vagnak a' nyüstény virágokhoz, és lételök elkerülhetetlenül szükséges;

hogy az ő hím virágporkait a' nyöstényekre szétterjesz-
szék és azokat gyümölcsöztessék; mert különben gyü-
mölcsaik tökéletes nagyságra sohasem juthatnak és mag-
vaik tenyésztökké nem lennének. A' korán érő ugorkák-
nál, mellyek melegágyakban természetnek, mindig hi-
báznak azon eszközök, mellyek a' szabad levegőn őket
tökéletességükre juttatják; t. i. a' szél, a' méhek és
egyébb férgesek 's szárnyas bogaracsok, mellyek a'
hímeknek gyümölcsöztető porait a' nyöstényekre általhad-
ják. Ennél fogva ezen hiánosságot a' melegágyakban a'
kertészeknek mesterségesen kell végbe vienniük; melly e'
következő módon szokot megtörténi:

A' gyümölcsözés idején minden nap megtekintesse
az ember a' plántákat, míg egy nyöstény és egynehány
hím virágok tökéletes nyitásra jutottak; ha ez megtör-
tént, úgy a' gyümölcsöztetést még azon nap végre kell
hajtani. Vegyen - fel az ember egy hím virágot egy da-
rab szárával együtt, tartsa ezt a' hüvelyk és mutató ujjá
között, szakítson - le egy viráglevelet jól tövön a' por-
tartó szálcáskánál, tartsa ezt közel a' nyöstény virág'
küldökéhez; 's vezesse a' felett ide 's tova egy kevése,
hogy az a' maga gyümölcsöztető porát emezzel közölhese.
Illyen módon bánjon az ember mindegyik anyá virág-
gal, hogy azt meggyümölcsöztethesse, mihelyt mind a'
két neműek tökéletesen kifejtődtek. Ezen foglalatoságot
korán reggel vigye véghez az ember, és mindegyik gyü-
mölcsöztetéshez egy friss hím virágot vegyen; mert ezek
rendszerént számosabak mint a' nyöstények.

* * *

Az egereket elpusztítani.

Vegyítsen az ember két icze árpa liszt közzé 1 font
fejér hunyor gyökér port és 1 font tetűfő port. Eből ké-
szítsen 1 font mézzel vagy sziroppal és $\frac{1}{2}$ font téjjel tészta-
t, azt golyobis formákba göngyölgetvén, azon golyóbiská-
kat hányja - el az egér lyuk szája körül.

Vagy pedig.

Készítsen az ember durva juhgyapjából apróra ősz-
szegombolyított golyókat márts 's áztassa - be jó erősen

fejér kőolajba, azután dugjon-be ezekből kettőt hármat is az olyan egér lyukakba, mellyeken az egerek ki's be járkálni szoktak, azon lyukakat azután tönje-be földdel jó erősen, hogy a' kőolaj szag mindenféle elterjedjék és megmaradjon. Ezen szagtól az egereknek mind el kell veszniek, vagy pedig azon tájékról egészen eltávoznok.

V. Foglalatoság a' virág szoba, narancs és múlató kertben.

Tubarózsa hagymákat és *Veltheimia viridifolia* gyökereket dugdos, estvelkéket, májfüvet szegfűfajokat, harangvirágokat, sárga violákat és egyéb tartós plántákat ültet az ember.

Ezen hólnap elején az utolsó szélvirágoknak és ranunkulosoknak tökéletesen el kell ültettetniük; őket megérett tehénganéjjal erősen megtrágyáztott és csak a' reggeli naptól sütött ágyakba kell ültetni. Az elültetés előtt gyökereiket 24 óráig friss vízben kell áztatni és azután gondosan kiszáritni.

A' pinczében és enyhes szobában kitelelt plántákat folyvást tisztogatni kell az elsárgult száraz levelektől és portól, és jó idő alkalmával mindig több-több világoságot és friss levegőt adjon nékiek az ember az erányossághoz képest most már gyakrabban meg is kell öntözgetni, és a' földet porhanyósítani.

A' nyári növények magvetésére melegágyakat kell előkészíteni. A' föld-tárnak lapáttal megforgatása minden hólnapban szükséges.

A' virág veteményes ágyak jó száraz időben megporhanyósíttatnak, a' száraz kóróktól és egyéb dudvaktól megtisztogattatnak.

A' hajtó taczéta narczisok, díszes narczisok és Jácintusok korhadt leveleiktől, mohaitól meg-tisztíttassanak, és éjszakánként azokra borított cserepek által az éjjeli fagyoktól oltalmaztassanak.

A' szabad levegőre azon helyen, hol az ember virágoztatni kívánja őket, vetni lehet kerti mákot, a' kék pelyhes virágot, a' bükköny fajoka, a' lupinokat, a' magos és alacsony, az egyszerű és teljes sarkantyú virágokat; a' nyári adonísokat, a' három színű Convolvulusokat 's több e' féléket. Szinte úgy elvettethetnek: a' sárga ibolya, a' tenger zöld, nyári és téli tüzeg virágok, gyűszű virág, harang virág, szalma virág, és több más nem olly gyenge természetű nyári virágok 's egyéb két esztendőig és tovább tartható növények.

A' virághagymák' hajtása az elébb megírt mód szerént folytattatik, és a' cserepek a' már virágozottakkal egy fagytól szabad helyre a' nélkül hogy meglocsoltassanak, eltétnek.

Rózsák és más egyéb bokrok szél szedetttenek, megmetszetnek, és jövő esztendei hajtásra cserepekbe ültettetnek.

A' hajtó - házakban lévő plántákat már most nem kell közel az ablakhoz tenni, mivel különben, minthogy már a' napnak keményebb 's hatatosb ereje van, benne könnyen kárt lehet szenvedni. Meleg napfénynél néha előállanak a' korpaférgesek, azon esetben hát a' plántákat és virágokat dohány füstel kell megfüstölni.

A' fűnek és bokroknak szükséges nyírások 's metszések most már tovább nem halasztódhatik, annak minden esetre kihajtás előtt kelleik megtörtennie.

Ha egy hosszas ideig tartó komor, kedvetlen, borongos idő után a nap egyszerre tartósan sütni kezd: tehát elmúlhatatlanul megkívántatik, hogy a' plánták gyenge növésű hegyecskéire 's hajtásaira nézve a' különben is megleget nagyító ablakok eleibe árnyékot vető fagallyakat 's ágakat kell jól megerősítve rakni; különben a' szokatlan napfény' kemény ereje őket hirtelen megkapja, összezsugorítja és megkárosítja.

A' fák' és bokrok' által ültetésének ezen hólnap elején meg kell történni, ha hogy még a' múlt hólnap végével meg nem történt,

Lágy időben a' cserepekben lévő szegfű és medvefű virágok és egyéb tartós plánták, melyek télen által üvegházban tartattak, a' szabad levegő kertbe kitétethetnek; de a' reggeli napfény, hideg szél, és kemény eső ellen védelmeztessenek.

Az edényekben álló gyümölcsfák, jó, csendes időben szinte kirakathatnak a' szabad levegőre, vagy legalább a' mennyre csak lehet, a' szabad levegőt és napfényt hozzájuk bocsáthatni, és már most öntözni is nagyobb mértékben lehet mint eddig lehetett, még friss földet is lehet nekik adni, vagy egészen más edénybe által ültetni.

A' mulató kertben, nyílt idővel az útakat tisztogatni és kiigazgatni, a' tavaszi részeket elrendeltetésökben rendbe hozni, 's új intézeteket is, ha hogy már ahhoz a' föld még a' múlt ősz fel volt ásva, munkába venni.

Ültetni való jegenye és füzágakat hegyezni, 14 napokig a' vízben áztatni és azután a' rendelt helyekre elültetni.

Lágy időben többféle bokrokból ültetni való csemetéket szedni.

A' télen elromlott kerítéseket, palánkokat 's több e' féléket kijobbítgatni, gyepágyakat megfrissíteni; a' fagy által felszitt pázsított hengerrel lenyomkodni; üres, kopár helyeket fűmaggal bevetni.

* * *

A' virágok plántálásához szükséges külömbféle földnemekről.

A' következő három föld nemek és azoknak egymással vegyítések elegendők, hogy benne minden nemű virág plántákat nevelhessen az ember.

A' kerti földet, vagy a' közönséges plánta földet mindenütt feltalálhatni; ennek rendszerint sárgás színe van, és egy negyedrésnyi jól megérett ganéjjal vegyítve használható. — A' fővény torlási vagy töltésbeli föld: majd épen olly közönséges mint az elébbeni; de homokos; igen porhanyós és több feloldozott növény részeket tart magában. A' színe rendszerént setétkék. Ehez kerti vetemény alá használása végett rendszerént harmadrésnyi trágya fordítatik. A' fekete föld, fekete, homokos, igen könnyű és áll a' pusztán növő elrothadt tövisek 's kórók és egyéb elavúlt fák' poraiból. Találhatni a' faszéleken és végeken, kertészeknél is szerezhetni, vagy maga az ember is készíthet magának, midőn az eleső fákat egy rakásba hányván megrothasztatja. Ez a' földnem, az Alpesi plánták, új Hollandiai, Karolinai és egyébféle növények termesztésére igen hasznos, és többnyire mindenféle hagymás növények ebben legjobban és célnak megfelelőbben teremnek. Használása előtt ezt megszoktak rostálni, hogy minden gízgától 's fűgyökerektől megtisztítassék. Ez szintén ollyan tiszta lesz, mint másféle földnem mellyel összevegyítetik, haszonra fordítatik, és nagyon sokféle plántákhoz alkalmaztatható.

* * *

Virág plántáknak való trágya.

A trágya áll állatok megemésztődött genéjéből vagy elrothadt plánták poraiból. Az elsőhöz tartozik álló szarvas marha, juh, és szamár ganéj, melly a fák bokrok, és egyéb természetvények gyökereinek rostosítására kiváltképeu jó, a második neme a trágyának a plánta dudva melly rothadt levelekből, kórokból és gyökerekből áll, ez a hagyma termesztésére különös hasznú. De mind ezen trágya-nemek, addig nem fordíthatnak haszonra, még csak egészen meg nem érnek 's emésztődnek. Elő látással, és csak kicsiny mennyiségben, a tyúk, galamb és sertés ganéjt is lehet trágyának fordítani; de ez többnyire majd minden kerti vetemény féléknek ártalmas; továbbba szaru faradékok, és egyéb állatok hulladéki, ha azok elrothadnak, és földé válnak, trágyaképen használhatók. A heves trágyát a mennyire csak lehetséges, egy általyába el kell mellőzni.

VI. Szántó földbeli és réti foglalatoság.

Ebben a hólnapban elkezdődik a szántás vetés, és boronálás. A köles kender, és len földet meg kell trágyázni; az ősszel megforgatott tavaszi vetés alá való földet felszántani és bevetni; a zabot egy vagy ha úgy kívántatik két barázdára vetni, és az árpa földet is megszántani. Ezen hólnap közepéig, ha csak az idő járása engedi, a lencsét borsót búkkönyt, mind el kell vetni, az ekkori vetéseknek nem szokott a ragya úgy ártani, mint a későbbieknek; a Martiusizab rendszerént jól szokott teremni, mivel az a téli nedveséget még egészen magában tartó földben csak hamar növéznek indul, 's Májusig olly lábra kap, hogy a nyári szárazság rajta már erőt nem vehet. Jó ha a vetés után juh, vagy egyéb jószág által megtapostatik, hogy a nedvesség neme

annyival inkább megmaradjon. A' fagy neki nem könnyen árthat. A' tavaszi búza, és minden más egyéb tavaszi vetések sokkal termékenyebbek, ha ezen hólnap közepéig földbe juthatnak. Vége felé ezen hólnapnak már a' lent és árpát is elvetetni. A' vetni való magokból minden dudva magokat egészen a' lehetőségig kikelletik irtani.

Széna termő kertek, és rétek feltisztogatásának, megtrágyáztassanak, és megboronáltassanak, a' rétek kivált a' száraz földük még meg is locsoltatassanak. A' luczerna és közönséges lóhere földekről az ősszel rajtok elterigetett ganéjt fel kell gereblélni. A' komlót természetű kerteket fel kell takarítani. Fűzfa fiatalokat be kell ültetni.

* * *

Az Anglus vető erőmű (machina).

Ezen erő műv egy különös előkészületnél fogva, vagy pedig az ekéhez ragasztatva mozgattatik, és egyszer'smind ugyan azzal együtt használtatik. Ennek alkotása felettébb egyszerű, és az egész munkásságot egyetlen egy mozgás vízsi véghez. Lehet az által az embernek búzát, árpát, zabot, rost, búkkönyt, lóherét kendert, lent, kánári kölest, kerek, és fajtós répamagot, 's több mindenféle kerti és mezei vetemény magokat, a' szabad levegőn a' még eddig soha-sem követhetett szoros pontossággal vetni, mert akár melly nagy vigyázatot és igyekezetet fordítson a' vető, a' külömbféle magok rendes elvetésire, azt az erányosságot, 's czélnak megfelelő takarékoságot, melly ezen erőműv által előmutattatik, sohasem követheti, ha ez az eke után ragasztatik, különös pontossággal végre hajt akár mellyféle magvetést a' mint az embernek tetszik keresztül a' barázda felett avagy hosszába barázda alá. Mindenek felett való jelesége pedig abban áll, hogy a' leelő magokhoz a' szélnek legkisebb befolyása sem lehet. Ha azomban eke nélkül csak magába vonattatik egy ló által ezen erőműv: akkor azt az ember egészen tetszése szerént való hosszúságra

hagyhatja. A' felső része magába foglalja a' ládát, vagy a' töltőkét, melyből a' magok a' szóró lyukakba hullanak. Az utolsók mind egy dorongon vagynak, mely két kereszt emelőkön függ és szabadon lóg; ez egy toló rúd által egy hátra tartó rendes mozgásba tetetik, mely lassabban vagy sebesebben megy véghez ahhoz képest a' milyen sebességgel az erő mív vonattatik vagy taszítatik. Alól az erőmívben vagy egy rézsont fekvő tábla, melyre a' mag hull, és arról minden oldalra szélt hull. — Hogy az ember csupán csak barázdába vessen, vagyunk benne mozgatható vető vagy szórócsövek, melyeket azon tetszés szerént meglehet erősíteni, vagy félre lehet vetni, úgy hogy a' mag a' felső vető lyukakból épen csak a' barázda fenekére hull.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' marháknak téli etetésök folytattatik. A' borjas tehenek jobb fajta takarmánnyal tartatnak mint a' többiek. Középe felé ezen hónapnak kancaikat hágat az ember. — A' bárányok még mindig istállóban tartatnak, és csak itatásra bocsátatnak ki. — A' juhok a' vetéseken és kaszállókon járástól elfogódnak, és esős vagy egyéb zivataros időkben istállóikból ki sem hajtának.

Az apróság tojásait költi, 's az apróságokra való gondviselés nagyon megkívántatik.

A' méhek elkezdik a' kijarást. A' lépek megmetizetnek, és kitisztogattatnak. Ezen idő szakaszban legnagyobb figyelmet kell a' méh kasokra fordítani, hogy a' tolvaj méhektől meg ne támadtassanak és ki ne raboltassanak; mert a' rabló méhek most a' legnagyobb ügyelgésbe vagnak.

* * *

Hasznos előkészület a' méhek' felmetszésénél.

Gyakran megtörténik az, hogy a' méhek' felmetszésénél, olyan lép is vágódik keresztül, melyben lé-

pes méz van, és a' melly lép a' kas felső részében lévővel egészen egyesülve van. A' mikor hát az ilyen lép megmetszetvén a' levágott lép tőle elválasztatik; már a' nyíláson; vagy keresztül vágáson természetesen csurogni kelletik a' méznek; melly által pedig nem csak azt a' kárt valja az ember, hogy a' méz vesztegetődik, hanem azt is, hogy a' méz az alól lévő méhekre csorog, a' melly pedig azoknak felettébb kellemetlen, és ártalmas. Ennek eltávoztatására egy drót rostélyt kell a' metszésen keresztül tenni, melly olly apró szemű vagy kötésű legyen, hogy lyukain által csupán csak egy mézzel megterhelhetett méh bűvhasson keresztül.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' tóban a' víz magosra felszaporítattatik. — Ha az idő' járása engedi, a' tavak halakkal megpakattatnak. A' sügerek; kővi pontyok, csukák és átaljába véve majd minden halak Sz. Györgytől fogva egészen Jakab napig ívnek.

Az erdőben a' favágás végére megy. A' fűzfák megbotoztatnak az ültetésre alkalmas rudak kiválogatván meghegyeztetnek, beáztatattanak vízbe, és ezen hónap vége felé elültetettnek. A' szén égetés mindenféle fákból folytattatik. — A' fenyő, bükk, és egyéb erdei fák magvai elvetettnek. A' bükk, fenyő, és szurkos fenyőmagok olaj ütésre összeszedettnek.

A' jég eltakarodása után az egérfa magok a' vízhől kihalsztatnak kiszárítattnak, tisztogattanak, és hűves helyre eltétettnek.

A' nyulak bagzásban lévén jövődöbéli szaporulatjok tekintetéből a' lövéstől megkéméltetnek. A' esászár madarak, erdei szalonkák, sneffek, vadkácsák, és vadgalamhok széltere lövöldözthetnek; az utólsók a' hívásra mennek. A' fajtyúk

parosodása elkezdődik. — Kemény időben még a' vadaknak eleséget kell adni. A' szózó válúk újra felállítatnak.

* * *

Legjobb módja a' tölgyfa nevelésnek.

A' tölgyfa plántáknál leginkább arról kell gondolkodni, hogy a' fiatal fácskák kikelésüktől fogva 8 esztendőös korokig; vagy pedig elültetetésük elsőbb öt esztendőjökig sebesen, és jól nevedhessenek, úgy hogy egy tökéletes tetőt formálhassanak. Ha ennyi esztendőös korokban már ennyire mehettek; a' további növéskben már kétségen kívül előhaladnak, és belőlők egyenes, és magas szálak válnak. Ezen fák nevelésének legjobb módja abban áll: a' makkokat egyenesen oda kell vetni a' hol azokat az ember faul meghagyni kívánja, és soraikat két esztendőig megkapálni, és ennél fogva minden soraik között a' jövődöbéli tölgy fácskáknak egy sor kolompért ültetni. A' kolompérnak a' tölgyfákra beható hasznát ki nem lehet mondani mert sok próbatételek bebizonyították, hogy az ilyen módon plántált tölgyfák 4 esztendőök alatt oly nagyra megnönek, miut a' veres, és fejér fenyők, bükk, nyír, és egyéb erdei fák között nőttek 6 esztendőök alatt nőnek.

A P R I L I S.

I. Házi és udvari foglalatoság.

Az élettárok' ablakjai, 's élettartó padok sze-
lelő lyukai kinyitotnak, 's az élet forgatás gyako-
roltatik. — A' ház' és egyéb épületek' héjai ki-
igazgattatnak. — A' fonal, és vászon fejeztetés
folytatatik. — A' téglá verés elkezdődik.

* * *

*Egy véka lisztből egy harmadrésznyivel több
kenyeret sütni mint a' közönséges mód
szerént lehet és szokás sütni.*

Tegyen az ember egy mérő korpát 22 ittze eső víz-
be 's azt főzze egy óráig folyvást kavarás alatt, hogy a'
korpa az üst fenekéhez ne ragadjon; ezután töltsé ki
mindenestől együtt a' korpát egy lyukas fenekű edény-
be, mellynek lyukán egy vastag szűrő ruha legyen téve.
Ez így meglévén, vegyen elő egy fafedőt, melly megter-
helve lévén a' korpából minden folyó nedveséget, melly
a' sűrű élesztőhöz hasonló, jól kinyomjon. Ezen ritkás
vászony szűrőn kifolyt nedv töltsék víz helyett a' ke-
nyérnek való lisztbe 's azzal dagasztódjon-be a' tészta
meglássa mindenki, hogy egy harmad résznyivel minden
esetre több kenyere lészen, mint azt a' közönséges mód
szerént csak tiszta vízzel készitné.

II. A' Faoskola, és gyümölcskertbéli foglalatosság.

Tartós száraz időben a' gyümölcsmagokkal beültetett ágyakat meg kell locsolni: A' fa oskolából a' dudvát kiirtani, oltani lehet hasításba, rovatokba és kérégbe, párosítani és sipolni, elkezdí az ember a' kemény magú gyümölcsökön és azután által megy a' puha magúakra. Az elmúlt esztendőben óltott fákon kihajtott vad ágakat le kell metszeni.

Rossz időben a' midőn más egyebet különben sem igen lehet tenni, előveheti az ember, egy mérseklett melegségű szobában a' gyökér párosítást is. Minden vadalma, körtvély, cseresznye és szilvafa az elcsesrelésnél fogva sok gyökeret hajt, mellyek által az ember a' megvetést két esztendővel megelőzi. Az azzal bánás igen egyszerű elő vesz az ember egy gyökeret mellynek még az oldalgyökerei is megvagynak, elmetszi az ember egyenesen úgy mint egy faderekát, mellyet óltóággal akar összepárosítani. A' midőn is a' nemes ágat rézsont hozzá metszi, és a' gyökér darabnak egy ahoz illő metszést ad, úgy hogy mind a' kettőnek kérgei egymásra feküdjenek. Ezután körül tekergeti egy ruha körülékkal az összepárosított helyet, és beülteti a' földbe mint egy két hüvelyknyivel mélyebben a' párosításon felül, de meg is úgy hogy a' legfelsőbb szem a' föld színén felül legyen.

Azon ágacsok, mellyekbe a' múlt esztendőben szemóltás tétetett, az óltott szem hajtásan felül levágattassanak. Az olyan faderekacsok, mellyeken a' szemóltás nem foganzott párosítassanak.

A' még itt ott elmaradozott hernyó fészkektől a' fák egészen megtisztítassanak. A' már kikelapró hernyócskák reggel és estve, a' midőn mint nyájan egy rakáson vannak elpusztíthatnak.

A' virágzó gyümölcs fákat tartós nagy essözések után meg kell rázni, hogy a' virág porzalatskái kiszáradhassanak, és a' gyümölcsözésben ne akadályoztassanak.

A' késő fagyok után a' fákat reggeli nap felkölte előtt hideg vízzel kell fecskendezni. A' fagytól nagyon megroncsoltatott fák az ágak hegyeit rövideden le kell vágdalni, a' termő bimbókat letördelni, a' tövét gyakran és jól meglocsolni. A' kérgék felhasogatásinál fogva is lehet a' megfagyott fákon segíteni.

Az Őszi baraczk fák, ha hogy még a' múlt hólnap vége felé meg nem nyesettek, most megnyesettessenek.

A' túskebokrok, eleven kerítések ezen hólnapban elültettessenek, a' már ültetve lévők megnyesettessenek és össze foglaltassanak.

A' megfenésedett fáknek minden emésztődő részeit 's ágait, egészen az ép és friss elevenségben lévő részökig minden kedvezés nélkül le kell vágni. Azon fáknek, mellyek a' tapláló nedveség, és a' föld porhanyosságának hijjánossága miatt nőni nem akarnak, vágdalja le az ember a' szükségtelen ágait és ássa-fel 's porhanyosítsa meg a' földet a' fák gyökerei körül.

* * *

A' fahéjba, vagy kéregbe oltás.

A' fahéjba oltás, a' faderékhoz közel lévő lefürészelt vastag ágakon szokott végre hajtatni. Hogy illyen módon ólthasson az ember, tehát előbb lemetszi vagy lefürészeli a' vastag ág felső részét rézsont, és azt azután

megsimítja; az óltó ágaknak egyik oldalairól mint egy másfél hüvelyknyi hosszan laposra, és valamennyire rézsont be kell metszetniek, és egy sarkat kell formálniok, minél fogva az ág, vagy derék tetején megülhessenek. Ekkor felemeli az ember egy csont ékecskével az óltandó vastag kérgét vagy héjját annyira, hogy az óltó ág a' fa és az ék között mint egy két hüvelyknyi mélyen bemelessen, melly így történik meg; hogy az óltó ágacska rézsont lemetszett lapos oldalával a' fához szorítatik, berovatkolásánál vagy sarkánál fogva az ág végén ül. Az ágatskának behelyeztetése után az óltott hely és az ágnek lemetszet része óltó viaszal bevonódik és kötő ruhával betekertetik. Illyen módon egyetlen egy ágban, 3 — 5 óltó ágacska is tétetthetnek. Ezen óltás módban csak az az egy káros következés van, hogy szeles és zivataros időben a' már megfoganzott ágacska még két három esztendő múlva is könnyen kitönhetnek; de ezen kedvetlenség elháríthatatik az által; ha az óltott ágak olyan hosszú karókhöz köttetnek, mellyek a' fa derekához keményen megvagynak erősítve.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

Ha az elmúlt hónapban még a' nyitás és metszés el nem végeztetett volna egészen: tehát ezen hónap elején a' legyen a' legelső foglalatoság. Minekelőtte még a' szemek hajtani indúlnának, a' szőlő hegy egészen feltakaritassék, és a' víz vesszőknek a' tőkéről le kell metszetniek.

Most van ideje a' szőlő tőkék karózásának. Minden meghagyott vesszőhöz egy karót kell leütni, hogy a' növés, szorúllás nélkül karóhoz kötthessék, a' karókat azomban úgy kell leverni, hogy a' tőkékben sérelem ne történjen. A' szőlő karóknak legalább is 6 lábnyi hosszúnak kell lenni; a' követes földbe kalapáccsal kell a' karókat leverni. A' legerősebb karókat mindég a' tőkék közepire a' gyengébbeket pedig két széllire

kell levérni. A' már elavult kurta karókat a' bojtásokhoz és új ültetésekhez lehet használni.

A' karózás után jön a' hajtás vagy a' meghagyot vesszőknek karókhöz kötése. A' legalkalmasabb és legillőbb időre az olyan nap, melly előtt való éjelen vagy esső eset, vagy pedig nagy harmat volt, de csak legfellyebb 9 — 10 óráig; mert azután már a' melegség még inkább keményíti a' vesszőket, mellyek a' hajtásnál görbítés nélkül fogva könnyen törnek. A' megkötésnél a' vesszőknek illendően karókhöz kell köttetniek. A' legalsóbb 's a' földhöz közelébb álló vesszőknek a' hátulsó karóhoz úgy kell köttetnie, hogy legalább is egy arasznyi távolyságra felemelődjön a' földtől, a' többieket is szinte úgy nem kell nagyon alatt hagyni; hanem olly módon kötni, hogy a' termése a' földet ne érje, és a' sűrű leveledésnél fogva a' fürtök érésökben ne akadályoztatódjanak. A' kötözés legjobb, és legállandobb hársfa kéreggel, a' hol az nints sás, vagy gyékénnyel, a' hol az is hibáz, áztatott szalmával, néha megeshetik gyenge fűz vesszővel is.

A' szőlő vesszők ültetését ezen hónapban még folytatni lehet.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

A' mi még az elmúlt hónapban kirendelt munkák közül a' szabad levegőn végre nem hajtathatott, vagy a' hó és fagy miatt elő sem vetethetett: most minden további hallogatás nélkül munkába vetethessék, és a' végre hajtathassék. Vizes, nyirkos földben mezei munkát senki se tegyen; mert az által a' föld több esztendőkre elromlik.

Szabad levegőjü kertbe bátran lehet vetni és dugdosni: gyökerecskéket, nyári retkeket, por-

tsinfüvet, vereshagymát, párhagymát, májusi répát, czékla répát, spenátot, ánist, kaprot, köményt, majorannát, spanyolborsót, korian-drumot, mustárt, turbulyát, 'kakukfüvet, kék-káposztát, paszternákot, sárga-répát, czikoriát, artifiolát vagy bakszakál füvet, scorczonerát, pet-rezselmet, zellert, raponczát, bor-ágot, kertitormát, Indiai tormát, kanál-füvet, borsot, korán érő; gyalog paszult; végefelé ezen hónapnak futó paszult papucsvirágot, kehlt, kehlarabét, metelő-kehlt, metelő-salátát, czikoria-salátát, mákot, articsokát, kolompért; 's több eféléket.

A' fejes salátából időről időre való vetésekket kell tenni, hogy a' ki vágandók helyet mindég legyen más újabb 's frissebb elültetni, és használni való.

Téli vereshagymát, foghagymát, mogyoróhagymát ültetni. A' citrom-fű, ruta, zsálya, demutka, bors-fű 's több ilyenfélék elvetésének a' legszorossabb ideje van. A' rozmarin szabad földbe kiültetethetik, ágatskai elplántáltathatnak, és azokat jó nedvesen kell tartani.

Most már plántákat hajtó hideg ágyakat is lehet üveg vagy papiros ablakokkal készíteni, és azokat jókori kehlet, salátával, porcsin füvel, 's gyalog paszullyal be lehet vetni.

A' már elébb elvetett nyári kartifiolat, most szép idővel szedje-ki, 's ültesse-el jó nyirkos földbe, más egyébbféle meleg ágybeli vetemények' plántáit is már most szét lehet, a' szabad földön ültetni. A' ki üresített meleg ágyákba pedig dinnyét, úgorkát, babot vetni lehet. Fejes és nyári Czikoria saláta elplántáltatik.

Metéllő salátát, nyári majorannát, és spenótot mának hagyja az ember, a' kehl, és kehlarábi, répa, paszternák, és egyéb magot hajtó gyökerek, és tövek, mellyek eddig telelés végett pinczékbe tartattak, most már egész bátorsággal kiültetethetnek a' szabad levegőre.

Mindent a' mi csak elébb elültetett, száraz időben gyakran meg kell öntözni.

Borsók, disznó-babok, 's külömbféle téli plánták, földi eprek megkapáltatnak, és száraz időben meglocsoltatnak.

A' spárga ágyak aljat többé ganéjból készíteni kár nélkül nem lehet, ugyan azért az újabb ágyaknak most már ganéj nélkül kell felállítatniok.

A' meleg ágyakkal az elébbi hónapban megírt mód szerint kell banni, csak hogy melegenapfény alkalmával mindég több-több szabad levegőt kell hozzájuk bocsátani. — A' már meghült dinnye, és spárga ágyakat minden haladék nélkül melegíteni kell.

A' mérséklett melétségű meleg ágyba elvethet az ember: bazsalyikomot, citrom-füvet, köményt, levendulát, majorannát, zsályát, kerti kakuk füvet, izsopot, kerti rutát.

Ha már a' fagyoktól nem tarthatni, az articsoka tövek kitisztogattatnak, az oldal hajtásai ha hogy túl a' rendiusok az anyatótól elvetetnek és más ágyba ültetettnek. A' régi tövek magok is széjt szedettethetnek és jó érett ganéjos földbe által ültetethetnek.

A' végefelé ezen hónapnak, a' tök-magot, minekutánna már egy napig a' vízben ázott, földbe lehet vetni, 's legjobb ha 2 — 3 hüvelyk-

nyi mélységbe vettetik, és azután gyakran meglocsoltatik.

Minden kerti ellenségekre vadászatot kell tartani; különösen pedig a' vakondokok', hangyák', fülbemászok' pusztítását fő kötelességé kell tenni.

* * *

Ássa - fel az ember azt a' földet, melly babvetés alá rendeltetett jó mélyen, és a' göröngyöket apróra széjjel vervén egyengesse - el gereblyével jól, az árkot azután nem a' közönséges szokás szerint kapácskával vagy kézzel csinálja az ember; hanem egy ültető czölöppel vagy karóval; melly az ivó korsó rostájához hasonló vastagságú legyen, csináljon négy hüvelyknyi mélységű gödröcskét, és azon lyukakba vesse az ember a' babot hármával, és négyivel, azután pedig fedje - be egy hüvelyknyi földdel. E' szerént már most a' földbe vetett babnak a' kibúvása vagy kelésekor reá jöhető fagy, vagy ártalmas szél ellen, még három hüvelyknyi magosságu védő fala marad. Ha azomban olly kemény fagy állott elő, hogy a' babok minden illyes védelem, és fedezés mellet is megcsigázódtak: akkor mindjárt azon hideg éjjelt követő reggelen a' bevetett gödröket tele kell tölteni hideg kút vízzel, melly a' fagyot kiszívja.

* * *

A' gilisztákat, és mesztelen csigákat elűzni.

Főzzön az ember kendermagot vagy kenderlevelet, de még jobb ezeknél a' diónak zöld-haját vagy levelét elegendő vízben megfőzni, azt azután meghűlni hágy, 's úgy vele azon azon ágyat, mellyet a' nevezett férgektől tisztán kíván tartani, jól meglocsolni. Mihelyt azon főtt víz a' földbe bat, minden abban tartózkodó megnevezett férgek azonnal kibúvnak, a' midőn is őket egy vízzel töltött edénybe hányván könnyen elpusztíthatja.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatoságok.

A' virágzó plánták valamennyivel több vizet elszenvedhetnek, és kívánnak is mint eddig; kiváltképen arra kell vigyázni, hogy az öntözés' mennyisége mindég a' plánták kigőzölgéséhez alkalmaztassék.

A' melegségnek ezen hólnapbéli nevedése szükségesé leszi a' plántáknak gyakrabbi kiszéltetését.

Lágy időben az ember egészen nyitva hagyja a' pincze ajtót, hogy a' benne telet növények apródonként friss levegőhöz szokjanak. A' fagyástól mert szobában telet keményebb természetű plánták is lassan-lassan szabad levegőhöz szoktathatnak.

Az Üvegházban tartatott plántákhoz, melyek 8tól fogva 16 grádusnyi melegséget kívánnak, naponként a' legmelegebb órákban a' midőn a' nap épen reájok süt, friss levegőt kell bocsátani.

Most még lehet egy melegágyat felállítani, melybe a' gyengébb nyári virágok vetethetnek mint p. o. *Amaranthus tricolor*, *Gossypium herbaceum*, *Ocimum Basilicum*; *Cacalia articulata*, *Calendula officinalis*, *Capsicum Annum*, *Celosia Cristata*, *Centaurea moschata*, *Collutea frutescens*, *Convolvulus tricolor*, *Erodium moschatum*, *Amaranthus caudatus*, *Impatiens Balsamina*, *Lobelia Erinoides*, *Mesembryanthemum crystallinum*, *Mirabilis longiflora*, *Ricinus communis* *Senecio elegans*; *Agapanthus umbellatus*, *Agrostemma coronaria*, *Mesembryanthemum acinaciforme*, *Cinnia multiflora* *Datura fastuosa*.

Végefelé ezen hólnapnak többnyire majd minden virágmagokat; mellyek a' tartós és eszten-dős fajok közé tartoznak, ellehet a' szabad föld-be vetni.

A' medvefű virágok, és szegfűvek elsárgúlt és romlásba indult leveleit le kell metszeni. — A' cseréphen tartott medvefű virág-töket ki kell venni, romladozott gyökereit levágni, és úgy a' szabad földbe kiültetni. A' szabad földben kin te-lelt medvefű virágok, és szegfűvek tövei nagyon vigyázva kapáltassanak körül, és jó földel töltes-senek-fel.

Azon virágok, mellyeket az ember egész nyáron által cserepekben hagyni kíván, ha a' szűk-ség úgy kívánja, ültesse által az ember más cse-répbe; vagy legalább ha azon cserépbe hagyni kívánja abban lévő föld felső része helyett frís jóféle földet tegyen.

A' melegágyban vagy üvegházban nevelt plántákat, a' virágzás után vigyázva gyakori mér-séklett öntözés és szabad levegő által keményíteni kell. Rozmarint *Cheiranthus cheirit*, *Cheiranthus annuust* és a' medvefű-füvet (*Auricula*) ezen hólnap' végefelé minden veszedelem nélkül kilehet a' szabad levegőre tenni.

A' nevendéki medvefű virágok, és primulák, minekutánna elegendő nagyok, a' szabad levegőre ültethetnek. A' rozmarin, *Cheiranthus annuus*, és hólnapos rózsákból most lehet óltó ágacskákat válogatni, és azokat jó földbe, árnyékos helyre ültetni. Azokat mind addig nedvesen kell tartani, a' míg csak hajtani, és nőni nem kezdenek, és hogy gyökér hajtásra inditassanak borító üvegek-kel vagy ivó poharakkal befedtettsenek.

Szép időben széjt kell szedni, 's ültetni a' cserepekben, vagy melegágyakban nevelt plántákat. A' magnak való növények egy olyan helyre ültessenek, hol a' szabad levegő, és napfény mindig érheti őket, de különösen a' reggeli napfény.

Az ártalmas férgek' elűzésére, különösen a' levelészek vagy levél pusztítására mindent elkövessen az ember.

A' mulató kertekben utak nyesése 's tisztogatása, a' hol a' szükség úgy hozza magával apró köveccsel meghinteni 's tölteni fő köteleység. Új gyepágyak és mohkirakások készítenek.

Kezdetében ezen hólnapnak, a' fedezett külső országi bokrok, és fácskák takarói alól lágy időben kiszabadíthatnak. A' Fák' és bokroknak minden késedelem nélkül el kell ültettniek, ha hogy még végre nem hajtattott. — Rózsák, Siringa Persicák, Cherianthus annuusok, és Cheiranthus Cheirik, 's több illyes félek, a' mulató kertekbe kiültetnek.

Lágy időben a' meleg nevelésével a' narancs és citrom fákhoz mind több szabad levegőt bocsáthatni, 's földjeik is jobban megöntöztethetik mint eddig. A' narancs és citrom fákat a' szembogaraktól, és egyéb férgektől tisztogatni, az ágait meleg napokon, a' midőn csak hamar felszáradhatnak vizes ruhátskával vagy spongyiával meg kell dörgölgetni és mosogatni.

Lanyhás meleg essőben ki kell őket úgy szinté a' borostyán, és egyéb üvegházbeli plántákat is a' mellyek csak nem felettekényesek, és gyengék, a' szabad essőre tenni, az által megtisztulnak és egészen megújulnak. A' plántáknak és töves növényeknek elültetését, mellyek késő nyá-

ron virágoznak már el lehet kezdeni, és az üveg-házbéli növények kívül a' szabad levegőn rendeltetnek - el, cserágyak is készítenek, hogy későbbben a' növényeket beléjük lehessen tenni.

A' gyökerektől hajtott sarjadásokat mint p. o. a' narancs, citrom, nemes, és közönséges babér, babéreseresnye; mirthus és füge tövelnek gyökér hajtásaikat ezen hólnap' végével fel kell szedni, 's külön ültetvén fa-derekká nevelni. A' varjú tövis, oleander, olajfa, bárany szüzfa (vites agnus Castus) sarjú ágak által szaporítottak.

* * *

Kék virágú Hortensziát előmutatni.

Hogy Hortensia nyitásakor kékszinű virágot is hozzon ültesse - el az ember a' plántát egy ilyen módon elkészített földbe; vegyen egy rész jókori ágybéli vetemény földet, fél rész apróra szitált vasport, avagy reszelő faradékot fél rész szén-port és egy folyó homokot. Ez mind együtt jól összevegytessék. A' plántával rendes szokás szerént jól bántani, kivévén azt, hogy mihelyt félvirágjába jön, azonnal szén poros vízzel kell locsolni.

VI. Szántó földi, és réti foglalatoság.

A' zabvetésnek vége szakad. — Az árpavetés folytattatik. Minden tavaszi vetések meghengergetődnek, a' hol pedig juh bőven van, juh által megtapostattatnak; a' zab és árpa, mihelyt egy újni hosszaságú, azonnal felboronáltattassék, zab és árpa közé lóhere megvetetik. A' spanyol lóhere, bükköny, lencse, borsó, len kérekrépa és mezei bab különösen vettetnek; a' kolompérok elültetnek. A' káposzta és egyéb zöldséges földek felszántattatnak. A' komló meg-

kapáltatik; új komlós kertek készítenek. — A' bújan hajtott búzák vigyázattal lehegyeztethetnek; de ne mélyen, és épen nem akkor, ha az időjárása felettébb száraz.

A' rétek' öntözése megszűnik. A' kaszállok felnyesettessenek, vasboronával felkarczoltassanak, a' földös vagy székes helyek fűmagokkal bevettessenek, hogy a' fű annál inkább, és bizonyosabban nőék. A' kaszállokon legeltetésnek Sz. György napjától fogva meg kell szűnni, de jobb ha semmiféle marha sem bocsátatik reá, kiváltképen pedig juhnak, és sertésnek egészen és végképen ki kell a' kaszállóról tiltatnia.

* * *

Minden növevényeket, egy sokkal nagyobb mennyiségben jobb, és finomabb módon termeszteti.

Összegyűjt az ember olyan tiszta marha húgyot, a' millyent csak lehet, feltölt az ember 20 ittszét egy üstbe, hozzá tész 5 lat konyha sót, és három lat salétromot, 's ezen vegyületet mint egy másfél óráig együtt főzni kell, azután levén a' tüzről, a' míg még jó meleg: hozzá tész három fertály fontnyi jól kiégett óltatlan meszet, azt benne mególtván, az egészet megszűri, 's által bocsátja egy hamu szűrőn.

Ezen lévben 24 óráig kell áztatni az elvetendő mind őszi, mind tavaszi mindenémű életfeléket, búkköny, lencse, borsó, bab, és efféle kerti vetemény magokat, azután kiszedvén belőle jól kiszáritani és úgy elvetni. Ezen megáztatásnál fogva nem csak hogy hamarébb kikelnek a' magok mind közönségesen szoktak; hanem még a' plánták is sűrűbbre és nagyobbra nevednek, és sokkal magvasabbakká lesznek mint mások, és hamarébb is még érnek, 's gyakran még olly korán is, hogy ugyan azon esztendőben földjeiket más vetemény alá is használhatni. Hogy egyszer'smind a' vetéseket a' férges, egerek, 's madarak ellen bátorságba lehessen helyheztenni: vegyítsen

az ember a' lévbe még egy pár krajczár árú kőolajt, és biüdöskő balzsamot is.

Ha ezen lévből az ember a' plántákra mint p. o. mindennemű káposztákra, répákra, kehlekre, és egyéb illyes félékre, minekutánna már azok mint egy 14 naposok egy jó pohárral önt: tehát azoknak sebes növéset nem győzi az ember eléggé csudálni; sőt még jóságokra nézve is felülmúlnak ezek minden más plántákat és természetvényeket.

Ha az ember ezen különösen készített trágyalévből, a' fiatal fák' tövire azoknak idejéhez és nagyságához képest, néha - néha tavaszal bizonyos mennyiségűt önt; bizonyos lehet benne, hogy azon fák sokkal szebb növések, és gazdagabb termésűek lesznek, 's hamarébb is nőnek mint más illy módon nem trágyázott fák. Szőlőtőkét is lehet illy módon trágyázni; sőt még virágtöket is, de az utólsókra csak felettébb keveset lehet önteni, az elsőre ellenben jóval is többet. Az illyen bánmód szerént kevésbe kerülő költségnél fogva minden természetvények igen gazdagon megjutalmazták a' munkás gazda' fáradságát.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A'hol közönségesen szokás az, hogy Húsvét tájban a' lovakon és teheneken eret vágassanak: azt mindenkor gondosan és vigyázattal ejtsék meg. Egyéberánt pedig az ér vágásnak sohasem a' szokás kedvéért, hanem csupán csak az elkerülhetetlen szükség' esetében kellek meg történni. A' Marha száját gyakorta kitisztítani hasznos és szükséges is. A' tehenek megfolyatását ugyan egy bizonyos megállapított határidőre nem lehet szorítani, de arra ezen hólnap minden tekintetben legjobb és legalkalmasabb. Az anya kanczákat hágatni kell, — a' juhokat úsztatni, és tisztán kimosni, azután pedig megnyírni.

Az apró jószág költ. — A' vén ludak megtepettetnek, a' libák és kácsak pedig anyyaikkal

együtt legelőre bocsátattnak. — A' pulyka fiatal csupán szép napos időben lehet szabad levegőre bocsátni. — A' tyúkrok folyvást tojnak, kivált ha az ember apróra vagdalt csalánt kever ázott búzakorpa közé, 's azzal éteti őket.

A' mézből kifogott méheket étetni és kassaiakat feltisztítani szükséges. — A' ledarabolt lépekből és azok közt találtató mézből viaszt és méhsert főzni. A' méhek' járása alatt jó méh vagy citron füvet plántálni; mert az a' méh előtt felettébb kedves.

* * *

Méz plánták.

A' Méhek leginkább az olyan helyeket kedvelik, a' hol ők sok inyök szerint való plántákat találnak. A' méhtártóknak tehát arra kell ügyelniük, hogy méheik számára a' mennyire csak lehetséges minél több olyan virágokat, bokrokat és fákat neveljenek, mellyekből azok a' tapasztalás szerint legtöbb viaszt, és mézet készíthetnek.

A' méh tenyésztésre a' virágok, és fák virági között leghasznosabb és legsikeresebb plánták: a' Brúnó szegfűje, citromfűvek, a' szelíd és vad kakukkfűvek a' bárány nyelvű fűvek, zsályák minden repcze és bab fájhoz tartozó plánták, a' magnak hagyott karórépa virágok, és a' fejér lóhere; a' fák, és bokrok között: a' zöld fűzfa, a' tengeri baraczk és több gyümölcsfák' virági, a' harsfa, a' kácz, rozmarin kőszméte, borbolya, málna és Erica multiflora.

A' megnevezett méz plánták között a' Brúnó szegfűvek, citromfűvek és bárány nyelvűk sokáig virágoznak és a' legjobb mézet adják. A' rozmarint is felettébb szeretik a' méhek, melly minthogy virágja a' legkellemetesebb ízű, 's illatú mézet adja méltán megérdemli, hogy száraz napos helyre, mellyet ő legjobban kedvel, minél nagyobb mennyiségben ültetessék. Narbona környékén egész erdőségek vagynak rozmarinból, és az oda való méz egész Európában legjobbnak tartatik. Az

akác és hársfa virágok minden más nemű fák' virági felett, a' legelső helyet érdemlik. A' mezőkön a' bükköny, bab, borsó, fajok, a' fehér lóhere hasonló képen igen hasznos, és mézet adó plánták, az is hasznos a' méheknek, ha közel hozzájuk folyó víz van; a' hol pedig nincs, kassaik előtt állandóul kell friss vizet tartani, és a' vízbe tetején uszkáló fűcskákat rakni, hogy azoknál fogva vízbe ne fúljanak.

VIII. Halastó, erdő, és vadászat.

A' halastó gyarapítás folytattatik. — Az ivó pontyok, rákok 's átallyába véve majd minden halak, minthogy ezen időben bocsátják tojásaikat, kíméltessenek, különben is húsok ezen időtáiban kellemetlen lévén a' fogást meg nem érdemlik.

A' múlt hólnapban levágott fák, feldolgoztatnak, a' fejszék félre tétetvén a' fenyőmag vetés kezdődik tő levelű fáké pedig elvégeztetik. Az olyan tő levelű, és ágas bogas fák magvainak elvetése, mellyeknek kikelésökre egy egész esztendei földben heverés kívántatik - meg, legjobb ha ezen hólnapban hajtatik végre. Csernek való tölgy és nyírfák levágattatnak, és héjjaik lefejtetnek. — A' fiatal nevendék fákhoz semmi némű marha sem bocsájtassék, vigyázni kell hogy a' sűrű fenyvesben száraz tavaszi, és nyári időben, a' pásztorok tüzeket ne csináljanak, még a' szénégetést is, csak világos és ritkás helyen kell megengedni.

Mind eddig míg a' fajdtyúkok párosodnak, lehet őket fogni vagy löni. A' bibicz tojásokat felkeresni és mint kedves eledelt megenni. Egyébb-eránt minthogy most már mindentéle vadak, és madarak szaporodásra indulnak, hasasodnak, és költenek: tehát a' vadászatott egészen félbe kell szakasztani.

M Á J U S.

I. Házi és udvari foglalatoság.

Az életházban, és padlásokon lévő szemes életek megforgatásáról el nem kell felejtkezni.

Épületek' fedeleit, falait, kerítéseket jobbitni, az elromlottak helyet újjat csinálni.

Téglát veretni és égetni

Vásznak és fonalak fejrétése körül forgolódni.

* * *

Muszka mód szerént vajat készíteni.

Felforralja az ember a' friss édes tejet, és mintegy egy fertály óráig főzi, melly után azon maga természetiben lévő édes tejből a' szokott kőpülés szerént készül a' vaj. A' főzésnél nem kell nagy tüzet használni, ne hogy fűvésében vagy forrásában a' tej megkozmásodjék. A' hozzá égést az által lehet eltávoz'atni, hogy az ember a' tejet egy olyan edénybe forralja 's főzze, mellyet egy vízzel félig lévő üstbe helyheztethet, 's úgy az üstben forró víznél fogva az abban lévő edénybe töltött tej is for, és fő a' nélkül hogy az edény oldalát megkapja.

Ezen vaj készítés módjának az a' haszna van, hogy az által a' vaj hamarább, és nagyobb mennyiségben előtolakodik, mint sem az olyan tejből, melly savanyodás-

nál fogva áll üszve, a' mellett jobb és kellemetesebb ízű 's tulajdonságú, és tartósabb is a' közönségesen szokott mód szerént készülnél. Egy más haszon is van még benne, ez t. i. hogy a' tőj édesen maradásánál fogva még az úgy nevezett író is kedvesebb ízű, 's egészségesebb is.

* * *

A' vajat sokáig fris állapotban eltarthatni.

Vegyen az ember 2 rész tiszta konyha sőt, 's egy rész fehér cukkrot, 1 rész salétromot, 's mind ezeket vegyítse és törje össze. Ezen vegyületből minden font vaihoz 2 latot vegyen, és azt keverje - el jól a' vaj közt. Az ilyen módon készített vajnak velős, 's kövér állandósága szép színű marad, sőssága nem érzik, és porhanyó keménnyé soha - sem lészen. Minden esetre el lehet azonban több esztendőig is ávulás nélkül tartani, csak hogy az olyan hoszas ideig tartandót, a' mint az ember edénybe jól össze állítja, és betetejezi tehát legalább egy hónapig haborítás, és megkezdés nélkül hagyja.

II. A' Faoskola, és gyümölcsker tbéli foglalatoság.

A' maggal bevetett, és fiatal fácskákkal beültetett ágyakat jó nedvesen kell tartani. — A' vad sarjakat vagy hajtott ágacskákat az óltottak között felnőni nem engedni.

A' koronába óltást még jó következással lehet folytatni; a' sípolással óltást ezen hólnap elejével el lehet kezdeni.

Mihelyt a' fák levedésbe jönnek, és már jól folyásba indulnak: azonnal el kell a' szemmel óltást kezdeni, még pedig elébb a' körtvély, tengeri és őszi baraczk, úgy azután a' cseresznye és egyéb kemény magú fákba; de ez utolsó jobban elfogadja a' hasításba óltást; a' szemzésre alkalmaztatható veszőcskéknek a' legutolsó nyári

egészséges hajtásból valóknak kell lenni: ha pedig alvószemre szemez az ember, ugyan azon esztendő' megért ágai közül kell választani.

Az őszi barackfajokkal szilvába vagy a' mi még jobb mandulába lehet szemezni, a' kajszibarackokat különösen szilvába. Meggyet nem lehet eseresznyére 's viszont szemzeni. A' szemzéshez szép reggel hol sem száraz szelek nem fúvnak, sem nem esik kell fogni.

A' fiatal fácskáknak, mellyek szemzésre rendeltettek, alólról fel felé, azon helyig, hol a' szemzésnek történni kell, levagdaltatnak ágacskaik.

Meleg időben az őszi barackokat, megvagdalni.

Az ősszel a' fák tövéhez rakott ganéjt töveiktől el kell tisztítani, a' rövid ganéjt pedig elásni.

A' múlt esztendőben szemzett ágakról, minden ártalom nélkül le lehet a' köteléket szedni. — A' párosított fácskákról is hamar néhány hüvelyknyire hajtottak le kell szedni a' kötést. — Ha a' párosítást némelly gallyak meg nem fogták, azokba már elkészített vesszőcskéből oltani lehet.

A' Spalir vagy törpefacskákon a' levelet hajtó szemeket ha feleslegesek el lehet fojtani.

A' hernyókat pusztítani 's jelesen estvel a' midőn összecsoportoznak leszedni kell.

Fiatal, felette termékeny fákról a' gyümölcsvirágokat, mellyek erőtlene' tennék le kell szakítani.

* * *

Az ablaktálásról.

Az ablaktálás a' homlításnak egy neme, vagy is inkább a' homlítás és oltásnak egy közép neme, hol a'

lemetszett gally, a' helyett hogy gyökeresedésre a' földbe tétetnek, egy más fa kérge közé vagy fájába tétetik, hogy azzal egyé váljon. Ez a' mód legbiztosabb olly nővények szaporítására, melyek csak nehezen gyökereznek, ha t. i. más módok sikeretlenek, feltéven azt hogy alkalmas vadágot választott az ember.

Az anya ágnak és az ablaktalandonak, vagy illy módal oltandonak, közel kell egymáshoz állnia, ha szabad földben vagy cserépben vannak is. Termetes erős fáknak vadócok közepén kell állani, 's minden esztendőben ezeknek egy-egy részét kell óltani, 's az oltottak helyébe mindig újakat ültetni, ha a' szelíd fának ágai magasak, úgy a' vadócokat, ládácskákba kell ültetni, 's valamire úgy állítani, hogy a' szelíd ágakhoz közel jussanak.

Az ablaktálás így történik, elővesz az ember egy ágat, vagy vesszőcskét a' szelíd fából, 's a' megnevesítendőhöz úgy vonja hogy egymást ériék, ekkor azt a' helyet, a' melly legalkalmasabb az egybekütesre megjegyzi. Ezen a' helyen mind a' nemes mind a' vad fának kérgét és fájának is egy részét mint egy két vagy három hüvelyknyi hosszan lefaragja a' kertész, ezután ugyan ezen kérgetlen részén a' nemes fának alólól felfelé, mint a' homlításnál egy hasítást csinál az ember, ugyan ezt teszi a' vadóczon, csak felfelől lefelé, úgy hogy a' nemesnek gallyát mint egy éket befogadhassa, 's ezután a' két gallyát jó össze kell illegetni, bekütni, 's faviasszal békenni.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

Ha a' vinyege leveléket kezd hajtani, ekkor történik az első kapálás még az első virágzás előtt. — De a' munkát szorgalmasan kell végbehajtani, hanem a' legmélyebb földet jó fel kell forgatni. — A' kapálásnak ollyankor midőn a' föld jó száraz és az idő nem nedves kell történni. A' vinyege gyökerére a' barázdába földet kell húzni, hogy a' töke, új gyökerek' hajtása által erősödjék. — A' göröngyöket szerteverni szükséges és a' tökére vonni. — Minden dudvát ki kell gyomlálni, 's a' szőlőből eltávoztatni.

Ha a' szőlő oltás télben nem történt, most az ideje, ha mindjárt rügyel is a' vén ág.
A' homlítás árkait megkapáltassa a' gazda.

* * *

A' szőlő oltás.

Nincsen együgyűbb és egyszer'smind biztosabb út, a' rossz tőkék megjobbítására, 's a' vénék megifjítására az oltásnál, mert szorgalmas munkasság által már harmadik esztendőre megvan a' termés nemesítve, negyedik esztendőre pedig a' tőkék egészen telyesek szőlőfürtökkel.

A' szőlő oltás' külömbféle módjai között legelső helyet érdemel a' hasításba oltás a' föld alatt. Ezen nemesítésnek módja e' következő:

Lemetsz az ember egy fiatal egészséges termőtőkéről egy vesszőt a' midőn annak szemei már hajtani kezdenek. Az oltó vesszőknek gümbölyűknek 's minden oldaltól ép-egészségeseknek és egymáshoz közel álló szeműknek kell lenni. — Egy szőlővesszőről sohasem vesz az ember többet két oltó ágacsánál, mert minden szemek, mellyek az alsó hat, hét szemeken felül vagynak, valamint a' tőkéhez legközelebbi alsó szemek is, többnyire csak leveleket és nem termést szoktak hajtani. Ha a' levágott oltó vesszők hosszas nyúlásnak: akkor a' legelső szemet nem számítva, levág az ember belőlök 2 — 3 szemnyi hosszúságút. Az ilyen oltóvesszőket akkor mindjárt, mielőtt oltásra használtatnának, egy híves, árnyékos helyre kell a' földbe leásni, és felül egy kis szalmával betakarván arra földet teríteni, hogy azok friss nedvökben maradhassanak, 's megfoganszókká és termékenyekké lehessenek.

Az oltást tavasszal, mindig szép, tiszta, szél nélkül való napokon kell telyesíteni, a' midőn már a' hidegek szűnnek, és a' vesszők még nem indultak egész erővel levesedésnek.

Az oltó vesszőcské, mellyeket az ember be akar oltani oltások előtt egy pár nappal alsó végeiknél fogva friss hideg vízbe állíttassanak, ét végeik épen csak oltás előtt metszettessenek-meg; arra is különös vigyázat kívántatik, hogy a' midőn már épen munkába vétetnek a' vessz-

szők: tehát tiszta vízbe vitetessenek a' helyre, hogy semmi földrész vagy más egyéb gízgaz a' vessző és tőke közé magát ne vehesse. A' metszést épen úgy kell rajtok tenni, mint akármeltyik gyümölcs termő fák' ágain t. i. ék formára és hogy a' béle lásson, de meg ne sértesen. A' vágás sima és egyenes legyen, és a' bemetszetett rész másfél 's legfeljebb két hüvelyknyi hosszú legyen.

Ha a' tőke, melly már oltásra van határozva, felvétellett a' földből, és földszint lévő gyökereitől megtisztított. tehát egy fűrészkével egynehány hüvelyknyire a' fejétől aláfelé az ágát befűrészeli az ember ott, a' hol az igazi gümbölyű, azután a' metszést vagy hasítást kiegyenesíti és simítja az ember rajta, és egy késsel felülről a' tőkét közepén meghasítja mintegy két hüvelyknyi mélyen, épen a' közelebbi görcs csomóig. Ha a' tőke csak mintegy 3 vagy 4 hüvelyknyi hosszúságú lefelé: tehát meglehet kötni a' görcsön felül mintegy két hüvelyknyire, hogy a' hasítás be ne menjen nagyon mélyen a' tőkébe.

Ekkor az ember a' hasításba dug két oltó vesszőcskét, a' mennyire az oltó vessző metszése engedi, még pedig úgy, hogy a' szeme mindegyiknek kifelé fordítva legyen, és a' vesszőnek héja a' tőke bőrével vagy héjával szorosán megegyezzen.

Az oltás helyét belehet kenni óltóviasszal, és be kell kötni fűzfa vagy hárs héjjal avagy sással.

Az oltott ágakat minden esetre úgy kell földel betakarni, hogy csupán csak annak felső szeme legyen - ki a' földből. Mihelyt a' szemek hajtani kezdetek, és az oltó ágacskák már összeforadtak: azokat az ember elmúlhatatlanul egy karóhoz kötözi, 's azon ágak vagy vesszők közül épen csak a' legfelsőbb szemnek hajtását tartja-meg, a' többit letűri vagy lemetszi az ember; de úgy, hogy az oltott vesszőt legkisebbé se sérte-meg. Az ilyen vesszőktől megtisztítását a' tőkénél leginkább csak Augustusban végre hajtani.

Az első nyáron az oltások nem kapálatnak - meg; hanem csak egynehányszor könnyeben a' földnek felseje felfordítatik. Télen által pedig az oltás karó mellett kötve hagyattatik, következő tavaszon azután két szemnyire lemetszetik, (hozzá számítván a' legalsót is), a' máso-

dik esztendőben is épen úgy bán az ember vele, harmadik esztendőben pedig már tökévé neveltetik.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Ezen hólnap elején még veteményezhetni: fejr fodor káposztát, téli fodor kékkáposztát, fejes káposztát; kehlarábit, 's ezekkel vegyest spárgát, veres, fejr és sárga répákat és nyári retket; hahogy még ezek elébb meg nem történtek: téli vereshagymákat is lehet vetni, hogy azok Juniushan elültetethessenek. Az utolsó babok és borsók is most elvettetnek. — Kezdje-el az ember ismét turbolya, saláta, petrezselyem, spanyol fokhagyma, majoránna és egyéb gyökerecskék' veteményezését, hogy azok fris zöldjökben mindég legyenek. Téli szükségre veteményezhetni még ezen hólnap' vége felé zeller, czikoriát, raponczát, retket, petrezselymet; — fagyot ki nem állható természetvényeket, mint babokat, ugorkát, tököt, póresinfüvet 's több e' félekét. A' dinnyék is, a' melegebb éghajlatú tartományokban a' szabad levegöre alkalmas jó földbe bátran elvettethetnek; kedvező nyáron ezen veteménynék gyakran hasznos következése szokott lenni. — A' tökök különösen megkívánván a' bő nedvességet, ennélfogva azokat mindennap meg kell locsolni.

Az árticsókák, czéklák, czikoria saláták, kehlek, fejessaláták és egyébféle zöldségek, melyek nem épen a' leggyengébb fajokhoz tartoznak, ezen hólnap' végével legsikeresebben elültetethetnek, ha hogy már plántálni való nagyságúak. Az ilyen kiültetett plántákat száraz időben igen gyakran meg kell locsolni, és a' nevedő dudvát közülök szorgalmasan kitépni.

Minden kigyomlált gizgast, kivéven a' perje gyökeret, egy gödörbe kell rakásra hordani, hogy az, ott összerothadván földé váljon, aból a' legjobb föld leszén.

Az gyümölcsöző árticsóka tövelket, mellyek már hajtani kezdenek, apró trágyával le kell ázni. A' tövekről minden oldalhajtásokat egészen a' két legelső sarjúdzásáig le kell ültetni, ugyan ezt mag által is lehet teljesíteni. Ezen plántákat egymástól ültetni;

A' magnak való kártifiolák, téli saláták mindig a' legépebb 's legteljesebb plánták közül választassanak - ki.

A' csiperke gombáknak szabad levegő alatt elágyazásokra ezen hólnap legalkalmasabb, ámbar az elébb avagy későbben is megtörténhet. Azzal e' következőképen kell bánni: készítsen az ember egy meleg ágyat szamár vagy öszvér ganéjából, vagy annak híjánossága esetében lóganéjból, és tegyen annak tetejére mintegy négy újnyi vastagon egy más meleg ágyból való már tökéletesen megérett ganéjos földet. A' midőn már ez így elkészítve mintegy 4 napokig állott: hintsen az ember ilyen csiperke gomba apró szeleteket, mellyek a' konyhában széjjel hulladoznak, töltsen reájok azon vizet is, a' mellyben azok kimosattak, azután azt a' levet is a' melyben azok megfőttek. Rövid idő alatt fognak azon ágyban gombák nevelkedni, és azon ágy több esztendőig terem csiperkegombákat.

A' felnőtt borsók és babok mellé karókat kell dugdosni, a' karók minden kerti vetemények mellé multhatatlanul szükségesek.

A' melegágyban lévő dinnyék, már ezen hólnap' vége felé kiültetethetnek a' szabad leve-

gőre; de éjszakákon és némely hideg napokon fedőcserepekkel be kell őket borogatni; még a kemény nap ellen is gyékény terítővel kell fedezni, mind addig, míg csak fel nem nevedtek.

Ha nedves hideg időben az apró, gyenge dinnye és ugorka plánták össze kuczorodnak és leveleik sárgulni kezdenek: tehát úgy segít az ember rajtuk, hogy a földet körülöttek felforgatja s porhányosítja, és közé tyúk ganéjt és bécsi kormot hint.

A virágzó földiepreket száraz időben gazdagon meg kell locsolni; ezen kis fáradságot nagy és sok gyümölcs jutalmazza-meg.

* * *

Nagy vereshagymákat termesztetni.

Spanyol és Portugallia országokban teremni szokott nagyságú veres-hagymákat lehet nevelni e következő módon: vesse - el az ember a Spanyol és Portugallus vereshagyma magot tavasszal a szokott rendes időben, még pedig jó sűrűn, egy alma vagy körtvély fa alatt lévő sávos földbe. Ősszel a hagymák nem lesznek nagyobbak, mint egy borsó szokott lenni; akkor kiszedődnek a földből és eltetnek jövő tavaszra, a midőn azokat jó kővér földbe egészen szabad napos helyre hat hüvelyknyi távolságra egymástól elülteti. Ilyen módon elültetve a veres-hagymák, 5 — 6 hüvelyknyi vastagságú nagyokká nőnek.

* * *

A zöld káposzta hernyók ellen szer.

Törjön az ember apróra büdöskövet, ásson a földbe egy kis güdrücskét, s hintse abba a megtört büdöskövet és gyűjtsa-meg; azután rakjon reá több darab ócska rongyokat, a mennyit káposzta földjének mennyiségéhez képest elegendőnek lenni gondol. A büdöskőnek kemény füstjét ezen rongyok magokba szívják és azután magok is meggyűlladoznak: akkor azon égő rongyokat mindenfelé

a' káposzta' között széllyel kell hányci, 's azoknak füst-jök elterülvén a' káposzták között, minden hernyókat meg-ülnek.

Vagy pedig.

Vegyen az ember olyan vizet, mellyben fris írósvaj mosattatott, azt pedig hagyja állani, míg meg nem büszhüdik, és akkor azzal meglocsolja a' káposztákat. Azon káposztákra, mellyek ilyen vízzel megöntöztettek, semmi némü hernyó sem fog többé menni, sem lepkék nem fognak tojni.

V. Foglalatoság a' virág szoba, narancs és múlató kertben.

Ebben a' hólnapban vet az ember őszi virág és szegfü magokat, A' medvefű virágokat kiülte-tia' késői ágyakból. Azon medvefű virágokat, mellyet mag hozásra nincsenek rendelve, minden harma-dik esztendőben széjjel kell szedni; porhajas vagy sarjudzás által ezen hólnaptól fogva is szaporod-hatnak Augustusig. A' medvefű és primula virá-gokat ki kell jelelni, és a' magról hitványokat ki-tépní.

A' virágokban lévő hagymás virág ágyakat és a' cserepekben álló medvefű virágokat a' déli for-ró melegtől gyékény által kell fedezni.

A' szegfűket és egyéb cserepekben álló vi-rágokat, mellyek a' korpaférgektől meglepettet-tek, mostantól fogva legkönnyebben meglehet az által tisztogatni; hogy a' virágcserepeket egyne-hány éjjel egymásután félre fű közé helyhezteni, nappal pedig deszka állóra teszi.

Egy új föld magazint készíteni jövendőre néz-ve szükséges.

Szép időben ki lehet most a' többi gyenge

fákat és bokrokat, mint p. o. Hortensiát, a' külfömbféle Jazminokat, Borostyánt, Mirtust, Borostyán rózsát, naráncsfákat, úgy mint átalyába minden 8 mértéknyi melegséggel kitelelhető, és az elábbi hólnapban még a' pinczékéből és enyhes szobákból ki nem hozott plántákat, a' szabad levegőre rakni.

A' gyengébb plánták az üvegházakban, meleg napok' alkalmával hasonlólag hozzá szoktatassanak a' szabad levegőhöz; még azokat is, mellyek 20 — 25 mértéknyi melegséget kívánnak, a' nappali legmelegebb órákban, szinte ki kell a' szabad levegőre napfényre rakni.

Az öntözést mindig a' környüállásokhoz képest kell alkalmaztatni, a' millyen erővel a' nap süt, avagy erejéből fogyaszt, a' millyen erővel a' plánták hajtanak és virágozni kezdenek, és minél többször kitételnek a' szabad levegőre az öntözést a' szerént kell többszörözni.

A' szegfűk és a' mindég zöldelő fák és bokrok, mihelyt töveikről több sarjadzásokat hajtanak, ha a' szükség úgy kívánja: azonnal nagyobb edényekben ültetessenek által.

Az ősszel edényekbe ültetett szegfű sarjadzások, mellyek elültetésök alkalmával csak rozsföldbe ültetettek: most szegfűnek való jó földbe tétetessenek; a' mellyek pedig egyenesen jó földbe ültetettek: azoknak földjeik' felsejét egészen addig ki kell szedni, a' mennyire töveik meg nem sérülnek, és azok helyett fris földet kelleik tenni. — Minden öreg töveket szabad földbe kell kiültetni. Az új hajtásokat, valamint a' felnyült virágokat karócskákhoz szükség kötni.

A' kihajtott, elnyilt rózsákat és más egyéb e' féle bokrokat által kell ültetni, valamint szinte

a' télen hajtott és elnyitott hagymás virágokat is, melyeknek száraikat és leveleiket 2 újni magosan levágja az ember a' hagymások felett és akkor szabad levegőre kiülteti.

A' Geraniáról, Rozmarinról, sárga ibolyáról és egyéb cserépbe ültetett plántákról sarjúkat és ültető ágacskákat kell készíteni. Azokat jó földbe kell rakni és mérséklett nedvesen tartani.

Mint hogy ezen hólnapban még nem egészen bátorságos az ember az éjjeli fagytól: tehát ha az idő mérőn a' melegség öt mértéknyire áll, a' narancs és egyéb gyenge növényeket szobába kell vinni, még a' melegség nagyobb mértékre hágása megengedi azokat ismét kirakni.

A' narancs természetben a' fálnak és plántáknak mindig jobban - jobban hozzá kell szoktatniok a' szabad levegőhöz.

Az üveg almáriomokra, az üveg ablakokkal felkészített melegágyakra a' legnagyobb felvigyázzattal kell lenni. A' melegség, árnyék, és a' mennyiszer csak lehető friss levegő bocsátás, mind a' fiatal, mind a' már megnőtt üvegházbeli plántákra nézve mulhatatlanul szükséges és különösen hasznos.

A' mulató kertben minden elébb elmulasztott kötelességeket helyre kell pótolni. Ennek a' hólnapnak végével szép időben minden gyengébb fűcskákat és bokrokat minden további gondolkodás nélkül ki kell ültetni. Az állófákat, melyekre az edények rakattassanak fel kell készíteni, mivel azokkal már most a' talyékoknak fel kell ékesíttetniük.

A plánták szaporítása csemeték és porbojtások által.

A' porbojtás legtöbb plántáknál a' metszéssel szokott legbizonyosabb lenni, és főképen a' szegfűknél szokott munkába vétetni. — Ezen bánásmódhoz a' plántának egy alant álló ágatskáját, mellyet az ember szaporítani kíván, lemetsz, 's annak leveleit azon a' helyen, a' hol annak a' földbe kell letétnie leszedi, és akkor a' szegfűvet a' csomólya alatt, más egyéb plántákat pedig a' szemek alatt meg kell egy penniczilussal keresztbe hasítani az ágatska közepén felfelé mintegy egy hüvelyknyi hosszsan. A' hasított ágatskának egymástól szélyet választván meghasadt részeit, közibe egy kis földet kell egészen a' hasadás végezetéig nyomni, de úgy hogy az egymástól elvált részecskék meg ne zúzottassanak, és akkor azt mintegy két hüvelyknyi mélyen leteszi a' földbe, 's a' földet jól a' tőhöz nyomja, hogy üresség ne maradjon körülötte és jó keményen a' földben álljon 's mellé szúr egy karótskát. Az oltott ágatska' felső részének a' földből egészen kikell látszania, és a' mennyire lehet egyenesen felállania.

VI. Szántás - vetésbéli foglalatoság.

Az árpa vetés még folytattatik és elvégeztetik. Ebben a' hólnapban még vettetik: köles, mák, második len vetés Fülöp és Jakab körül, három levelű és luczerna lóhere, spanyol lóhere, és kender Urbán, bükköny ennek a' hólnapnak végefelé.

Káposzta ültetetik, kolompér kapáltatik és a' répa földek jó módba hagyódnak. — A' korán vetett lent gyomlálni kell.

A' régi spanyol és luczerna lóherés földek felforgattatnak, ha hogy azokkal magot nem akar az ember termesztetni; különben ennek csak a' mag' megérese után kell megtörténnie.

A' komló felkaróztatik, az új komló vetés megkapáltatik.

A' mezei csupasz csigákat elpusztítani.

Eheztesen az ember bizonyos mennyiségű sovány kacsákat egész napon által, és azokat estve felé hajtsa ki azon mezőre: minden kácsa le fogja nyelni egymásután a' csigákat, mintsem azokat az ember felszedhetné.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' hol az istállóban étetés nincs szokásba véve, ott a' marha, kivéven a' kődös nyirkos napokat, legelőre megyen, melynek azomban nem kell hamarább megtörténni, mint mikor már a' harmat felszáradott. Sz. János nap előtt nem jó a' borjúkat gyepre bocsátni. — A' három esztendő, csödöröket herélni kell. — A' bárányok a' csecstől elválasztatnak, és a' juhok megnyirattatnak. — A' sertések ugarra hajtattak. — A' vonó jószágot jó felvigyázat s gondviselés alatt kell tartani.

A' libákat és fiatal kacsákat, midőn tollasodni kezdenek, zabbal kell tartani; — a' vén ludakat meg kell tépni.

A' méhek ebben a' hólnapban rajzani kezdenek. — Az új méh kasok vagy köpük a' napra kirakattassanak, mezei székfüvek kiperzseltessenek és czitromfűvel jól megdörzsöltessenek, mivel a' méhek ezen füveket felettébb nagyon szeretik. A' kasok és köpük a' pókhálóktól és lepkék kötéseiktől szorgalmasan megtisztogattassanak.

A' méh rajzás.

Ha a' fiatal méhek a' kasban már annyira szaporodtak, hogy a' kasban többé helyük nincsen, tehát azoknak egy része egy királyné vezérlése alatt, melly rajnak neveztetik, a' kasból kiköltözködik. — A' majdani rajzásnak ismertető jelei ezek: hogy a' méhek e' kas' kijáró deszkája alatt és körülötte nagy számmal repdesnek. A' rajzás csak szép időben, reggeli 9 órától fogva délután 2 — 3 óráig szokott megtörténni.

Némely kasok háromszor, legtöbbször pedig csak kétszer eresztenek rajt. A' második rajt az első rajzás után 3 — 4 napoknál előbb, de 10 napoknál később sem lehet soha is várni. A' rajzás' ideje kezdődik Aprilistól és végződik Juniussal; az azután történhető rajzás sikeretlen. Május és Junius hónapokban szép napok alkalmával mindig különösen vigyázni kell a' méhekre.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' tó halasítás még folytatik. Különösen fel kell arra ügyelni, hogy a' tóban elegendő friss víz dolgából fogyatkozás ne legyen. — A' rák fogás elkezdődik, de a' tojásos rákokat kímélni kell és a' vízbe kell hányni.

Az erdei munka tökéletesen megszűn, és a' fenyőfa magról ültetés bevégeztetik. Utánna vetés által kipótoltatnak az elveszet magplánták. A' megérett szilvafa magokat naponként vizsgálni kell, nehogy a' magok széjt hüljanak.

Fát csak épen elkerülhetetlen szükség esetében kell vágni. A' kéreg fosztás folytattatik. A' pásztorokat szemmel kell tartani, hogy kárt ne okozzanak.

Minden vadászat és puskázás megállod. A' ürjek a' téli és tavaszi vetéseken hang után törrel

fogdosattnak. Minthogy a' nyöstény özek most le-
velészni járnak: tehát a' vadabbakra kétszeres vi-
gyázattal kell lenni. — A' fiatal rókákat lyukaik-
ból ki kell ásni, a' gerényeket, menyéteket és
vadmacskákat üldözni kell. — Az ártalmas raga-
dozó madarak' tojásait fészkeikből ki kell pusztit-
ni. — A' szóó vályukat meg kell újra hinteni.

A' fiatal rókák kiűzése

A' fiatal rókák kiűzése érdekében a' legelő-
területeket rendszeresen járni kell, és a' rókák
lyukait ki kell ásni. A' rókák általában a' föld-
szint alá építik fészkeiket, ezért a' földet
szisztematikus módon kell megvizsgálni.
A' rókák általában a' szántók és legelők
közeli területein élnek, ezért a' határ-
területek felügyelése is fontos.

A' vadmacskák kiűzése

A' vadmacskák kiűzése érdekében a' legelő-
területeket rendszeresen járni kell, és a' vad-
macskák lyukait ki kell ásni. A' vadmacskák
általában a' földszint alá építik fészkeiket,
ezért a' földet szisztematikus módon kell
megvizsgálni. A' vadmacskák általában a'
szántók és legelők közeli területein élnek,
ezért a' határterületek felügyelése is fontos.
A' vadmacskák általában a' szántók és
legelők közeli területein élnek, ezért a'
határterületek felügyelése is fontos.

J U N I U S.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' csürök, széna padlások kitisztogattnak, ház és egyéb épület fedelek kiigazítattnak. — A' téglavetés és égetés, úgy nem különben az élet forgatás folytattatik. — A' szalma köteleket előre el kell készíteni, hogy a' mikor szükség van reájok, azonnal használatba vetethessenek.

Eben a' hólnapban legjobb az elevevényekből olajat készíteni

Földieper égettort és fekete bogyó ecetet készíthetni. A' hólnap' vége felé zölddiókat és apró ugorkákat becsinálni.

* * *

Különös jó kenyeret sütni kolompérral.

Hét font jó liszthez vegyen az ember 2 font megtisztított főtt kolompért. Az utolsóból ki kell párolgatni a' vizet, és még egynehány perczenetig a' tűz felett tartani; anakutánna zúzza 's törje össze az ember péppé, és azon melegen keverje össze a' liszettel egy tele kanál sóval együtt. Ezen vegyülethez töltsön az ember apródonként egy-egy itsze vizet és 3 nagy kanál élesztőt vagy komló-párt, azután gyúrja 's dagassza-meg lágy tésztává, és akkor hagyja 4 óráig állani, minekelőtte újra megdagasztaná, elszagatná és kemenczébe rakná.

II. A' Faoskola , és gyümölcskertbéli foglalatosság.

Nagy szárazságban a' magágyakat és fiatal fácskákat szorgalmasan meg kell locsolni. — A' faoskolát, mindég tisztán kell tartani, a' gyomot paréjt körüle ki kell gyomlálni, és gyakorta megkapálni. — A' jövődő magvetés alá ágyakat ázni s előre árkolni, és a' jóféle spanyol meggy, óltott cseresznye és kajszin barack magokat gyűjteni.

Az olyan fácskánál, mellyeknek még ezen esztendőben hajtaniok kell, a' szemoltás folytatódik. — Sz. János nap után többé a' hajtószembe nem kell oltani. — Három — négy hetek múlva az oltás után a' kötést meg kell tágitni s szelöztetni egynéhány hetek' elteltével pedig, a' midőn már az oltás egészen megfogantott, a' kötést róla végképen le kell vonni.

A' már elébb párosított fácskákat, mellyeknek kötéseik keményen bevágódtak, kötéseiktől egészen meg kell szabadítani; azoknak és a' más-képen oltott fának hajtásait karókhöz kelletik kötnöni, mivel különben könnyen letörnek.

A' gyümölcs fácskákat gyökereökről hajtott vad sarjadzásától egészen meg kell tisztogatni, mert azok elszíván a' fákat, azokat növésükben hátráltatják.

A' gyümölcsös kertben a' fák' tövei körül átaljába véve mindenféle füvet ki kell vagdalni, és azt a' fa tövére mélyen a' föld alá ásni. — A' hernyóktól és egyéb férgekeltől szüntelen tisztogatni kell a' fákat.

A' cseresznye és egyéb kemény magú gyümölcs fákön még János nap előtt végre hajtassék

a' nyári metszés. A' tengeri és őszi barack fák béllés-fákról, ha egy bimbó két-három ágacs-kát hajt, azok közül csak a' legerősebbik hagyód-ván-meg, a' többilemetszettessék. A' tengeri szőlő és kőszméte vagy püszke bokrok, az ezen esztendei hajtásokról szaporíttathatnak.

A' verebek, varjak, vasorrúk, barázza billegtető, kenderikék, seregélyek, czinkék és magnyitók most mindig üldözésben tartatassanak; nehogy a' cseresznyéket és egyéb gyümölcsöket még idő előtt elpocsikolják.

Eszköz a' gyümölcsfák' fenésedése és egyéb-fele megromlása ellen.

Hánja-le az ember tavasz elején mindjárt a' fábjának romlásba indult részeit', és azon megkopasztott helyeket kenje-be terpenténolajjal. Azon olaj által a' sérült részek mintegy meglakírozódnak, úgy annyira bevonódnak, hogy a' szél és egyéb idő viszontagság hozzájuk nem férhetnek, és ilyen módon a' már betegségbe esett megsérült fák a' további vesztéstől mentek maradnak. Ezen egyszerű és kevésbe kerülő bánás módnál fogva, a' már betegségbe esett fák, mellyek tavasszal már sárguló leveleket hajtottak és a' kiveszéshez közel voltak, ismét helyre hozódnak és megmaradnak.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

Ezen hólnapban legelső szőlőbéli foglalatoság a' törés vagy letördelése a' szükségtelen és haszontalan szőlővesszőknek. — Ez így történik meg: t. i. minden tőkét szorosán megvizsgál az ember, és aról az olyan vesszőket, mellyeken semmi virág nincs, sem jövődöbéli haszonra nem fordítható, szorgalmasan lehányja, letördeli.

Ennek azonban nagy vigyázattal kell megtörténnie, nehogy a' haszontalan vesszők helyett, melyek csak szükségtelenül szívnak a' tőkék nedvét: a' tőkék' gyarapítására megkívántató vesszők is kitördeltessenek.

A' szőlő virágzás után elkövetett vessző tördelést követi a' kötözés, az az: a' jövő metezésre és a' mostani termésre meghagyott vesszők, nedves szalmával, vagy hárskéreggel, avagy ázott sással megkötötnék; melly alkalommal vigyázva köttessenek a' tőkék mellett álló karókhöz, hogy a' szőlő szemek vagy fürtök ne szorúljanak a' kötés nem egészen alatt, hanem a' vesszők' hegyei felé essen. A' vesszőnek felemelése, felegyenesítését okosan tenni hogy el ne törjön.

E' hónap' vége felé, vagy pedig a' jövő hónap' elején mindjárt gyomláláshoz vagy csorokjáláshoz kell fogni, hogy a' második kapálás megtörténhessen. — A' gyomlálásra vagy irtásra nagy gondnak kell lenni, semmi paréj' s dudva fűvet a' tőkék közt nem kell hagyni.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Késő őszi és téli szükségre még most is lehet veteményezni, nevezetesen: Brokolit, kartifiolát, téli fodor kékkáposztát, párhagymát, petrezselymet, zellert, czikoriát, téli czikoria salátát, sárgarépat, ugorkát, turbulyát, fejessalátát, gyöltrecskéket, téli rethet, kerti kakukfűvet, majoránát, és közepéig e' hónapnak, még borsót és habot is. Továbbá épen ezen hónapban lehet vetni az Erfurtitéli rethet és a' hosszú fejr répat.

Által ültetni lehet: zellert, kartifiolát, fejes kehli és egyéb fajú kehleket, pimpinellát, por-

csinfüvet, articsókát, horsfüvet, majoránát, kerti demutkát, czéklát, karórépát, petrezselyem gyökereket, fejes salátát.

Magtenyésztésre kiültetnek most a' hónapos gyökerecskék és retek, a' legjobb s legszebb saláta plánták, turbulya, sárgarépa, kerti laboda. Ha a' magnak hagyott saláta fejek' külső levelei rothadni kezdenek: azokról a' rothadásba indultakat mindjárt le kell vetni, nehogy a' többi része is romoljék, és így a' magok haszonvehetlenekké legyenek. A' jó, száraz időben megérett kehl, turbulya és répa magokat kell szedni, napon jól kiszáritni.

Mihelyt a' kartifolán a' virágja magát mutatja, nagyon jó, ha felette egynehány levelei összehajtódnak, hogy a' rózsája azok alatt a' nap keménysége ellen fedezve legyen. Azonkívül szükséges a' kártifolát gyakorta meglocsolni.

Az Aprilisben vetett téli vereshagymákat ennek, a' hónapnak végezetével, minekutánna már gyökerei és szárai rövidebbre vagdaltattak, egy lábnyi távolságra egymástól, háromával - négyivel lyukba kell ültetni.

A' főzelék ágyakat kapálgatni és gyomlálgatni kell, a' borsók, babok és kolompérok feltöltetnek, mihelyt ahoz való nagyságúak.

Ha a' föld és trágya gyűjtemény tetőn dudva nő fel; azonnal ki kell azt vágni.

A' virágzó kerti babok' kaccsainak hegyeit le kell vagdalni, az által nagyobb és teljesebb füvei lesznek. A' borsóknak és baboknak legelsőbb és legszebb csöveit nem kell ételnek főzéshez leszedni, hanem magnak a' szárán hagyni, míg tökéletesen megérnek.

A' melegágyak' üveg ablakjait és az azokhoz

tartozó gyékényeket, most már végképen el kell szedni, és azokat jövődöbéli szükségére alkalmas helyre tenni.

A' nyári czikoria saláta megkötetik és fejrítettik, szinte úgy mint a' cardona plánták, a' midőn 3 — 4 lábnyi magosságukká lesznek. Ezeknek az utolsóknak leveleit összeköti az ember szalmával tágan, a' tövéhez annyi földet hány fel, a' mennyit csak lehet, és azt beteríti meleg lóganéjjal annyira, hogy a' leveleinek csak a' legfelsőbb hegyei látszanak ki valamennyire. Három vagy négy hét alatt a' levelek' oldalai egészen megfejednek; akkor a' rajta lévő ganéjt és földet eltisztítja az ember, és a' levelek' kocsbordái ételnek készítettnek.

Az articsókáknak mellék-ágai leszedetnek. — A' répát, petrezselymet, pasztinákat és egyéb e' féléket, mellyek sűrűn szoltak egy más mellett állani, nem kell korán felszedni.

Ha az ember nagy és szép ugorkát és tököt akar nevelni, és azokat jó izükké tenni: tehát az indáját, minthogy sűrűn össze szoltak egymásra halmozva folyni, minekelötte kötné magát, fel kell egyenesíteni és 4 — 6 lábnyi magosságú botokhoz kötni.

A' spárgáknak szegése Sz. János nap után árt a' tövének. A' fiatal vagy új spárga ágyakat szorgalmasan meg kell kapálni.

Az orvosi plánták's füvek, mihelyt kellő nagyságokra jutnak, levagdaltassanak. Az ilyen foglalatoság' telyesítésére legalkalmasabb a' korán reggeli idő; mert akkor a' plánták sokkal tehetős erejük és fűszerszámosabbak, mint mikor már a' napon kigőzölögtek.

Babok, korai kolompérok, kartifiolák, bor-

sók, turbulyák, sóska, porcsinfü, földieprek ételeknek használtatnak.

Az öntözés, kivéven az esős idöket, mindennapi foglalatosság a' zöldséges kertben. — A' plánták, mellyek széjtomlással, pezsgéssel locsoltatnak, csak olyan idöben locsoltassanak, a' midön az ágyakra nem süthet a' nap, minden egyéb plántákat pedig, a' mellyek leveleik' bevizézése nélkül meglocsoltathatnak, akármely idö pillantásban is meg lehet ártalom nélkül öntözni. Az öntözö víznek azonban sohasem a' kútból frissibe meritettnek; hanem már egy darabig állottnak s a' levegö által felmelegedettnek kell lenni, mert a' nagyon hideg víz megsárgítja és senyvesíti a' plántákat.

* * *

A' kerti csigák' kiirtása.

Juniusban, a' midön legtöbb kerti vetemények ültetnek - el, az apró csupasz kerti csigák, kivált esős idöben igen nagy károkat okoznak a' konyhai zöldségekben; a' hol azok, a' frissibe elültetett plántákat, kiváltképen a' mellyeknek már egyszer utánnok esnek, éjszakán által egészen leessik és elpusztítják. — Az eddig esmeretes eszközök ellenek kiváltképen ezek: mész, gipsz, homok, hamu, korom, fűrézpor, só és több e' félek, mellyek öket a' mászásban hátráltatják, vagy pedig az ő nedves természetöknek különösen ellenére vagynak. Mind ezen előszámláltak között leghathatósb és legolcsóbb eszköz a' mész, melly ha a' következőképen vétetik használatba: tehát nem csak az ott találtató csigákat megöli, hanem még a' plántákat is tartósabbakká teszi. Vegyen az ember frissibe égetett meszet, azt tegye ki az ember szabad levegöre, de úgy hogy az esö ellen fedezve legyen, hogy a' nap és levegö által nedvéből kiszáradván liszté váljék. Ezen mész porral hintse - be az ember kivált esö után való reggeleken, a' midön a' csigák föld színt fenn járnak, mind a' kert földjét, mind azon plántákat, mellyekre már a' csigák reá kaptak, de csak vékonyan. Ha

az ember ezen mésszel behintést minelőtte még a' csigák kitolták magokat; Junius hólnapban egynehányszor egymásután teljesíti: akkor bizonyos, hogy az egész kert meg van szabadítva az ártalmas férgectől.

— * * *

Három bizonyos eszközök vagynak a' földi bolhák ellen.

Főzzön az ember össze fél font komlót, fél font ólcsó tubákot, fél font ürmüt 2 Lat Aloet 10 — 12 pint vízben, és azzal fecskendezze - be egynehányszor a' plántákat, vagy:

Olvasszon - fel az ember 10 — 12 pint vízben fél font fekete és zöld szappant; 's azzal a' vízzel tótsön - meg egy öntözőt, és locsolja - meg a' vetemény földet épen akkor, a' midőn az abban lévő vetemény már csirában van és bújkálni kezd a' földből, vagy:

Vessen az ember forró vízbe fris avagy szárított ürmüt, jócskán 's mintegy 12 óráig hagyja úgy állani, hogy magától egészen kihűljön, és azután minden ültetni való plántát mártson egyenként abbe az ürmös vízbe, de úgy hogy csak leveleit és székét mártsa a' vízben; a' tövét pedig semmiképen se értesse hozzá. Fél óra múlva már lehet azon megáztatott plántákat ültetni, és minden ember meggyőződhetik felőle, hogy azokra csak egyetlen egy balha sem fog menni. Ha az elültetés után csak hamar nagy eső és gyakorta találna lenni: tehát a' plánták, a' kővetkező száraz napokon egy szalma pamacs által azon ürmös vízzel még egyszer befecskendeztessenek.

V. Foglalatosság a' virág szoba, narancs és múlató kertben.

Az idei vetésből termett plánták, részszerént szabad földbe ültetessenek; ez most már minden Martiusban elvetett nyári virágokkal megtörténhet. A' külömbféle kerti és Chinai szegfüvek, estvelkék, sárga ibolyák, téli tőzegvirágok, aqui-

légiák hasonlóképen elültetethetnek. A' medvefű virágokat és Primulákat, ha már elegendő erősek a' veteményes ládákból ki lehet ültetni.

A' tulipánok, mellyek nem rendesen és nem szép színnel virágoznak, most kijegyeztetnek, hogy azokat, a' felszedés alkalmával, mint haszontalanokat az ember elvethesse. — A' későn vetett szélvirágokat (Anemonák) és Ranunkulusokat, mellyek most már virágozni kezdenek, a' déli meleg órákban oltalmazni kell a' nap' forróságától. — Azoknak hagymái 's tövei, mellyek már elnyitottak, és levelei már sárgúlni kezdenek, a' földből felszedetnessenek, és szellős kamarába kiszáradás végett szélyt terítettessenek. — A' fiatal növést mindjárt földbe kell ültetni. — Ha a' sáfrány egynehány esztendőig egy helyben állott: úgy a' hagymáit fel kell a' földből szedni, és egy árnyékos de szellős helyen eltenni.

A' növényeket a' dudvától és férgektől mindig tisztán tartani, azoknak lefüggő ágacskáit felegyengetni 's karócskához kötözgetni.

A' sárga violák és sárga ibolyák oltás által, a' közönséges kínvirágok pedig bujtás által szaporíttatnak, — szegfű bujtásokhoz is lehet hozzá fogni; azokat az ágakat, mellyek magosan fenntállanak, és bujtatni nem alkalmasok: oltásképen kell földbe dugdosni. A' tövek szaggatása által szaporítást már ebben a' hólnapban egészen meg kell szüntetni, kivált az olyan virág plántákat, mellyeknek nagyon rojtosok a' tövei.

Minden elromlott és elhervadt hajtásokat a' plántákról le kell tisztogatni, és az állandó virágok' elnyitott virág szárait le kell vágdalni.

A' magról kelt szegfű plántácskák egy különös ágyba ültetnek - el.

Minden ártalmas férgemet, kiváltképen a' kő-
lömbféle szegfü ellenségeket, mint a' szegfü mo-
lyokat, fűférgemet, levelészeket vagy korpafér-
geket igyekezni kell elveszítani.

A' nyári tőzegvirágokból, mellyek nem te-
ljesek (a' teljeseket meg lehet ismerni az ö göm-
bolyü virág bimbóikról) csak annyit kell meg-
hagyni, a' mennyi épen maghozásra elégséges,
a' többieket ki kelletik hányni.

A' medvefű virágok' és Primulák' magvait ősz-
sze kell gyűjteni.

Az öntözés ebben és a' két következő hó-
napokban egy legfőbb foglalatosság. — Az eső
víz, folyóvíz és a' meghígított ganéj lév hasz-
nosabb a' kútvíznél, jól lehet a' kútvíz is jó az
öntözésre, ha az legalább 24 óráig, hordóban
vagy kádban napfényre ki van téve.

Mindenféle növényeket és fákat, mellyek
még eddig a' növény házban állanak, mint: a'
Folkameriákat a' gyenge Jázminokat, Narancso-
kat, Myrtusokat, Borostyán fákat, Pálmaszilvá-
kat 's több e' féléket ezen hólnapban kitarakítja
az ember a' szabad levegőre, a' hol azok a' kö-
vetkező két hólnapokban is megmaradnak.

A' melegtartókban mintegy fogva tartott
plánták, mint p. o. az Arumok, Vér virágok,
Cactusok, Mimosák, Chinai rózsák, Stapeliák,
Xilophillák és többek, a' napfény alatt sok leve-
gőt kívánnak, mert különben a' napsúgárnak az
üvegházba öszszegyülése 's törése által ezen plán-
ták' levelei könnyen megperzselődnek 's öszsze-
zsugorodnak.

A' bokorféle növények' csemetéit, sarjú
ágait szüntelen ültetni kell, azoknak az ember
egy meleg árnyékos helyet választ, illendő ned-

veségben tartja őket, és szoktatja őket a' szabad levegőhöz, mihelyt nevedezni kezdenek. A' Colocásiakat, Aloet fajokat most gyökér sarjükről lehet szaporítani.

A' fiatal magokról kelt citrom és narancs fáskákat gyakran, de sohase felette nagyon kell locsolni. — A' citrom és narancs fák' koronáit, mellyek nagyon bokrosan nőnek, meg kell rendszeren metszeni. — A' sínlődő fákat, minden hadadék nélkül által kell ültetni. — Az öreg citrom vagy narancs fákat, mellyek egészséges gyökereűek, és csekély földjök után, ebben a' hónapban egynehányszor meg kell locsolni olyan vízzel, melly 14 napokig valamely edényben juh és tehén ganéjon állott. Az a' csekély föld az által megtrágyázódik, és az annak felső részén formálódó bőr vagy kéreg által a' kemény ligözöltség megakadályoztatódik. A' fiatal 's nem rég ültetett, vagy sínlődésben lévő citrom és narancs fákat azonban az ilyen ganéjével öntözni nem tanácsos; mivel gyökereik könnyen rothadásba jöhetnek.

Az olyan növényeket, mellyeknek földjök a' dézsában vagy cserépben mindig nedvesen marad, ki kell edényjeből emelni, gyökereiket meg kell vizsgálni, és kisebb edénybe 's több homokkal vegyített földbe helyeztetni.

A' növényházban nevelt gyenge virágoknak most kellek elültetniek.

E' hónap' végével el lehet kezdeni vigyázó szemmel a' narancs fák' őltését, és megdöntött galjainak a' hozzá ragasztott edényekbe helyezettésnél fogva a' kiszívással vagy szoptatással el lehet végezni.

A' citromfák' számára határozott föld gyűj-

teménynek jól megforgatottnak és ganéj lével meglocsoltnak kell lenni.

A' mulató kertben az útnak tisztán kell tartatniok.

* * *

Virág földhöz való trágya.

A' szárnyas egér ganéj, mellyet az ember néhá holmi ócska épületek' tornyok' templomok' 's kástélyok' padlásain nagy bővséggel találhat különös jó föld a' virágtöveknek, ha azt plánta hamuval és közönséges szántófölddel egy hatod résznyire összevegyíti és télen által kóra fagyra kiteszi.

VI. Szántó földbeli és réti foglalatoság.

Az utolsó lenvetés végre hajtatik, még árpát is vet az ember nedves földbe, továbbá tönkölyt, kölest, luczerna és spanyol lóherét, kerekrepát, 's több ilyen féléket.

Káposzta és dohány ültetetik a' kolompér és a' hólnap végefelé a' káposzta is feltöltetik. — A' kender felnyüvödik és a' kömény mag össze-szedődik.

Az ugarok, mellyek őszi vetés alá rendeltettek, száraz időben elsejére felszántódnak.

A' széna és az első lóhere kaszálás ebben a' hólnapban történ - meg.

Minden aratáshoz megkívántató eszközök ligazgatattnak 's elkészítettnek, a' még hibázók megszeresztetnek.

A' kömlős kertben a' megkapálás, levelezés és kötözés munkába vétetik.

* * *

Eszköz a búzában lévő úszög ellen.

Egy font konyhasónak 3 pint vízben felolvasztása igen hathatós ezen rosz ellen. Ha az ember az életet 3 — 4 napokig egymásután azzal befecskendezi annál fogva az úszög elenyész, és csak egy kis hely marad hátra a'hol az széjtrontatott. A' legjobb és legsebesebb bánás módja ennek, egy lapos pamacs által történhet-meg, a' milyen a' fejrétüknek szokott lenni. Egygyik kezében az ember a' sós vizes edényt tartja, a' másikkal pedig abba a' pamacsot mártogatja, és azzal rendes széjt csapkodást és fecskendezést tesz kinyújtott karral, a' mint vetni szokás; ilyen módon egy nap könnyen be lehet 10 — 12 holdföldet fecskendezni, ha pedig segítsége van az embernek még többet is.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' tehenek mégüzödnek. — A' zöld füvel étetésnél, a' felfúvódás miatt különös vigyázattal kell lenni, kiváltképen pedig nedves időben.

A' lovaknak lóherével étetése inkább ártalmas mint nem. — A' csikók elválasztatnak a' csecstől. — Nagy hőségben a' sertéseket nem kell kihajtani; mivel igen sok vizet isznak, a' melly pedig nékik ártalmas.

A' csirke kakasok kappanokká heréltetnek, és a' ludak megkoppasztatnak. Hogy azon férget elűzhesse az ember, mellyek a' libáknak fülekbe szoktak bújni és az által sokan eldöglenek, füleiket be kell kulimászszal vagy olajjal kenni.

A' méhek ezen hólnapban szorgalmasan rajzanak, és gondos felvigyázat kívántatik reájok, hogy a' rajok el ne szökjenek, hanem kasba fogódhassanak. A' kasokat jól meg kell vizsgálni; hogy azokban pókhálók vagy pille tojások ne maradjanak, a' mellett az aljokat tisztán kell tartá-

ni és legkisebb ürességet sem hagyni, hogy bé-
kák vagy más egyéb férgek magokat alá ne ve-
hessék.

* * *

Eszköz a marha felfúvódás ellen.

Egynehány nyers mészkövet tűzbe tesz az ember és azokat megégeti, azután széllyel veri 's tördeli azon tü-
zesen, és úgy a milyen sebességgel csak lehetséges, mi-
nélelőtte a' mész levegő savannyal vagy csipőséggel meg-
telte egy olyan üvegbe tölti, melyhez semmi levegő se
férhet. Ha ezután valamely marha felfúvódik: ezen mész
kőporból egy tele kávék kanálnyi tölt egy üres karafiná-
ba, arra valamennyi meleg vizet tölt, jól felrázza, és
azután a' marha torkába tölti.

Másféle mód a' marhát felfúvódástól megszabadítani,
ilyen módon. Az ember előveszen egynehány levél rosz
dohányt, és azt valamely edénybe teszi, rozapálinkát tölt
reá és azután bedugva állani hagyja. A' midőn már a'
pálinka annyira magába szívta a' dohány erejét, hogy az
egészen ser színűvé lett: tehát egy diónyi darabka zöld
szappant bele teszi a' marha torkába, és utánna vagy
reája tölt egy findza dohány levét, a' mellyet palinkával
kizívatott.

VIII. Halastó, erdő, és vadászat.

A' halastóra ezen időben vigyázni kell a' nagy
esőzések miatt. A' vizestókat, mellyek nem kön-
nyen száradnak ki, meg kell az iszaptól tisztít-
ni a' nádat és sást vagy gyéként belőlle kivagdal-
ni. — A' tavak körül közeliben nem kell mar-
hát legeltetni; mert a' vizek széleiről a' halak
eljárstódnak, pedig azok ott találják az ő legjobb
eledeleket.

A' Vadászlegényeknek most szorgalmasan fel
kell ügyelni a' pásztorokra és az eprek 's egyéb
bogyók szedőire, hogy a' fiatal növéseket 's sar-

jadzásokat le ne gázolják 's tördeljék. — Ebben a' hólnapban semmi fát sem kell vágni; de a' levagdaltakat végképen fel kell takarítani. — A' szilfa magokat fel kell szedni és ismét elültetni.

Minthogy még most majd minden vadak bokrok közt tartózkodnak, tehát a' vadászatnak semmi helye sincs. — A' szarvasok elkezdenek köyedni és színökhöz jönni; ennél fogva már ezen hólnap végefelé a' szarvas bikák és baközök övöldözethetnek. Vadludak és kacsák hálókkal fogdostathatnak, más egyéb apróbb madarakat fészkeikből kiszedhetni és felnevelhetni. A' ragadozó állatoknak nagyja és aprója mindig egyre pusztíthatatik. Az itató vályuk felre takaríttatnak, és a' szőlők megfrissíttetnek. A' vadabbakra szorgos felvigyázat kívántatik.

VIII. Hónap, június.

A' hónap első felében a' vadászatot meg kell kezdeni, mert a' vadak már kezdnek kijönni a' bokrokból, és a' vadászatot meg kell kezdeni. A' vadászatot meg kell kezdeni, mert a' vadak már kezdnek kijönni a' bokrokból, és a' vadászatot meg kell kezdeni. A' vadászatot meg kell kezdeni, mert a' vadak már kezdnek kijönni a' bokrokból, és a' vadászatot meg kell kezdeni.

J U L I U S.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' magcsépelés elkezdődik. — Az élet padokon lévő szemes életek megforgattatnak. — A' korán vetett len feltépődik és kibugazódik és eláztatatik; nem külömben a' kender is kibugáztatása után áztatóba tétetik. — A' téglá verést és égetést folytattatni kell.

Apró ugorkák, spárgák és zöld babok eczetel és sóval becsináltatnak. — Rothadt gyümölcstől, bodza, csipke, rózsa, afonya hogyókból pálinkát főzni lehet. — Cseresznye és meggyor készítettik, ugyan cseresznye és meggy aszaltatik.

Hasznos módja a' len áztatásnak.

A' legbizonyosabb és leghamarábbi bánás módja a' lenáztatásnak e' következő: elővesz az ember egy nagy fa edényt, hordót avagy kádat; abba öszszerakja jó tömötten a' lent, hegyéhez hegyét, tövéhez tövét alkalmaztatva, azután lanyhú melegvizet tölt reá, és egy éjszakán által rajta állani hagyja. Másnap azt lecsapolván róla, a' helyébe fris lanyhú meleg vizet tölt. Utána következő napon ismét lecsapolja a' rajta állottat, és valamivel melegebet tölt reá, és így mindaddig áztatja, míg próbául kiveszen egynéhány szálát, és dörzsölés által azt tapasztalja, hogy héjja a' szálától egészen elvál, és ki-

száritódván azt törni 's tilolni lehet. Ilyen módon egy egy pár fa edény által nem csak egy egész heti áztatás után várakozást, vízhez le és felhurczolóskodást vagy annak elidegenítését elkerüli: hanem a' len az illy vele bánásnál fogva igazi fejr lévén a' túl rendén való áztatás által benne történni szokott kárvallást is egészen elmellőzi az ember; minthogy minden pillantatban szem előtt lévén, a' szükséges próbát rajta mindenkor megteheti.

II. A' Faoskola, és gyümölcskertbéli foglalatosság.

A' faoskola kigyomlálatik és száraz időben nedvesen tartatik. A' vad hajtásokat, mellyek az oltott fákon magokat kiadják, le kell metszeni; az elébbeni oltások' kötőlékjeit, mellyek már kihajtottak, meg kell tágitni, későbbben pedig azokat egészen leverni.

Ezen hólnap' első felén elkezdheti az ember az alvó szemmel oltást, melly meleg eső után legjobban szokott kiütni. Az oltó szemeknek tökéletesen megéretteknek kell lenni, és mindig azon ágakról venni, mellyek a' napnak legjobban kivagynak téve. Az alvó szemmel oltásnál csak azon ágak vágattnak le, mellyek az oltáshoz legközelebb vagynak, a' többieket egészen a' jövő esztendőig nőni engedi, a' hol azután azokat, a' kihajtott szem oltás felett egészen lefűrészezi.

Ezen hólnaphan új magvető ágyakat kell készíteni. — A' tengeri szőlő és pöszméte magokat az arra rendeltetett ágyakba el kell vetni, az által az ember gyakran igazi szép és egészen új fajokra tehet szert. — A' mindenféle gyümölcs magokat gondosan gyűjteni és jól eltenni szükséges.

A' gyümölcsös ezen hólnaphan terem afonyát,

tengeri szőlőt; pöszmétét, cseresznyét, szilvát, nyári almát és körtvélyt, a' mellyek mihelyt rendszeren megérttek, leszedettetnek. Ha a' leszedése ezen nyári gyümölcsöknek reggel történt-meg, még minekelötte azokat a' napkeményen megsüt-né: még annival jobb ízűek. — A' férges gyümölcsöket pálinka czeفرébe gyűjti az ember össze, és minekutánna pálinkának kifőződik, a' törkölye még jó eleséget ad a' sertéseknek.

A' szélvész és jég által megsérült fák' letöredezett ágai megtisztogattnak, és a' sebhelyek faernyővel bekenettetnek 's köttetnek. — A' falhállás fák hozzá szegeztenek.

A' Szemmel oltás.

A' szemmel oltásnak módja ez, hogy a' megnevesítendő faderéknak héjján egy kereszt vágást tesz az ember, és atól lefelé egy függő hasítást ejt a' héjjon, azután a' szemet a' megkívántató helyezettetésben oda beteszi. De ezen munkának nem mindig van sikeres következése, és jobb erre egy ellenkező bánásmódot elővenni, t. i. a' keresztvágástól nem aláfelé, hanem felfelé tenni a' függőleges vágást, minélfogva az ember a' mag' paizsocskáját alólról fel felé a' maga kellő helyezettetésébe viheti. Ezen bánásmód csak ritkán szokott sikertelen maradni; mert mivelhogy a' fanedv a' bőrön által lefelé száll; tehát a' szemnek, ha az a' keresztvágáson felül van a' fahéjba dugva, elegendő bőv nedvességet lel tápláltatására; ha pedig a' függő vágás lefelé ejtődik, úgy a' maghoz csak igen kevés nedv juthat, mellette leszívárog, és növése nem mozdítódik elő.

A' szemmel oltás kettős kötéssel.

Ezen új és hamar végre hajtható bánásmódja a' szemmel oltásnak, szokás szerént megy véghez, csak hogy egy kötés helyett kettőt használ az ember, az egyiket felül

e' bimbón melly a' kereszt hasításba helyezettett, a' másikat alább a' szokott helyen, a' szem aljának keresztvágás felett való hasítás kezdetén. Mihelyt a' bimbó hozzá forradt, az alsó kötés azonnal levétetik, a' felső pedig meghagyódik. Az által a' nedvnek felfelé folyása nagyon megakadályoztatik, és a' beoltott szem már kemény hajtásnak indul, ha az még Juniusban megtétetett. Már azután, a' mikor mintegy 4 hüvelyknyi hosszúságúra nőtt a' hajtása: tehát a' másik kötés is levétetik, hogy a' nedv szabadon folyhasson.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

E' hólnap' elején vagy közepén megtörtén a' második kapálás, melly a' föld' puhításának és a' gyomnak kiirtása tekintetéből tétetik. Ezen kapálásban nem kell a' kapával nagyon előre vágni, hanem csak rövid fogással jó mélyen a' földbe eresztetni; mert különben a' föld nem mivelődik meg kellettéhez képest, és a' dudva belőle nem vagdalódik ki tövestől. Ha a' föld nagyon nedves, ezen munkát egyáltaljába elő nem kell venni.

A' megkapálás után végfele ezen hólnapnak, vagy kezdetével a' jövőnek, következik a' második kötözés, a' midőn is a' szőlőmives keresztül-kasul járja a' szőlőt, és a' kihajtott s megnőtt vesszőket a' karóhoz felebb kötözi; de csak könnyeden, nem nagyon szorosán; a' szél által ledült s fordult szőlőket felegyengeti, a' kitágult karókat keményebben leveri, s újra azokhoz erősíti.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Őszi és téli használatra még ezen hólnapban vetni lehet sárgarépát, őszi répát; (mivel ezeknek, hogy igazi kedves izűek 's gyenge húsúak legyenek, nem szükséges 6 — 7 hétnél tovább a' földben lenniük) spenátot, gyökerecskéket, nyári retket, salátát, kékkehlt, kartifolát, kelarábit, téli cikóriát, zellert párhagymát, demutkát, majoránnát, turbulyát, petrezselymet, raponczát 's több e' féléket; kezdetével ezen hólnapnak még babot és borsót is lehet dugdosni; de már ezeknek ritkán lehet hasznokat venni. — A' veteményes ágyaknak, a' melegség miatt folyvást nedvesen tartása elkerülhetetlenül szükséges, ha hogy a' veteményeknek növést és tökéletesedést kíván az ember adni. — A' teltovai, vagy kerekrepának legfőbb vetés ideje ezen hólnap' utólján történ-meg könnyű homokföldben.

Elplántátnak a' kehl neműek, kartifolák, téli cikóriák, saláták, zellerek.

A' következő esztendei magtermesztésre elvettethetnek most: a' májusi répa, nyári retek, téli fodor kékkáposzta és fejes kehl. — A' jövő esztendőre való magtermő petrezselyem gyökereknek 4 — 5 hüvelyknyire kell megnöniek.

Az öntözéssel és gyomlálással ezen hólnapban folyvást és szorgalmasan foglalatoskodni kell. Az utóbbi foglalatoság annyival szükségesebb, mivel ezen időben a' külömbféle gyomok és dudvák ezereknént bújkálnak-elő, és felettébb megszorodnak, ha csak azok előre ki nem tépettettek.

Konyhai és orvosi plánták, mint: bazsalikom, fodormenta, majoránna, citromfű, zsálya, dé-

mutka, izsóp 's több e' félék, még minelőtte egészen kivirágoznak, legjobbak ha korán levagdaltatnak, és egy árnyékos, szellős helyen megszáritatnak. — Külömbféle vereshagyma és kehl fajok 's nyári kolompérok szükségre felszedettethetnek. — A' spárga ágyakban megüresedett helyeket be kell ültetni.

Minden ánizs, mustár, spenát, kehl, borsó, fokhagyma, turbulya, raponcza, kártifiola vagy bakszakáll, retek, petrezselyem, vereshagyma, egynehány répafaj magok, mellyek már tökéletesen érettek, összeszedődnek; ezen foglalatosságot most napról napra folytatni kell, nehogy a' legjobb magok veszendőbe essenek. — A' legszebb 's leghosszabb síma ugorkák magnak kiválogattatnak.

A' vén árticsóka ágyakat naponként össze kell járni, azokból az érett fejeket leszedni, és az üresen hagyott szárazakat a' földtől egy lábnyira levagdálni.

Babok, kék kehlek, párhagymák, saláták, zellerek 's több e' féle természetvények megkapáltatnak és résszerént feltöltetnek.

A' megüresedett ágyak felásattnak és újra beültetnek. A' megüresedett melegágyak, vagy ismét bevettetnek, vagy kiásattatnak a' zöldséges kertnek megtrágyázására.

A' föld gyűjteményeket szorgalmasan meg kell forgatni, vegyíteni, és a' jövő hónapra elegendő jó trágyáról gondoskodni.

Az érni kezdő dinnyéket csak mérséklettel kell megöntözni ellenben gyakran megforgatni.

A' földi eper ágyakat a' parájtól tisztán kell tartani, a' földi eper tövek nedves időben egy újni szélességre a' föld felett lemetszetessenek,

és a' fattyú ágak kivágattassanak. Hólnapos föld eprek ültetessenek.

Az ananász plánták, mellyeknek érett gyümölcséi már leszedettek, alsó leveleik egészen levagdalva, felsőbb leveleik pedig félig megrövidítve, új.cser vagy melegágyba ültetessenek. Az alatt a' plántákat, mellyek a' jövő esztendőre teremni rendeltettek, ültesse az ember nagyobb edényekbe.

* * *

Hasznos módja a' Spárga termesztésnek.

A' him spárga plánták nagyobb és jobb ízű spárgákat hoznak mint a' nyöstények, és ennél fogva csak az elsőket kell a' spárga ágyba helyheztenni, ez könnyen megesisik, ha előbb az ember a' virágzás után őket az ágyból mellybe vettek, kiülteti. Mihelyt az ültetendők egy esztendőök: ültesse által az ember őket egy másik ágyba 6 hüvelyknyi távolságra egymástól; abban hagyja őket egészen virágzásokig, a' mit ők többnyire második esztendőben cselekesznek; akkor jegyezze - ki az ember mindegyig a' him plántáscskát egy mellé szúrt botocska által, és tépje - ki körülé a' nyöstényeket; ha hogy nincsen kedve egy különös darabot azzal beültetni, hogy ezen elébe irás' czélerányossága felől meggyőződve lehessen.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatoságok.

Hogy a' közelgető szegfű virágzást a' tökéleteség' legnagyobb pontjára juttathassa az ember: törje - le a' szegfűnek szükségtelen mellékimbóit, és a' virágzó töveket 9 órától fogva egészen 5ig a' nap forrósága ellen fedve tartsa. A' brúnó és pelyhes szegfűvekből most lehet plán-

tálni való csemetéket csinálni; a' kerti szegfűket és sárga ibolyákat is lehet e' hólnap' végefele bujtatni, melly által az ember erősebb plántákat szaporíthat, mint sem az ágaknak oltása által. A' szegfűeknek, mellyek meg akarnak repedni: vagy hasadni: vagdalja - le az ember tokjaik' hegyeit köröskörül. — Azon szegfűket, mellyeknek magvát meg akarja az ember venni, különösen óvja - meg az esőtől virágzásokban és virágzások után; mert különben a' magvára számot nem tarthatni. A' mellett azonban azoknak mérséklett napfényt és fris levegőt kell adni. A' megöntözését úgy kell intézni, hogy azoknak a' plántáknak sem levelöket ne érje a' víz, hanem csupán csak töveiknél a' földet. Hogy sok ép és használható magva legyen a' szegfűnek: azt mesterségesen kell meggyümölcsöztetni, a' melly pedig egyedül csali egy szép, csendes napon történhet - meg; arra mind a' magtartónak, mind a' magpornak igazi megérettnek kell lenni, és az ő olajos nedvöknek magokat kimutatni. Az elbújtott csemetékhez jegyfácskákat kell dugdosni hahogy az még nem szúrattott melléjek, a' szegfű virágzása ideje alatt még írásbeli jegyzést is kell mellé tenni.

A' megérett medvefű virág és primula magokat szedni kell. A' medvefű virágok, mellyek már több esztendők olta cserépben állanak, hogy megifjittassanak, egy esztendőre ki kell őket szabad földbe ültetni.

A' gyakori öntözést, kivált a' cserepekben álló plánták, részszerint a' hosszú nap, részszerint a' forró melegség miatt ebben és a' következő hólnapban főképen megkívánják.

Az ártalmas férgek' üldözése, a' plántáknak sárguló 's elszáradt levelektől megtisztogatása, a'

lefüggő ágaknak és a magosra felnőtt virágoknak megkötözése, valamint az elvirágzott törzsökös növények virág szárainak lemetszése folyvást való kötelessége legyen a kertésznek.

A későn ültetett anemonák és ranunkulusok, valamint más egyéb virághagymák és tövek, mihelyt elnyilottak és a plánták elhervadnak, a földből azonnal felszedettessenek és kiszárittassanak. — A nárczisok, rubiánkák, pelyhesmuskatály- és erdei jáczintok, jonquillék, taczeták és jókori dárdácskák minden harmadik esztendőben által ültettetnek. — Az őszi narczisosk' és őszi sáfrányok' hagymái berakattatnak. — A tulipánok' Jáczintok, császár korona és egyéb jókori hagymás növények' magvai megvételnek, és azonnal ismét elvettetnek.

Ezen hónap' közepe felé a rózsáknak vad fa derekakba szemmel oltását el lehet kezdeni. A' finom hónapos rózsa megmetszetik és legalyaltatik.

Vet még az ember egy esztendő és tartós virágmagokat, hogy azoknak plántáikat ősztel téli virágzás kedvéért cserepekbe ültethesse.

A' Myrtusokból és Cisztus rózsákból porbojtásokat csinál az ember, és a vén czitromfák másodsor is megöntöztetnek ganéj lével.

Azon növényeknek, mellyek nyáron által az üvegház' ablaka alatt állanak, a' napnak reájok sütése közben folyvást szabad levegőt kell adni.

A' citron és narancs fáknak szükség felett való leveleit annak idejében le kell szedni, — hogy a' fa növést ne akadályoztassák. — Ezen hónap' második felében el lehet kezdeni, a' citron, narancs és egyéb edényekben álló gyümölcs fákba alvó szemmel oltást.

A' jázmin, narancs, myrtus és egyéb gyenge természetű fák' és bokrok' általültetését nem kell elmellőzni, ha az ember észre veszi az ő sárguló levél széleikről; hogy a' gyakori öntözés, eső, vagy a' nedvességet lehúzó edény csöveknek dugulása által, gyökereik rothadó's veszendő állapotban találtna. Kiveszi az ember őket a' régi edényből, elmetszi a' romlásnak indúlt gyökereket, és által ülteti egy elegendő nedvességet lovonó lyukakkal készített új edénybe, nékiek használó's alkalmas fris földbe, mellyet mérsékelve ugyan, de jó erősen gyökereikhez és tövökhöz nyomogass és illendően megöntözz. Hogy pedig a' plánták annál könnyebben meggyökerezzenek, valamivel egy magosabbidő járásra helyezettnek.

A' mulató kertekben az utak' tisztán tartása fő foglalatoság.

A' bokrokat, a' hol a' szükség kívánja meg kell nyírni.

* * *

A' hangyák ellen való eszköz.

Hogy a' hangyák a' virágokra és egyéb plántákra mászkálástól hátra tartóztassanak, az utóbbit csak főtt hal levéllel kell meglocsolni, a' fa derekát pedig szalmaküttelével kell kétszeresen, háromszorosan is körül tekertetni, mellyet elébb öntözzön - meg szinte hal lével, kivált hering lével; az ilyen szalma kötélen egy hangya sem bátorodik keresztül mászni. Ha az ember' szobájában és élés komorájában hangyák vagynak, csak egy düglött halat tegyen oda, atól mind elenyésznek a' hangyák, mert azt a' szagot, egy átaljában ki nem állhatják. A' turbulya szagot sem szenvedhetik a' hangyák, és azon plánták helyek közel vannak a' turbulyához, egészen mentek maradnak a' hangyáktól. A' hol turbulyát plántálni nem lehet, tehát annak csak megfőtt levét kell a' hangya fészekbe vagy lyukba önteni, és hogy annak szaga el ne gőzölögjön, a' lyukat be kell földel tömni.

VI. Szántó földi, és réti foglalatoság.

Az ugarolás folytattatik. — Az ugarföldek megboronáltatnak; trágyáztatnak és másodjára felszántódnak. Bükköny zöld takarmánynak és őszi répa vettetik. — A' káposzta és dohány megkapáltatik.

A' len gyomláltatik, és a' jókori len felnyövetik. — A' kender özszerakattatik.

A' széna munka folytatódik, és a' már feltakarított rétekre víz boesáttatik.

Az őszi és jókori árpa, a' búza és rozs aratás elkezdődik ezen hólnapban.

A' komlós kert 5 — 6 lábnyi magoságra megfosztódik leveleitől.

*

*

*

Az égett mész, mint trágya és javító eszköz a' szántó földekre.

Az égett mész, szükséges felvigyázattal és ahoz értelessel, melly szerént az a' trágyázandó földre haszonnal fordítatik, a' természetvények' nevedezésére hathatós befolyással bír, és a' tapasztalás már eléggé bebizonyította, hogy az, mind azokra nézve, mellyek az elegendő marha trágyázás mellett is híjánosok, egy legjobb segítő eszköz, hogy a' középszerű vagy még a' sovány, és rosz földeket gazdag termésűvé tegye. A' mész azonban csak a' nehéz és nyirkos, nem pedig a' száraz, sovány, homokos, heves földben tehet hasznos szolgálatot. Ataljába véve megáll az az alaprendszer, hogy a' mész csak ott lehet használható, a' hol a' föld magában kevés vagy épen semmi mész részszel sem bír, millyen p. o. a' sűrű, tömött, sovány, kemény és nyirkos agyag föld szokott lenni. Az ilyen természetű földnek nagyon hasznos az égetett mész, a' mennyiben faz a' savanyt pusztítja és a' közép só természetét előhozza, 's annál fogva a' savanyos galiczköves földet termékennyé teszi. A' mésznek trágyaképen alkalmaztatása, vagy minden további hozzá té-

tel nélkül széjtszórattatik 's hintetik a' szántó földön, vagy pedig fölvegyítve alkalmaztatik reá. Az első mód szerint, azt elébb porrá omladoztatja az ember a' szabad levegőn. Ezen mészpor, külfölből idő szakaszban, tavaszon vagy ősön szállíthatatik a' szántó földre, és részszerént barázda alá szántathatik, részszerént pedig csak felül elhintetthetik; de még is elsőseget érdemel az alászántás, és a' felül szélythintés leginkább csak a' lóhere földeken és kaszálló réteken szokott használathba vétetni. Egy véka rozs vetés alá való földbe 8 — 10 véka meszet kell szélyt hinteni. Egyéberánt úgy igyekezik az ember a' dolgot intézni; hogy változtatva, egyszer rendes trágyával, mászszor pedig mészszel trágyázza földjét, így az ember örömmel szemlélheti aratáskor az élet kalásznak bővségét. — A' mésznek' nagy befolyása van az élet szemének nehezégében is. Még az a' tulajdonsága is van a' mésznek, hogy igen sok dudvát 's gyomot és sokféle férgeket kiirt a' földből. — A' második alkalmaztatás módja az mészszel trágyázásnak abban áll, hogy azt az ember iszapos vagy töltés földel vegyíti. Egy vitel mészhez p. o. hét vitel iszap, vagy gát földet vegyít, 's rakásokba hányja az ember piramis formán, azután befedi füvel, és úgy hagyja egynehány napokig őszszeállva megkelni. Jó az ilyen rakásokat néha - néha ganéj lével megöntözni is. Ezen vegyületet egy közeledő eső előtt szélyt hordja az ember a' felszántott föld' barázdáira még vetés előtt, vagy pedig a' kikelésen zöld vetésen széllyel hintegeti 's szórja. Nem sokára a' legfogatosabb jó következés mutatja magát a' munkás' szeme előtt, még pedig nagyobb részint mindenféle természetvényekre mint p. o. a' búza, rozs, árpa, zab, répa, lóhere, borsó, bükköny, és több e' félékre nézve. Az ilyen trágyázás a' rosz, vad réteket is egészen megújítja, ha azt őszszel feltöri és ismét keresztbe felszántja 's úgy azután ezen vegyülettel behint.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' marhák folyvást legelőre járnak. — Sz. János után a' borjúk is mezőre hajtathatnak. A' szarvas marhákat és sertéseket gyakran folyó víz-

hez kell hajtani, egy jó megelőző szer nélküek a' lép daganat ellen. — Fris szemetes szénát nem kell a' lónak adni, mert az azzal etetés nélküek ártalmas. — A' csikókat csikó kertekben kell legeltetni. — A' kosokat már ezen hólnap' vége felé a' juhokhoz lehet bocsátni.

A' fiatal kakasoknak herélésével és a' ludak' tépésével még foglalatostkodni kell.

A' méhek még rajoznak, és elkezdik a' heréket öldösni. A' kasok vagy köpük alá toldaléket kell rakni, hogy a' méheknek az új munkához elegendő helyök, és levegőjük legyen.

* * *

A' raj fogás.

A' méhes gazdáknak rajzás idején, mindig elegendő kassoknak vagy köpűjöknek kell készen lenni, hogy a' méh eresztéskor a' kiindúlt rajt azonnal befoghassa; mert ha a' nap forrón süt a' rajra: tehát szeret onnét tovább húzódni 's annál fogva gyakran egészen is elvész. A' befogás előtt már a' kasnak illendően el kell készíttetnie; a' tiszta új kassal nem kell semmit egyebet csinálni, mint azt belől egy ruhával tisztán megtörülgetni és citrom fűvel megdörzsölgetni. Ha a' szükség úgy kívánja, tehát kömény magot és cukrot kell tiszta vízben áztatni, és azzal bekenni. — A' raj befogásnál készen tartson az ember egy ruhát, hogy a' kast arra borítsa, és az alá egy póczkoló fát is tegyen hogy a' kas alján hézag maradjon, minél fogva a' méhek annál szabadabban a' kasba takarodhassanak. Ha a' raj faágra takarodott: akkor egy ember méhész ruhát vévén magára azon úg alá tartja a' kast, 's ha nincs segítsége: tehát egy gamós vagy horgos fával megráztja az ágat és a' méhek a' kasba hullanak; ekkor lassan leereszkedvén a' kassal az elébb mondott mód szerént a' ruhára leborítja a' kast, maga pedig az ember, szüntelen rázza azon faágot, mellyen rakodva voltak a' méhek, 's ha azok nem akarnának onnét tágúlni, tehát azon gallyat vagy ágat még le is kell fűrészelni, és a' kashoz közel kell tenni, honnét a' raj a' felpóczkolt kas

alá fog apródonként vonólni. Ha pedig a' raj csak a' földön valahol telepedik - le : akkor a' kast reá kell borítani, 's estve felé a' méhek mind azon üres kasba takarodnak. A' rajfogásnak minden lárma, züggés és beszéd nélkül kell megesni. A' midőn már kasba fogódtak a' méhek, a' melly helyen letette az ember a' kast, egész nap lementéig csak ott hagyja, úgy azután csendesen felvén, azt a' kellő helyre teszi.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatoság.

A' nádnak, sásnak és gyékénynek tóból kitisztogatásával foglalatoskodni kell. — A' nagy melegség miatt most a' tóba nagyon gyakran kelletik fris vizet bocsátni. — A' sügerek, potykák, kárászok és czompók még mindig üződnek. — Ha a' menykő valamely tóba csap: azt a' vizet aról le kell bocsátni, és helyébe frisset ereszteti.

A' fűhordásra. levél szedésre az erdőben tűz csinálásra szoros vigyázattal kell lenni. — A' fák elvirágzása után a' szén égetés ismét elkezdődhet.

A' korán érő nyírfa magokat szemmel kell tartani, és mihelyest érettek, azonnal össze kell szedni, mivel ha nagyon megérnek, azonnal széjt repülnek. — A' szilfa vetés tökéletesen elvégeztetik, ha hogy azzal még ez elébbi hólnapban késsen nem volt.

A' szarvas bikák és bak özek lövöldöztetnek, az utóbbiak most levelészni járnak. — A' fiatal vadkacsák' és mocsár snepfek' lövöldözését már el lehet kezdeni. Jákab nap körül és utánna a' hegyes erdőkben a' fenyves madarak, csalóka madarakkal és eleikbe szórtt cseresznyéikkel és fenyőmagokkal fogdostathatnak.

AUGUSTUS.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' magok' csépelésével 's bugázásával foglalatosság folyvást tart, és a' magokat gyakran meg kell forgatni. A' juhoknak télire eleségül és alomúl nyírfa, bükk, tölgy juhar, hársfa, nyárfa, és szilfa gyenge gallyakat és harasztott kell gyűjtögetni. — A' téglá verés és égetés folytatatik. — Érett gyümölcsök aszaltatnak.

* * *

Házi szükségre gyeptőzeget szénné égetni.

Ha az ember a' gyeptőzeget (Zorf) nagy mennyiségben a' szokott mód szerént szénné égeti és megoltja, tehát egy része annak, mely nem égett - ki tökéletesen szénné, a' belsejébe szívja a' nedvességet, és azután füstöl, mellynek igen kellemetlen szaga van, annyira, hogy annál fogva nem is mindenre lehet alkalmaztatható. Hogy azonban a' háztartásra megkívántató gyeptőzeg szent jó tulajdonságúvá lehessen tenni: tehát vegyen - elő az ember 12 — 15 darab gyeptőzeget, és tegye azokat a' konyha tűzre, kevés idő alatt tüzet kapnak és parazsokká lesznek. Ha így két vagy három ízben megfordítatnak, és már nem füstölnek: akkor azokat ki lehet szedni, félre rakni, és ismét újjakat helyökre rakni. Az által a' konyha tűz is tápláltatik, a' mellett kevés munkával nagy számú szénre tehet szert az ember, melly már többé nem fog füstölni, sem ártalmas gőz szagot adni mint másféle sze-

nek. Ezeket azután még szobába is lehet használni melegítő kemenczében, vagy virágos házakban is, a' nélkül, hogy valamely ártalmas füstjétől vagy gőzzétől tartani kellene.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

Az alvó szemmel oltást folytatja az ember, kivált azon fácskákba, mellyeknél a' párosítás sikeretlen maradt. Minden elébb párosított és oltott fákról végképen le kell szedni a' kötéseket; habogy még eddig meg nem történt. — A' meg nemesített fákról a' vadhajtásokat szorgalmasan le kell metszeni. — A' hajtó szemmel oltott fák hátra hagyott ágait is, mellyek még a' megfoganzott oltáson felül vagynak, közel a' szem oltáshoz végképen le kell vágni; de vigyázattal, hogy a' gyenge hajtás sérelem nélkül maradjon, és a' metszés helyét oltó viaszszal be kell vonni. A' faoskolának folyvást tisztán kell minden gyomtól tartatnia. — A' megérett gyümölcsök' magvait gyűjteni kell. és minden fajt külön megjegyezni, jó helyre eltenni. — A' gyümölcs magok' elültetésére új, fris ágyakat kell elkészíteni.

A' gyümölcsel nagyon megterhelt fa ágak alá támaszokat kell rakni. A' megérett gyümölcsöket, valamint az apró éretlen férgeseket is leszedni, és a' rosz fajta gyümölcs fákat jövendőbeli oltás alá kijegyezni.

A' fának metszése vagy akár minémü sérelme ebben és az elmúlt hólnapban ártalmas; a' kőmagú gyümölcsfáknak megenyösödést, a' lágy magúaknak pedig megfenésedést okoz, 's mindegyikben elvesznek a' fák.

A' fiatal 's még csak ebben az esztendőben ültetett fák' tövei körül a' földet meg kell kapálni és minden körülötte lévő gyomot kiirtani.

A' tartós száraz időben az oltott fiatal fácskákat öntözni kell.

A' hernyó, darázs, lódarázs fészkeket kikell irtani

Ha az idő engedi, még ezen hólnapban gödörket kell ásni a' jövődőben ültetendő fák számára. Ha a' föld nem igen nyirkos és rossz, úgy a' 4 lábnyi szélességű gödörnek 2 lábnyi mélységűnek kell lenni. Ellenkező esetben, a' gödörnek szélesebbnek és mélyebbnek kell lenni, jóféle földet belé rakni.

* * *

*A' gyümölcs fákat Rhinai módon megso-
kasítani.*

A' gyümölcs termőfának egy ágán mintegy egy hüvelyknyi szélességű gyűrűt vág az ember a' felső bőréből, 's azt levéven, annak kopasz helyére jóféle kövér földet vagy agyagot borít, mellyet azután, (minthogy a' földnek jó vastagon és kiterjedésében mintegy egy tenyérnyire kell lenni) egy ruhával jó szoroson 's keményen az ághoz kötni, hogy onnét le ne hullhasson; ez meg-lévén felibe köt vagy akaszt az ember egy vízzel tele edényt, avagy tülköt, mellynek alján annyi lyukat fúr, hogy aból a' víz szüntelen csepegjen cseppenként. minél fogva a' föld nedvesen tartasson. Ez az ág a' bőréből gyűrű formán megkopaszított helyen gyökeret vér a' reá felkötött földben. Az ilyen munkát tavaszon kell tenni, és azután mikor a' fák leveleiket elhúllatják, az ágat fájáról le kell fűrészelni és földbe ültetni. A' következő esztendőben már rendszerént gyümölcsöt terem.

III. Foglalatosság a' szőlőben.

A' midőn már e' hólnap' vége felé a' szőlő veszző lassan - lassan megérik és nőni megszün: el kell kezdeni a' hegyei' levagdálását. Le kell tudni illik a' veszzők' hegyeit annyira metszeni, hogy a' karókon felül csak egy arasztnyi maradjon, 's az oldalról kinőtt buja ágakat is végképen le kell tördelni, hogy a' nap a' termést annál inkább érlelhesse. — A' levagdálás a' jövő hólnapban is folytatódik.

Az olyan tökékről, mellyek nagyon termettek: a' nagyon egymásra nőtt szőlőfürtök közül a' legapróbbakat le kell tördelni, hogy a' többiek annyival tökéletesebbek legyenek.

IV. Foglalatosság a' zöldséges kertben.

A' kerti növények' magvait, mellyek már megérttek, mint: a' sárgarépa, paszternák, petrezselyem, borsfü, rezsuka, zeller, kehlarábi, kartifiol, retek, gyökerecske, Indiai rezsuka, spenát, csombor, kapor, köménymag, téli és nyári czikória, saláta, turbulya, demutka, porcsinfü, majorána, mák, kerti laboda, ártifiola, borsó, spárga, borsó, disznóbab, fokhagyma, kígyóhagyma, gyöngyhagyma 's több e' félüket össze kell szedni és egy szellős, árnyékos helyen kiszárítani. — Minthogy pedig ezen növények, csak apródonként és egymás után érlelhetik-meg magvaikat: tehát az összeszedésökre minden nap figyelmezní kell, nehogy a' legérettebb magok széjjel hulljanak.

A' megérett vereshagymákat, mihelyt száraik 's leveleik elhervadnak, fel kell a' földből szedni.

Téli és tavaszi szükségre lehet még ezen hónapban vetni: spenátot jó kövér földbe, raponczát, sárgarépat, kerekrépat, rezsukát, turbulyát, kálánfüvet; Olasz vereshagymát, mellyek a' legkevényebb hideget is kiállhatják, káposztát, kártifolát, metelő kehlt, gyökerecskéket, czikóriát és téli fejes salátát ritkán, jó kövér földbe vetve, mivel ezt nem lehet többé általültetni, káposzta petrezselymet száraz földbe, kertilabodát és czéklát.

Kiültetődik most: fejes saláta, téli czikória, barna kehlt télire, és minden kehlfajok, mellyek az ültetésre alkalmasok. — A' szavojai vagy fejer fejes kebleknek leveleiket le kell hányni, hogy annál nagyobb 's teljesebb fejűek legyenek.

A' dinnyék, ugorkák és tökök alá lapos köveket vagy cserepeket kell rakni, és gyakran meg kell őket minden oldalakra forgatni, hogy a' szükséges jól megérésre őket a' nap mindenütt egy formán 's egyenlően érhesse. — A' legjobb fajta dinnyék magvait jövendőbeli használatra gondosan meg kell venni, és jól kiszárítani.

Bazsalyikom, majoránna, fodormenta, citronfü, zsálya, ruta, demutka, izsop, borsfü és egyéb fűszerez plánták, mihelyt virágozni kezdenek, azonnal levagdaltassanak és téli szükségre kiszáríttassanak.

Körül töltenek a' metelőhagyma, gyöngyhagyma, Anglus spenát, demutka és tárkony.

Megkapálatnak a' téli és nyári kehlarábik, zellerek, répák és czikóriák.

Külömbféle zöldségek, mellyek teljesebbek és használhatóbbak, konyha szükségére naponként felszedődnek.

Az érett árticsókák öszszeszedettetnek, és egyszer'smind rólok száraik és régi leveleik le-

tördeltetnek; melynél fogva töveik újra hajtani kezdenek, és még őszre gyümölcsöt hoznak. — A' három — négy esztendő tövek, mint haszonvehetetlenek kiásattatnak és azoknak mellék sardzásai elplántáltatnak.

A' legszebb árticsóka gyümölcsök, valamint a' legnagyobb és legérettebb ugorkák, magnak kijegyeztetnek.

Az ágyak' öntözései, valamint azoknak tisztán tartása, gyomlálása fő kötelessége a' kertésznek.

A' vén eper plántákat széjjel kell szedni, és azokat ágyakba ültetni, — A' hónapos és megnevesített erdei földi eprek, tellyes gyökereikkel cserepekbe ültetnek jóféle kövér földbe, hogy télen és tavaszon a' hajtóházban gyümölcsözzenek.

Az ananász ágyak, ha a' szükség úgy hozza magával, fris cserrel melegítettessenek-fel, és hűvös éjjeleken az ablakokat gyékény-ponyvával vagy táblákkal be kell fedni. A' mint a' nap' melege kisebbedik, a' szerént az öntözésnek is kisebb mértékűnek kell lenni.

* * *

A' tavaszon kimetszett spárgáknak egész esztendeig jól eltartása.

Előveszi az ember a' kimetszés idején a' legszebb spárgákat, megmossa tisztán és egy ruhával szárazra szépen megtörölgeti. Akkor mindjárt megszárit vagy perkel lisztet avagy csak korpát, és a' közre vegyít egy kis szinte megszáritott konyhasót. Ezen vegyületből egy marékkal hint azon edény vagy hordó fenekére, a' mellybe a' spárgát eltenni akarja, és a' mellynek már fenekét kívül beöntötte szurokkal vagy gyantával azért hogy ahoz vagy abba semmi külső levegő ne hathasson, és azon liszt ágy-

vetésre egygyenként szépen egy más mellé sorba rak egy csomó spárgát. Ezután egy sor területet tesz a' lerakott spárgákra a' vegyületből mintegy $1\frac{1}{2}$ hüvelyknyi vastagon; arra ismét egy sor spárgát rak-le egymás mellé, és így tovább, minden sor spárgára egy sor liszt vagy korpá területet teszen még a' hordó vagy más edény tele nem lészen. A' midőn már tele rakta: felül azon tudva lévő vegyülettel terítették-be, úgy mindazon által, hogy felette még az edény vagy más hordó szélén egy pár újni hézag-üresség hagyódjon, melyet akkor beönt az ember fagyúval vagy más egyéb kövérséggel. Így elkészítvén az edényt elteszi egy száraz helyre a' hol a' spárga romlás nélkül épségben marad. De az edényeknek vagy hordóknak csak apróknak kell lenni; mért a' melly edényt egyszer az ember megkezdet, már azt igyekezzen ám hamarjában használni is, külömben a' spárgáknak húzomosan épen maradására számot nem tarthat. A' spárgával őszerakott lisztet vagy korpát, még azután marhának vagy sertésnek eledélül mindég használhatja.

Foglalatoság a' virágos és szoba, citrón és mulató kertekben

A' gyakori öntözés még mindig szükséges, kivált az erősen virágzó és maghozásra rendeltett plántáknál.

Minden virág hagymák, mellyek tavasszal a' földből felszedődnek is, szenvedés alá vettének, ha azok húzomosabban földön kívül hagyódának, a' mint ezt a' Császár koronának és a' tavaszi víz gyöngyön tapasztalni, ugyan azért azokat ismét földbe kell ültetni.

E' következő fagyot kiállható növényeket lehet most vetni; hogy azok a' jövő tavasszal minél elébb virágozni induljanak: sikkantú, külömbféle szeges borsók (*Lathyrus odoratus*, *angulatus*, *tingitanus*), a' közönséges pézsmavirá-

gok, a' közönséges peremézs, a' szépen nyíló hangvirág, ibolya, oroszlány száj, sárga és veres pénzecske, parlagi tarsoly fű, téli tőzegvirág, pipacs virág.

Az elnyillott gyenge fák és bokrok' sarjú ágait vizsgálat alá kell venni, ha gyökeret vertek-é; ha már meggyökeresedtek; úgy az anyaától el kell vágni, szabadítani, és külön kell jó földbe ültetni, hogy még ezen az őszen növésnek indulhassanak. — A' meggyökerezett szegfű bujtásokat hasonlóképen el kell az anyatövéától választani, külön plántálni, gyengén megöntözni, és egynehány napokig árnyékos helyen tartani; a' még meg nem gyökeresedetteket mérsékelt nedvesen tartani, hogy minél előbb gyökérre verekedjenek.

Ha az elnyillott rózsza tőnek hegyeit megmet-szi az ember, még ez idén hajtani fognak, és jövődre szebb virágokat nyitnak.

Az elnyillott nyári virágok' szárait, mellyek maghozásra nincsenek rendelve, le kell metszeni, hogy annál hamarabb újra hajtsanak.

Forró napfény idején, a' medvefű virágot és hortensiát a' nekik fekvő nap sугárja ellen árnyék tartóval kell fedni. A' cserépben lévő medvefű virágnak ezen hólnap' vége felé már több napfényt lehet engedni; mivel reájok nézve az őszi napfény különös jöltévőség.

Azokat az ágyakat, mellyekbe az ember szélvirágokat (anemona Jácintusokat, diszes nárcziszokat, Jonquillen) ránunkulusokat, tulipánokat ültetni akar: most már késedelem nélkül el kell készíteni. A' különbféle hagymás és csomós tövű virágoknak cserepekbe ültetése, mint p. o. a'

sárga liliom, Weltheimia és iris fajoké most már elkezdődik.

A' csemetés növényeket vagy állandó plántákat, mellyek tavaszon virágoznak és a' mostani időben már pihennek, által kell ültetni.

A' citron, narancs és mandola fák' szemmel oltása folytattatik, és a' régebben oltottaknál a' kötések megtágíttatnak 's szellőztetnek.

Az edénybeli plánták' érett magvai öszszeszedődnek; a' meggyökeresedett ág ültetések elplántáltatnak; a' bokrok' tövei széjtszedődnek és széjjel ültetés által szaporíttatnak.

A' bokrok és leves plánták, mellyeknek igen kicsiny már az edényök, nagyobb edényekbe vagy dézsákba ültettetnek.

Minden szabad földben lévő külföldi növények ismét vissza helyheztetődnek a' magok elélőbbi edényeikbe, hogy azokat a' következő hólnap' elején ismét a' növény házba lehessen szállítani.

Új föld-gyűjteményt kell rakásra halmozni, a' régieket pedig meg kell jól forgatni, keverni.

* * *

Eszköz a' fülféregek ellen.

Hogy azon romlásokat meggátolhassa az ember, mellyeket a' fül féregek szoktak okozni a' virágokban, különösen a' szegfűvekben és tűzeg virágokban, leghasznosabb és sikeresebb következése van e' következő eszköznek: csomóba köti az ember a' közönséges bodza virágot, ezeket száraikkal felfelé egy mázatlan cserép tálba állogatja, és azt arra az ágyra teszi közel azon virágokhoz, mellyek után a' fül féregek nagyon vágyakodnak. Ha az ember reggel azon bodzavirágos tálba tekint, temérdek fülférget talál ott rakáson, a' virág bokrok alatt gyönyörködve, a' hol őket könnyű módon megölheti, és illy módon őket néhány nap alatt az egész kertből kiirthatja.

VI. Szántás - vetésbéli foglalatosság.

Ezen hólnapban legfőbb foglalatosság az ugarföldeknek megboronálása, és a' harmadik szántás vagy azoknak keverése.

Kerek répát még egészen Bertalan napig lehet vetni. A' rozs, búza és árpa aratás folytatódik. — A' zab, borsó, lencse és bükköny aratás elkezdődik. — A' luczerna is spanyol lóhere mag learattatik. — A' késői len felnyüvődik, megbugázódik és eláztatódik. A' kender kiszedődik.

Trágya gyanánt mész hordódik a' keverésre. A' káposzta és répa földeket gyakran meg kell tekinteni a' hernyók végett, és azokat pusztítani kell.

A' sarjú kaszállás elkezdődik. A' megérett komló őszeszedődik.

* * *

Nyereség az élet tökéletes megérése előtt learatásnál.

A' sokféle vizsgálat és próba tételek' által megállapított az, hogy a' rozs, tönköly és búza, ha tökéletes megérésök előtt 8 nappal learattatnak: tehát szebb, nagyobb, tökéletesebb szeműek, a' rozs férgenek vagy zsúzsokoknak kitétetve nincsenek, lisztjek a' mellett fejébb, finomabb, kenyerek puhább és magosabb. Hogy az ember e' mellett épen a' kellő idő pontot eltalálhassa, a' mag megérését a' szalmájának megérésétől kell megkülönböztetni és ítélni, mert némelly esztendőokban megsárgul a' szalma az aljától kezdve egész hegyéig, és akkor azon termés csak a' nagyjából tekintve, úgy tetszik 's látszik, mintha már tökéletes érett volna, a' midőn pedig még belől a' magok vagy szemek éretlenek, 's még a' tejes állapotjokból is csak alig indultak a' testesedésnek. Ha már most ilyen környülállások között, a' gyökérről a' magoknak semmi tápláló nedvesség sem szolgál-tatik is, még azért nem következik, hogy az ollyan életet

a' napnak és levegőnek azon munkásságától és hathatós befolyásától, melynél fogva lábán állva még megérésre juttatódna; levágva pedig, akár földön fekvő, akár kényékbe vagy csomókba rakva a' napnak és az időnek további befolyásától megfosztatik és tökéletlen marad. A' mellett még az idő járására is ügyelni kell; mert minden nemű élet, melly nyirkos időben igen korán levágódik, sokkal több kárvallásnak 's veszedelemnek van kitéve, mintha tökéletes érettségéhez már közel van. Mind ezen környülállásokat az okos mezei gazda fontolóra veszi, és megvívsgálja, a' tökéletesen megérett életnek sok szem elvesztését, a' korán aratottnak pedig nyúlós 's szívós szalmáját, kivált a' rozsét, melly némelly dolgokra alkalmazhatóbb is amannál. Legbizonyosabb jelei a' jókorábbi aratás' épen kellő idő pontjának, ezek; ha a' gabonaszárban még van egy kis nedvesség, és a' különböző kalászból kivett szemeknek az újjak között összenyomattatva, egy szívós, téstás összeállítások van, majd mint a' kemenczéből forrón kivett kenyérből szokott lenni, a' midőn az, összenyomódik. Meg kell azt a' mellett jegyezni, hogy az ilyen korábban aratott életeknek valamivel későbbben kell csűrbe takarítaniok, mint a' tökéletesen megéretteknek, kivált ha a' csűr nem elegendő szellős, vagy pedig az aban berakott csomók már nem engedik a' szabad levegő behatását; azt is, hogy a' korábban levágott élet, melly elébb learattatott, mintsem az szárán állva egészen megérett és keményedett volna: tehát csupán csak lisztnak, és épen nem vetni való; mert a' vetés mának, szárán tökéletesen megérettnek kell lenni, a' hol a' tapasztalás tanít bennünket, hogy az aratásnál elhúllott magok a' legjobb vetést adják.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' kosok már most átaljába juhokhoz bocsátatnak. — A' marhának vénje, fiatalja tarlóra hajtatik és jól tartatik, kivált a' vonó marha, hogy munkához megkívántató erővel bírasson. — A' malaczokat, mellyek mostantól fogva Februáriusig szaporodnak, tenyésztésre nem kell megtartani.

A' méhek körül gondosnak 's szorgosan felvigyázónak kell lenni, mivel már ezen hólnapban az ő tápláló eledelök csökken, 's annál fogva a' rabló méhek meg szokták látogatni az idegen kassokat, 's a' mellyeken erőt vehetnek, azokat mézőktől megfosztják. — A' rajoknak már késő ezen hólnapban magokat anyjoktól külön szakasztani, 's következképen a' táplálás' híjánossága miatt ismét vissza mennek. — A' méhek most elhajtják magoktól a' heréket és előldösik őket, mellybéli foglalatosságot némelly méhesgazdák magok is segítnék előmozdítani.

* * *

Mézet elvenni a' nélkül, hogy a' méhek megölettenessek.

Alkonyaton, a' midőn már a' méhek mind haza takarodnak és kasaikban csendesesen vagnak, menjen az ember a' kashoz, és fordítsa - fel azt csendesesen. Ezen felfordított állapotjában vegye - fel álló helyéről és helyeztesse egy a' végre ásott gödröcskébe, hogy a' kas minden kézzel tartás nélkül is megálljon; azután pedig borítson reá egy más üres kast, melly jó illatú 's a' méhek előtt kedves fűvekkel be van belől kenve és a' szokás szerint keresztfával is egészen felkészítve; de úgy, hogy a' két összeilletett 's egymásra borított kasally között legkissebb nyílás vagy hézag se maradjon. Akkor elővesz az ember egy kis botocskát, 's elkezd a' kas' hegyes végétől fogva a' kast köröskörül mintegy tíz minutumig veregetni 's kotzogatni. Ezen zörgést és lármát a' méhek ki nem állhatván, a' csúcsából mind felfelé nyomódnak 's végtére a' felibe borított üres kasba takarodnak. Ez meglévén, csendesesen leveszi az ember az új lakosok' kassát a' régiről, és lassan a' méhesbe helyezteteti az előbbinek helyére. Ezen munkának végrehajtására legalkalmasabb és legjobb Sz. János nap előtt való hetet választani, még azon időtől fogva, lehet a' méheknek annyi idejük és módjuk, hogy magoknak annyi mézet gyűjtsenek,

a' mennyi az ő kitelelésükre megkívántatik. — Ez nevezetik kidobolásnak.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' nádnak és gyékénynak a' tavakból kivágásával folyvást faglalatoskodni kell. — A' fris víznek tóba bocsátására gondja legyen a' gazdának.

A' levágott 's elszállítandó tűzifák rakása helyén lehet gyenge gallyakat, leveleket összegebejbélni az erdőben. — A' szilfa és körösfa gallyakat és leveleket a' teheneknek; a' tölgy, egér és nyirfa gallyakat és leveleket pedig a' juhoknak és kecskéknél eledelül és alom gyanánt összegyűjteni és télen által használni. — A' pásztorokra felügyelés, hogy az erdőben tüzeket ne gerjesszenek, mulhatatlanul megkívántatik. — Minden vízben való építéseknek minnél előbb végét szakasztani igyekezni kell. — A' későn érő nyirfa magokra, hogy széjt ne repüljenek, jól fel kell ügyelni, 's idejére összegyűjteni. A' korán gyűjtött nyirfa magokat jó gondviselés alatt kell tartani, 's ezeket összel elvetni.

A' végefelé ezen hólnapnak megnyitattik a' vadászat. A' szarvas és őz bakok puskáztatnak, az utolsók már ezen hólnapban végét szakasztják az üződésnek, és még mindig levelészni járnak. A' húzódó kacsák, sneffek és fiatal nyulak lövöldöztetnek, és a' foglyok fogdosztatnak; Lörinczkor elkezdődik a' borz lövöldözés is. A' madaraknak tüzhelyen és törrel fogdosása munkába véteik. A' fűrjek és foglyok fogdosztatnak és lövöldöztetnek. A' pacsirták vedlenek és halókkal fogdosztatnak. — A' vadgalambok az élet földéken és

bükkönyön lesben lövöldöztetnek. Mindenféle ragadozó madarak pusztítatnak.

Mint hogy a legközelebbi hólnapban az apró madarak fogdosása elkezdődik: tehát most már szükséges lennag olajt és lépbogyát beszerezni és lépet készíteni, 's az ahhoz megkívántató egyéb készüléteket megjavítani.

S E P T E M B E R.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' lent és kenderet vigyázattal tartja az ember az áztatóban, kiszáritja és töri. — A' csépelés és a' szemes életek' forgatása folytatódik. — A' fonás elkezdődik.

A' téli tartásra összegyűjtött gyümölcsöket egy száraz, szellős helyen kell leterített szalmán tartani, és majd csak későbbben, a' midőn már a' fagytól tartani lehet, kell pinczébe levinni és alkalmas gyümölcsstartó helyre rakni. — A' gyümölcsöket aszalni kell.

A' pinczébe, zöldségek' tartásához 's télire elrakásához megkívántató hómokot elegendőt kell takarítani.

* * *

A' trágyát úgy alkalmazzatni, hogy abból egy szekér többet érjen mint külömben 3 — 4 szekér is érhet.

Minden héten tegyen az ember azon ganéj' mennyiségéhez a' mennyit marha ganajol gipszet, és úgy annak tetejére ismét ganéjt, 's következő héten újra gipszet és így tovább folytatván, az egymással összeérik. Egy ilyen trágya akarmelly földre terítettessék, szántó földre, szőlőbe, kertbe, rétre, vagy akar miféle termesztő földre:

bizonyos és csalhatatlan igazság, hogy a' gipsz' árrat az általa okozandó termésnél fogva háromszorosan megfizeti. A' gipsz híjánossága' esetében oltatlan meszet is lehet használni.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

A' faoskola felásattassék és még egyszer minden gyomtól, dudvától kitisztíttassék. A' gyümölcs magok összedésével 's gyűjtésével foglalatoskodni kell, és azokat nemeikhez képest megjegyezni. A' megérett tengeri, kajszin és őszi baraczk, cseresznye, spanyol meggy, külömbféle nemű szilva magok, diók és mogyorók egy deszkából összezegezett ládába soronként rakattassanak; minden sor közébe 2 — 3 újni vastagon nedves homok teríttessék, és úgy a' kertnek valamelly árnyékos részében tartattassék, mind addig, míg a' fagyok be nem következnek: akkor azután levíődik a' pinczébe 's alkalmas helyre tétetik vígyázat alatt, hogy az egerek benne kárt ne tehessenek. A' következő tavasszal Martziusban, vagy Aprilis elején a' magvető ágyakba egyenként elültetnek.

A' gyümölcs magágyakat még most el kell előre készíteni. E' végre a' földnek legalább is másfél lábnyi mélyen kell felásattatnia, a' nemesítő fa oskolában pedig 2 lábnyi mélyen jó puhára és apróra megtörtetnie.

E' hólnap' vége felé, mihelyt a' fák leveleiket hullatják, mindjárt által lehet ültetni a' lágy vagy börmagú fiatal fűcskákat.

A' szemmel oltás megszűnik, de elején e' hólnapnak még is lehet korán reggelenként oltogatni. — A' régibb oltások' kötőlékjei megszellöz-

tetnek 's tágíttatnak, és ha egy bele helyhezettett szem fogatlan maradt, lehet más fris szemet bele tenni.

A' késő ősszel elültetendő fák' számára megásattáthatnak és elkészíttethetnek a' gödrök, a' mint már a' múlt hólnapban elő van adva; vagy pedig még jobb, ha az egész hely barázdanként felforgattatik.

Sz. Mihály napkor kezdődik az alma és körtvélyfa magok' elvetése.

Az érett gyümölcsöket egymás után szedegetni kell, némelly részit aszalni télire; a' romlott, férges gyümölcsöket pedig czefrébe hányni és pálinkának kifőzni; vagy ha szükségén felül valókkal is bír az ember nyersen eladni. Az olyan gyümölcsöt, mellyet télire állani hágy az ember, nem farázs által kell összeszedni, hanem kézzel leszaggatni, hogy sérelem 's ütődés nélkül rakatathassék álló helyére; mert a' melly gyümölcs ütést kap, azon sebhelyen evesedésnek indul, 's úgy a' többi része is megrothad.

Az olyan fácskák mellé, mellyek karóhoz kötés nélkül az őszi is téli idő viszontagságait ki nem állhálnak, karókat kell leverni és őket hozzá kötni, a' mellyek mellett pedig vagynak de kötéseik elgyengültek, erőtlenedtek, azokat új kötéllel megkötni, hogy a' téli szélveszeket kiállhassák.

A' nagy fákon most a' vízajtásokat le kell metszeni, és a' megsebesített helyeket oltó viaszszal be kell vonni. A' mohtól is meg kell a' fákat tisztítani, és körülöttök a' földet fel kell ásni 's ujítani. Minden sínlődésben lenni látszó fák', bokrok' és csemeték' gyökereit meg kell vizsgálni

's a' sérelmes, romlásnak indúlt részit ki kell vágni, és a' gyökerekre új fris földet rakni.

* * *

A fiatal fákkal az ültetésben úgy bánni, hogy azok a' növésben minden más módon ültetett fákat felül haladjanak.

Ősszel az ültetvények' gödreit 2½ lábnyi mélyen és 3 — 4 lábnyi szélességüre kell ásni, a' belöle kiásott legjobb földet külön egy rakásra háyni, úgy nem különben a' roszat is. Tavasszal azután mihelyt az idő engedi azon ősszel megásott gödrökbe ülteti az ember a' fiatal fácskákat; ekkor hát a' külön hányt jó földből a' gödör fenekére hány az ember annyi földet, hogy felettébb mélyen ne essék a' földbe a' gyökér, sőt ha a' szükség úgy hozza magával még más honnét való jó földet is teszen a' gödörbe, és úgy azután bele állítja az ültetendő fácskát. A' midőn már a' fa áll, és a' gyökerei elegyengetődtek, elveszen az ember egy pár marok árpát, 's azt a' fa gyökerére hinti felül, 's úgy reá jó porhányó földet, hogy az a' gyökeret minden oldalról ellepje 's betelje; akkor bele all az ember a' gödörbe 's a' gyökérre hányt földet megtapossa, gázolja; de ne felettébb, ne hogy az árpa megfojtódjon és csak elrothadni kénteleníttessék. A' fa' gyökerei nagy kívántsissággal veszik-be az árpa' nyálkás nedvét, mellynél fogva az illy módon elültetett fák, mind növésükre, mind gyümölcsözésükre nézve felül múlnak minden más ültetésű fákat. — A' többi földet azután egészen tövére kell húzni; de a' taposást csak gyengéden tenni.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

Mihelyt a' szőlő vesszőknek legalsóbb 2 — 3 szemei érni kezdenek, mindjárt hozzá kell fogni a' második keveréshez vagy harmadik kapálláshoz. Ez az érés alá kapállás, mellynec nem kell a' földbe mélyen menni, sőt nem is mindenütt szük-

séges, hanem leginkább a' homokos föld hegyeken, vagy a' sík, lapályos fekvésű határokon, és hideg, nehéz természetű földeken, a' hol ez a' munka a' szőlő fürtöknek hamarább érését elősegíti.

A' szőlő hegyezés vagy hántás folytattatik. A' hántással együtt elkezdődik egyszer'smind a' levél leszaggatás is. Ezt a' foglalatoságot, melly a' szőlő gerezdek' érése előmozdításául gyakoroltatik; mindjárt elő kel venni, mihelyt a' szőlőszemek már szokott nagyságúak kezdenek lenni; akkor a' szőlőnek minden leveleit le kellett hányni, hogy a' nap a' fürtöket minden oldalról szabadon érhesse, süthesse; legfeljebb is csak egy egy levél hagyódik meg egy egy fürt szőlő mellett, melly takaró gyanánt szolgáljon.

A' közelgető érés idején a' szőlőhegyeket és kerteket különös vigyázat alatt kell tartani, hogy a' szemeket pusztító madaraktól a' lehetőségig megőriztessenek. — A' szőlőt pooskoló darázsok és here méhek közül nagyon sokat el lehet pusztítani az által, ha az ember szükségjü üvegeket belől megtölt félig formán vízzel, felül pedig az üveg szája' belsejét mézzel vagy sziruppal bekeni, és az olyan üvegeket több helyeken a' szőlőben széljel rak.

A' rossz fajta és terméketlen tőkétet ilyenkor ki kell jegyezgetni, és szüret után azokat kiásván helyökbe másokat ültetni.

* * *

A' hidegebb éghajlatú vidékeken, de egyébütt is nedves ősz idején a' szőlő érését előmozdítani.

A' gyümölcs érését okozza átaljába véve az, a' midőn annak tápláló nedvesége a' mozgástól vagy indulattól tar-

tóztatódik, melyet a' nap hajt véghez, a' mennyiben annak melegsége a' gyümölcsből a' vizes részeket kigőzölteti vagy párologtatja, és az által a' gyümölcsöt tükéltessévére, megérésre juttatja. — Ezen alapos feltétel szerint czélt érhet az ember; ha a' szőlőfürtök' vagy csummák' szárait tövön, a' honnét a' vesszőről kinőttek, és a' honnét a' tápláló nedvet szívják, egy késsel egy kevésbé bemetszi, és a' levektől a' tőkét megfosztja. A' bemetszésnek nem mélynek kell lenni, csak annyira, hogy a' fürt szár, félignél kevésbé vágodjon - be, azon vagásnál fogva a' szőlő fürtbe már sokkal kevesebb nedvesség megyen, mely által a' napnak nagyobb módja van a' szőlő szemekben lévő nedvet megfőzni és megédesíteni, úgy hogy ilyen módon legalább is 14's több napokkal elébb tükéltetes érettségre jutnak a' szőlő gerezdek. De ezen lépést csak akkor kell tenni, a' midőn már a' szőlő szemek szokott nagyságra jutottak, t. i. September elején.

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Ebben a' hólnapban elvetődik az a' melly még a' múlt hólnapról elmaradt, kiváltképen még spinát, turbulya, petrezselyem, czékla, raponcza, kékkáposzta, téli cikoria jövendőbeli magnak. — Kaprot, borsfüvet minden időben lehet vetni.

Hogy a' következő hólnapra megkívántató trágya dolgából foglalkozás ne legyen, arról most kell gondoskodni. A' megüresedett ágyakat fel kell ásni, és ha szükséges, meg kell trágyázni.

Az ananász plántákat vigyázattal kell ültetni és a' hajtó házban cserégyba kell leásni. — Az árticsókákat a' gyomtól meg kell tisztítani és szárait leszedni, hogy annak idejében befedettethessenek. — A' magról kelt árticsóka tövektől, melyek most érett gyümölcsöt hoznak, ezeket el kell szedni.

A' czikoriát és cardonát jó száraz időben össze kell kötni, megfejeríteni, vagy cserép zsindel-lyel beborogatni.

Zeller és más növények feltöltetnek, a' spárga ágyak kigyomláztatnak és a' föld felett lévő elsárgult szárai lemetszetnek.

Minden kitelelésre rendelt kehl plántáknak el kell e' hónap elején ültettniek felemelkedett ágyakba, a' hol a' durva kemény szél ellen oltalmazva legyenek, és tavasszal, csak dél felé kell nekik napfént adni. — Téli salátákat, meleg és hideg ágyakba lehet ültetni.

Az árticsóka töveket e' hónap' végével meg kell tisztogatni, és a' föld szint lévő szárait le kell szedni, hogy azután megkapáltathassanak, későbbben pedig befedtetthessenek.

A' gyökér féléknek földből felszedetésök előtt 8 — 9 nappal elébb levágódhatnak zöldjeik és marhák' eledelére fordíthatnak. Vége felé ezen hónapnak a' gyökereket fel lehet szedni, valamint a' kehl félék, babok, vereshagymák, turbulya, sóska, spinát, répa és több e' félék konyhai szükségre felszedődhetnek; fokhagymák, kígyóhagymák és téli vereshagymák szélyt szedődhetnek és elültetethetnek.

Az érett magok' összeszedését, mint: bazsalikom, disznóbab, czékla, párhagyma, spárga, vereshagyma, zeller, pásztinák és egyéb félékét, mellyek még a' múlt hónapban nem érttek-meg tökéletesen, most gondosan munkába kell venni. — Az érett tököket és mag ugorkákat le kell szedni.

Azon ágyakat, mellyek télen által plántákkal beültetve maradnak, még egyszer ki kell gyom-

lálni, és az egymáshoz nagyon közel álló plántákat ki kell szaggatni.

A' némelly plántáknak téli takaróul szükséges faleveleket, gyenge gallyakat, mohot és régi trágyát elő kell szerezni 's készen tartani.

* * *

Nagy rózsájú kártifiolát termeszteti Hollandus módra.

Ősszel felás az ember jó mélyen és apró bökéssel egy darab trágyázatlan földet. Május kezdetével elveti az ember meleg ágyba a' legnagyobb fajta Anglus kártifiolát, melly Ázsiai kártifiol nevezett alatt is esméretes, és azt minden estve befedi szalma-takaróval vagy gyékénnyel. A' midőn már a' plánták 3 — 4 hüvelyknyi nagyságúakká lettek: keresztül - kasul gerebjéli az ember azt az ősszel felásott földet, és azon egy $1\frac{1}{4}$ lábnyi hosszúságú, alól $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi felül $2\frac{1}{2}$ hüvelyknyi (Zoll) vastagságú ültető karóval $\frac{1}{2}$ lábnyi mélységű és egymástól 2 lábnyi távolságra álló lyukakat csinál, mellyeknek felsőjüket t. i. szájkokat az ültető fával forgatva 3 hüvelyknyi kerek bővségüre készíti. Ezen lyukakat azonnal, és még azon nap' háromszor egészen tele tölti vízzel, és azután tele tömi juhganéjjal, csupán csak annyi föld ürességet hágy felül a' tetején, hogy a' plántának tövét földel bele ültethesse és megállíthassa. Mihelyt ezen szükséges föld a' trágyának tetejére tétetett, a' hány lyuk ilyen módon elkészítettet, annyi szál plánta felvételik vagy eméltetik egy kőműves kanál hegyével a' melegágyból, vigyázattal, hogy a' töve sérelem nélkül feljőjjön. Ezen plántákat csak estve felé kell elültetni, töveiket mind a' két kézzel földbe nyomni, és a' töve földjét úgy meglocsolni, hogy az egészen pép forma legyen. Valahányszor a' földje megszárad, estve mindig meglocsoltassék. A' midőn már a' plánták terjeszkedni kezdenek a' földet meg kell körülöttök porhanyósítani és a' plánták tövére feltölteni. Ezen bánás módnál fogva rendkívül nagy és sok rózsakra tesz az ember szert, 's késő ősziig bővében van.

Egyszerű módja a' jó és sok saláta mag természetének.

Nem kell a' saláta tö' kivágását addig késleltetni, míg annak virágja egészen pelyhesnek nem mutatja magát; hanem mihelyt pelyhesedni kezd: azonnal ki kell a' földből tövestől szakasztani és csomóba kötve a' padlásra feltenni, hogy ott a' tövében maradt nedvesség által magában érjen, épen úgy, mint a' mezei répa maggal szokás bálni. Mert még az ember arra vár, hogy az egész tönek virágja egészen kipelyhesedjen: addig egy részét ön magától elhúllatja, nagyobb részét pedig a' stigliczek és kenderikék kieszik, 's így mikorra feltépődik, üresek magtokjai. A' padláson sem kell hosszas ideig hagyni, hanem minél előbb kidörzsölni és magját eltenni; mert az egeknek kedves eledelök.

Foglalatoság a' virágos szoba, citrom és mulató kertekben

Ezen hólnap' kezdetével a' meleg éghajlati plánták, mint p. o. a' Heliotropium, Jasmin, Justitia, Arum Divaricatum, Volkameria és többek a' magok téli tartójukba tétetnek, jó napfény idején azonban szabad levegőt kell nékiek adni.

Az öntözéssel most már szűkebben kell bálni, és nagyobb vigyázattal mint eddig, kivált az olyan plántákra nézve, mellyek már most csak nem egészen pihenésnek adták magokat, mint a' myrthusok és narancsok épen csak a' multhatatlan szükség idején öntöztetnek-meg.

Az érett magokat össze kell gyűjteni. — Az Auriculák' és Primulák és több ilyen csemete növények, mellyek tavaszon szoktak virítani, ennek a' hólnapnak közepéig által ültetnek, ha hogy még eddig meg nem történt.

Hogy az embernek karácsony felé nyíló tuli-

pánja legyen, ennek a' hólnapnak elején a' tulipán hagymákat cserepekbe kell ültetni és a' cserepeket a' szabad levegőn le kell a' földbe egészen színig ültetni, míg csak fagyni nem kezd.

A' sárga violák és téli tözeg virágok, mellyek telyeseknek mutatják magokat, valamint a' Geraniák, Rozmarínok, a' szüntelen virágzó rózsák és többek cserepekbe ültetnek telelőre; a' jól meggyökeresedett szegfű oltások is beültetnek vagy cserepekbe vagy pedig telelő ládába. A' leszedett szegfű magok katulyába tétetnek, hogy ott megérjenek.

A' virág ágyakat most fel kell ásni, és fris földel, legalább is egy esztendeig rakáson állott földel és jól megérett ganéjjal meg kell keverni.

Utolsó felén ennek a' hólnapnak elkezd az ember a' hagymás növényeket a' hajtó házban plántálni, mint p. o. az Anemonákat, Jácintusokat, Iris, Jonquille, Fritillaria Meleagris, Liliom, Nárczis, Ranunculus, Tulipán és Taczeta virágokat. Ugyan ezeknek magjait is veti az ember ládába, mellyeket fagy kezdete előtt üvegházba viszen.

A' szabad levegőn és melegágyban találtató porbojtások és oltások nagyobb részint mind edényekbe ültetnek.

Az elvirágzott állandó virágok' szárai és levelei egy tenyérynire a' föld felett egészen levá-gattatnak, hogy a' reájok következő hideget annyival könnyebben kiállhassák.

Az üres virág edények és ládák fedél alá takaríttatnak.

Minden szabad levegőn álló citrom és narancs növények üvegházba takaríttatnak; de elébb egynehány nappal és éjjellel csak egy nyílt

helyü fedél alá vitettnék, hogy a' levegő változását ne kényteleníttessenek olly igen egyszerre érezni. — Minekelötte egészen és végképen beszállítatnának a' citrón és narancsfák, jól meg kell őket vizsgálni, ha egy vagy más ágaikat nem kell é lemetszeni; továbbá, minden száraz 's elsárgült leveleket, virágokat és magokat le kell rólok tisztogatni, és azon edényeket, mellyekben majd tavasszal által fognak ültettetni, már előre kijegyezni, elkészíteni és szem előtt tartani. — Az üveg-házban beszállítás előtt, minden plántáknak kinn kell még elébb egynehány nap és éjjel valami eresz alatt állani, és a' legkeményebb természetűeket legkésőbbben kell a' házba vinni. Az ollyan fácskák és bokrok vagy csemeték, mellyek tavasszal mindjárt szabad levegőre ültettetnek: eleinte csak kívül maradnak a' ház déli oldala előtt, és csak akkor vittettnék a' szobába, a' midön már fagyni kezd; mert ők az által elrendeltetésökhöz jobban megkeményednek. Egynehány napokon és éjjeleken még az ő bévitelök után az ablakoknak nyilva hagyattatni kell.

* * *

Plánták, a' kerti ágyak' széleinek befoglalására vagy szegélyére.

A' veteményes kertekben vagynak ugyan fodormenták, levendulák, citrónfűvek, démutkák, zsályák, izsópok 's több e' félék mind tartós és hasznos plánták a' virágos és veteményes ágyak' szegélyéhez; de a' jobb ízlésük és virág kedvelők ezeket részszerént az ő magosan és széles vadúl kiterjeszkedésökért, részszerént hogy zöldjéikkel és virágjaikkal a' szemet csak igen kevéssé, vagy majd épen nem is gyönyörködtetik, semmire sem becsülik. A' virágos kertben, út vagy ágy szegélynek legillendőbbek és szebbek minden mások felett, az összetartó 's egymáshoz álló levélü, állandó, télen s nyáron szabad le-

vegön tartható, mindig zöldellő, 's a' hol csak lehet, zöldjeikkel a' földet egészen belepő, semmi különös gondviselésre vagy legalább igen kevésre szoruló, és virágjaiknál fogva és szemet gyönyörködtető plánták. Illyenek p. o. e' következők; mellyek a' megnevezett tulajdonságokkal bírnak, és annál fogva mint czélnak megfelelők e' végre különösen is ajánltatnak, ú. m. Iszür százszor szép, (bellis perennis) melly fejér, rózsaszín, veres és tarka virágokat nyit, 's fél golyóbis forma virágjai, Martiustól fogva Majus végéig mindig tartanak, és szaporítani lehet őket mag által is, gyökér széllyel szedés által is. Második a' nemes Májfű (Anemone Hepatika) mellynek kék és bársony szín telyes virágja van. Tavasszal legalább nyit és Februariustól Aprilisig virít. Szaporítása tövének széjtszedése által történ. Harmadik a' szurkos mécsvirág (Lychnis viscaria) melly Juniusban nyit 's egy hólnapig virít, tövé-ről szaporíttatik. 4dik a' tavaszi kankalin (Primula veris) melly Martiusban, Aprilisben és Majusban virít, szaporíttatik mag és gyökér által. 5dik a' fülvirág, kerti tavaszika (Primula Auricula) melly sok külömbféle színű virágokat hoz, 's nyit Aprilisben, Majus és Junius hólnapokban; szaporíttatik mag és gyökér által. 6dik a' kőröntő (Saxifraga punctata és saxifraga hypnoides, rotundifolia, umbrosa) nyílik Juniusban és Juliusban; gyökér által szaporíttatik. 7dik az Ibolya, (Viola odorata) melly kék, veres, fejér, kék és belől veres virágokat nyit, virít Martius és Aprilis hólnapokban; szaporíttatik gyökér széjjel szedése által. 8dik Pelyhes Szegfű (Dianthus Plumarius) virágzik Juniusban és Juliusban: szaporíttatik gyökér által. 9dik Carthusianus szegfű (Dianthus Carthusianus) melly Juniusban nyit. 10dik Szapora szegfű (Dianthus Barbatus varii coloris) virágzik Juniusban és Augustusban. 12dik Kőszegfű (Dianthus deltoides) nyit Juniusban és Augustusban; mag által szaporíttatik. 13dik Khinai szegfű (Dianthus Chinensis) virágzik Julius vége felé; szaporíttatik mag által. 14dik Kürtőke (Pyrula minor) virágzik Majusban és Juniusban; szaporíttatik mag és gyökér által. 15dik Börvely (vinca minor et major) virít Aprilisben és Majusban. 16dik Gypsophilla repens, Juliusban virít. 17dik Földfüstfű (Fumaria speciosa) virágzik Aprilistől fogva Octoberig; füstikének is nevezetik, és gyökér által szaporodik. 18dik Földi eper (Fragaria)

a' többféle földi eprek között legalkalmasabb e' végre az a' kerti eper, melly minden kocsszár nélkül való, mert ezzel legkevesebb baj van, 's legjobban egymáshoz tart. 19dik Armeria vulgaris, — melly Majusban nyílik, mag, gyökér és ág oltás által is szaporíttatik. 20dik Dárdácska (Iris pumilla) mellynek virágjai halmozva jönnek ki tavasszal. Mind ezen növényeket vagy sűrűn egymás mellé, vagy féllábnyra és tovább is egymástól ültetheti az ember, 's közikbe fészkelhet némelly alacsony növésű hagymás növényeket, mint: Jaczint, narczis, tulipán, öszike és több e' féléket, és így legalább a' főbb meenteleken, jelesebb utak' szélein egy igazi jó ízlésű, szépséget és ékességet alkot az egymás után nyíló növények' illy rendel elhelyeztetésében.

VI. Szántó földi, és réti foglalatoság.

A' zab, búkköny, borsó, lencse és köles aratás folytatódik. — Boronálják és keverik a' barázdákat. — Vetés alá szántódik, búza, rozs és őszi árpa vettetik. A' kolompér Sz. Mihály nap körül a' földből felásattatik. — A' komló végképen összeszedődik; és a' sarjú feltakarítás folytatattatik.

A' búzában lenni szokott üszögöt eltávolítani.

Vesz az ember minden elvetni való egy véka búzához 2 lat kék vitriolt, azt apróra töri, megfőzi egy itze jó eczetben, gyakran felkavarja egy fakanállal a' fenékén találtató vagy leülepedő vitriolt, mind addig, még annak minden részei egészen fel nem olvadtak. Azután kitölti az ember egy lapos tálba azon folyó vegyületet, felvegyíti épen annyi hideg vízzel, azután a' búzából csak annyit tesz egy tágas víz tartó edény' fenekére, hogy az azt mintegy $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi vastagon belepje; akkor elővesz egy szalma pamacsot, belemártja a' tálban lévő folyó vegyületbe, 's azzal befecskendezi a' búza' felsejét, és ilyen módon tovább tovább folytatja, míg az egész vékát ki

nem üríti. Minekutánna egymásután már így befecskendeződött a' búza; elővesz az ember egy keverő nagy kanalat, 's a' búzát fenekétől fogva tetejéig össze meg összekavarja, hogy annál inkább érhessen a' készített nedveség minden szemet; ez meglévén mintegy 1 óráig úgy rakáson állva hagyja az ember, hogy a' nedvességet a' szem magába szívhassa, és akkor készen van a' vetni való mag, mellynek termésében üszög nem fog találatni.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' kosok még a' Juhok közt hagyattatnak. — A' juhok megfőrösztödnék, megnyíródnak, a' java a' rosztól külön választódik, és téli számba vétetnek. A' zabföldektől a' juhokat meg kell őrizni, mert semmi sincs a' juhoknak nagyobb veszedelmökre, mintha az elhüllött zabszemek már kiszöldülvén, az azon legelészés nekik megengedődik. A' Juhászok, midőn tarlókon legeltetik juhaikat, és egymásután döglenek juhaik, nem tudják okát találni; hogy azok minden bizonyjal zöld zabot ettek. — A' hizlalásra rendelt sertéseket a' tarlóról ólba kell hajtani. — Kődös időben a' szarvas marhát nem kell kibocsátni, míg csak a' köd fel nem szakad. — A' szükség felett való apró marhák' eladását el lehet kezdeni.

E' hólnap' vége felé a' méhek' sejtjeit fel kell metszeni, melly béli foglalatosságuk végre hajtására, híves, szellős és estvéli időt kell választani. — Az idegen rabló méhekre még is szorosán fel kell ügyelni.

A' lóherétől felfúvódott lovakon segíteni.

Vegyen az ember 2 marék dohányt, tegyen hozzá 2 marék tiszta hamut 's főzze - meg mintegy 3 itsze vízben, azután hűtse - meg, szűrje által egy ruhán, 's adja - be a' felfúvódott lónak.

A' méznek lecsurgatása és kitisztítása.

Ha az embernek csak kevés lépesméze van, melyet szín mézzé kíván tenni: tehát egy fazékba teszi, melyet alól kilukaszt, de úgy, hogy abba dugót tehessen, és akkor azt vagy egy meleg kemenczébe, vagy pedig csak meleg kemenczébe teszi, melyet szorgalmasan megforgat 's kever. A' midőn már a' viasz feladta magát a' fazék tetején: kihúzza az ember a' fazék' dugóját és a' mézet egy tiszta edénybe folyni hagyja. — Ha pedig nagyobb mennyiségű méze van az embernek, melyet szín mézzé kíván tenni: akkor egy üstöt tele tölt vízzel, 's azt felforralja, annak felibe akaszt egy másik üstöt, melybe mézét rakja; de azon üstöt, melyben a' méz van, úgy alkalmaztatja a' másikkra tenni, hogy a'hoz a' víz fel ne érjen. Ekkor az üstben lévő mézet folyvást kavarja. A' tetejére feljövő viaszt az ember egy lyukacsos vaskanállal apródonként mindég szedi kifelé. — A' leszedett méz törkölyre, melyben sok méz van, hozzáképest melegvizet tölt, akkor felkavarja egymással jó darab ideig, hogy a' víz a' sankolyból minden mézet kivegyen, és azután a' sonkolyt keményen kinyomja. Az ilyen mézes vizet azután kifőzi az ember, és habját szorgalmasan lehányván mind addig főzi, míg csak sűrűvé nem léssen, és akkor egy igen jó tápláló eledelt ad a' méz szükiben lévő magméheknek.

A' méz megtisztázásával következőképen bánik az ember: a' mézhez tölt két annyi vizet mint maga a' méz, tűzhöz teszi és megkívántatólag kavarja, azután két itszényi mézhez tesz az ember $1\frac{1}{2}$ lat liszté törtt bükfa szenet, 's azzal együtt főzi egy darab ideig, melly idő alatt a' habot róla szüntelen szedi. Minekutánna már nem haboz, leveszi az ember a' tűzről, által szűri egy darab tiszta flanéron, hogy az abban lévő szén por és viasz rész külön váljon a' tiszta méztől. Ezen megszürt mézet ismét tűzhöz teszi az ember egy tiszta edényben, 's mind addig főzi, míg csak szirup sűrű nem lesz, és úgy még egyszer megszüri. Ennek már ekkor fejjérré kell lenni; ha pedig az nem lenne: újfent az elébbi módon kell vele bánni. Ez a' méz használható a' legfinomabb Liqur eurökhöz, mindennemű italokhoz és süteményekhez.

VIII. Halastó, vadászát, és erdei foglalatoság.

A' haltartókat és az ahoz megkivántató eszközöket ki kell javítani, az elromlottak helyett újjakat szerezni. Azon tókat, mellyeket az ember meg akar rakni, ki kell halászni.

A' topolya nyár-fejér és veresfenyők környékén tűzre való fa vágattatik, és az azok közt találtató haszonra valók épületre és egyéb szükségre kiválogattatnak. — A' szénégetés folytattatik. A' pásztorokra és az erdőben gerjesztő tűzre vigyázni kell. A' késői nyírfa magokat össze kell szedni, és az őszi magvetésre készület tétetik. — Az ezen hólnapban erő erdei fák magjainak összeszedésére 's gyűjtésére időt kell fordítani.

A' szarvasok az üzödés' elején, a' midőn ők legkövérebbek, széltire vadásztatnak. — Az őzbakok, nyúlak, fáczyok, foglyok és vadkacsák lövöldöztetnek. Sz. Mihály napkor kezdődik a' rókáknak, gerényeknek, nyesteknek, vidráknak és vadmacskáknak haszonnal fogdosása; mert bőreik már ekkor prémeknek 's béléseknek használhatók. A' sneff vadászat is elkezdődik. — Az apróbb madarak' lövöldözése 's törökkel fogdosása munkába vétetik. — A' borz vadászat folytatódik.

OCTOBER.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' len és kender töréssel 's gerebeléssel foglalatosság folyvást tart. — A' csépelés folytatódik. — Gyümölcs aszalódik, káposzta hordókba rakódik 's besavanyíttatik. Télire sertések 's egyéb állatok levágattatnak, húsaik besózodnak és füstre rakattatnak. — A' kútak és tavak az iszap-tól kitisztíttatnak.

Mindenféle gyökérfélék megtisztogatva pinczékben homokba tétetnek, vagy pedig a' szabad levegőn gödrökbe soronként földbe leásattatnak. Az ilyen gödröket egy különös egészen száraz helyen kell csinálni, különben ezeket nem lehet mindjárt tavasz elején használni.

A' télire állani való gyümölcsöket, szellős, hűves és, száraz helyeken kell tartani; de azonban hogy a' fagy hozzájok ne juthasson.

A' szőlő törkölyt vagy pálinkának kell kifőzni, vagy pedig marhának bizlalására fordítani. A' törköly közt lévő szőlőmagokat kirostálja az ember, és a' tyúkoknak 's egyéb szárnyas állatoknak, mint kedves eleséget adja.

* * *

A' lent lúg által megfínomítani.

Lúgot készít az ember fűzfa és hársfa vagy nyírfa hamuból, és egy kevés oltatlan meszet is teszen hozzá, ezt által szűri egy ruhán, hogy az egészen tiszta legyen, és abban a' még gerebeletlen lent, mellyet előbb, hogy össze ne kúszalódjon, jól össze kell csomókba csinálni és fonállal összekötözni, egynehány órákig főzi. Minekelőtte az ember a' lent ezen lúgba rakná, előbb egy kis szalmát tegyen az üst' fenekére, 's úgy rakja azután sorba a' lent bele, hogy az az üst' fenekéhez ne égjen. A' főzés után kiszedi az ember a' lent, tiszta vízben kimossa, kiszáritja egy kevéssé és azután bűdöskövel megfüstöli. Ezt a' munkát t. i. a' bűdöskövel füstölést kétszer — háromszor is cselekszi az ember, úgy azután vagy a' napon, vagy pedig meleg szobában kiszáritja, és meggerbenyezi. Az ilyen bánás módú len, rendkívül finom és puha, és olly szép fejér lészen, hogy a' másképen fejtített lent még csak hasonlítani sem lehet ehez; ezen bánásmódnál egyszer'smind az a' nyereség és haszon is van, hogy ennek a' vásznát sem szükséges többé fejériteni. Ennek a' gerebelés alkalmával elmaradó kacscsa vagy hulladékja vagy szösze is hasonló finom fejér és puha, 's csak nem ollyan használható lesz, mint a' közönségesen készített lennek a' legeleje 's feje. Ezen lent finomító módban arra kell leginkább vigyázni, hogy a' lúg, se fette kemény, sem igen lágy, erőtlen legyen, és a' főzése túl a' rendin ne tartson.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcskertben.

A' késői teelő gyümölcsök tökéletesen leszedődnek.

A' gyümölcs magok mindegyre gyűjtetnek, és vagy mindjárt az elmúlt hónapban elkészített magvető ágyba elültettetnek, vagy pedig a' már fenntebb előadott módszerént jó gondviselés alatt eltétetnek. — A' tulajdonképen való legjobb 's

legalkalmasabb ideje a gyümölcs mag vetésnek ezen hónap végezte, vagy pedig a következő hónap egészen; a szerént a mint a tél előbb vagy később beállani szokot; mert a téli időjárás a gyümölcs magok kicsirázását s kifejtődését igen hathatósan előmozdítja, kivált a börmagúakét. A kömagúak elültetése ellenben, valamint a héjjasoké is a kikelésre nézve sokkal bátorságosabb és bizonyosabb tavasszal, a meddig azok a múlt hónapon előadott mód szerént tartanak. A jövő tavaszon elvetendő gyümölcs magok ágyai most elrendelődnek és felásattatnak. — A bőr magú fácskák, ha már nem felettébb fiatalok, most elültetnek; a még igen gyenge vadfák elültetése jobb ha tavaszra halasztatik. — A pöszméte és tengeri szőlő bokrokat, valamint más egyéb fiatal fákat, mihelyt leveleiket hullatják, azonnal fellehet a földből venni és más helyre kiültetni. Az utólsónál előbb mindig fel kell forgatni a földet; ezen fáradságáért az ember a fának nevelésén való örömmel jutalmaztatik meg. — Az elültetett fak hegyei valamennyire lementszetnek, és csak a következő esztendőben, a midőn már jól meggyökeresedtek, fognak illendően megmetszeni. — A gesztenyefákat egyáltalában nem kell metszeni.

Mindenféle faknak javokra s hasznokra van, ha töveik körül, a meddig gyökereik kiterjednek, a föld felásattatik, megpuhíttatik és a gizgaz elisztíttatik; ilyenkor egyszer'smind trágyázni is meglehet.

A szilvafák, birsalmafák, noszpolya és cseresznyefák töről hajtott sarjadzásai kiásattathatnak és a fa oskolába ültetethetnek.

A vad gyümölcsfák esztendő magkelései,

a' kemény téli fagyok ellen fagallyakkal és levelekkel betakargattatva védelmezethetnek.

Hogy a' gyümölcsfák egyszerre sökféle ártalomtól megmentethessenek, t. i. hogy a' mohtól, bőrön kiütött foltoktól, a' lepkék' tojásaitól és egyéb férgeknek költségeiktől tiszták maradhassanak, és hogy a' nyúlak a' héj megrágástól hátra tartóztassanak: mihelyt leveleiket elhullatták, azonnal be kell a' fák derekait és vastagabb ágait meszes vízzel csapkodni, mázolni. Azt az embernek e' képen kell végre hajtani: az oltatlan meszet be kell vízzel oltani, és azzal mind addig higítani 's vékonyítani, míg vékony fehér színüvé nem lesz, a' millyennel meszelni szoktak. Mibelyt az a' meszes víz meghült, a' fákat egy meszelővel be kell mázolni; de ezen munkát száraz időben kell tenni. A' hol holmi barna foltok és mohosodások látszanak a' fahéjakon: ott kétszeresen 's vastagabban be kell vonni. Ezt a' mázolást igen hasznos minden esztendőben ősszel megtenni, csak hogy a' mézvíz ne legyen felette sűrű. Az Anglusok ezen meszes víz közé még zöld dióhajjal és levéllel főtt vizet is szoktak tölteni, mellyet azután kórommal, fris marha epével és büdöskő porral vegytenek, és az által a' hernyók tavasszal egészen elidegenednek azon fáktól.

* * *

Hogy a' fiatal fák töve körül semmi gyom se teremjen.

Az elültetett fiatalfák' tövére a' meddig azoknak gyökerei kiterjednek, hintsen el az ember köröskörül len pozdorját. Az a' fagyökereinek nagy erőt ad, mert a' pozdorja semmi gyomot sem enged maga alatt kijönni, a' mellett a' föld a' fa töve körül mindig puha 's porhanyós marad. — Sínlődésben lévő vénfák' tövére is hasznos ezt

tenni, 's ez által azok egészen magokhoz jönnek 's kevés idő alatt friss növényeket hajtának tüveikről. Len pozdorja helyett lehet ősszel lehulló faleveleket is teríteni; de holmi letüredezett gallyakkal meg kell terhelni, különben a' szél által széjjel szórattatik.

III. Foglalatoság a' szőlőben.

Ebben a' hólnapban legfőbb foglalatoság a' szüret. Ez elkezdődik mihelyt a' szőlő fürtök tökéletesen megérnek. — A' szőlő szedést a' mennyire csak lehetséges, az idő járáshoz kell alkalmaztatni, és azt szép száraz időben kell munkába venni; mert olyankor a' szőlő közé semmi nedvesség sem a' földből, sem esőből nem keveredhetik és a' bor' becsét 's tulajdonságát nem csorbítja - meg.

A' szüretelésnél különös felvigyázás kívánatik - meg, hogy a' szőlő fürtök minél tisztábban szedettessenek - le, és semmi megrothadt vagy éretlen szőlők, levelek vagy más egyéb tisztátalanságok a' puttonba ne hányattassanak. A' szedőknek a' szőlőben bizonyos kijelelt tályékok 's darabot kell kimutatni, hogy az rendesen megszedődjön, ne pedig valamely rész fótónként elmaradozon. Továbbá minden szedőnek kötelességivé kell tenni, hogy a' midőn a' szőlőt tökéjéről lemetszi, egyszer'smind a' kötő sást vagy hársfa kérget is felvágja és a' vesszőket széjt terjeszse; hogy a' szőlő fürtöket annál bizonyosabban megtalálja és könnyebben levághassa, a' mellett pedig a' vesszők is hamarabb kiszáradnak.

Ha az ember különös jó bort akar csinálni, a'hoz a' legjobb 's legérettebb szőlőket kell kiválogatni és különösen kitaposni.

A' terméketlen és rossz fajta tökét még szüret előtt ki kell jegyezgetni, hogy azokat az ember szüret végezetével mindjárt kihányhassa és helyettek más jobb fajtákat ültethessen.

A' megszedett szőlőknek gyenge hegy veszeit és leveleit haza lehet szállíttatni, 's otthon száraz tiszta helyen letölteni; az télben borjúknak, juhoknak és kecskéknak alkalmas eledelök.

IV. Foglalatosság a' zöldséges kertben.

Száraz időben minden nemű gyökér féléket, virágos kék kehl és fejes káposztákat 's több e' féléket felszed az ember, és téli szükségre vagy pinczében, vagy gödörben elrakja.

Ha a' spárganak bogyói már veresekké lettek, tehát leszedődnek, megszáritódnak, és October vége felé, míg a' fagy a' földet el nem zárja, elülteti. A' spárga szárai, mihelyt megsárgultak, egy tenyérynire a' föld színe felelt levágnak, és a' spárga ágak jó kövér trágyával, tyúk vagy galamb ganéjjal heterítettnek.

Az árticsóka tövek, 2 vagy 3 hüvelyknyire a' föld színétől levágtatnak, és a' később bekövetkező fagy ellen köröskörül földel feltöltetnek, és még azon felül minden töre egy kosár fris lóganéj terítettik. — Ki is áshatja az ember, és a' pinczében homokba ülteti olyan mélyen a' mint kívül a' szabad levegőn állottak; de ekkor a' zöldjét és a' hosszú gyökereit levágja.

A' Cardona-tököt, mihelyt a' fagy beáll, ki kell ásni és a' pinczében egészen leveleiig homokba leásni, és ételhez megfejeríteni.

A' czéklák; sárgarépák, pasztinákok, több répa fajok, petrezselymek, czikóriák, ártifiolák, kékkáposzták 's több e' félék, mellyek jövő esztendőre magnak választattak: teelés végett vagy pinczében vagy valamely zöldséges gödörben alkalmas helyre ültetődnek, vagy pedig egyenesen azon helyre plántáltatnak, a' hol ők jövendőre magot hozzanak. Egy olyan hely, a' hol ők a' szél ellen oltalmazva vagynak reájok nézve legjobb 's legalkalmasabb. A' gyökereik vagy töveik olly mélyen letétnak a' földbe, hogy felettek majd 3 hüvelyknyi vastagon legyen a' föld; a' kékkáposzta is mélyebben letétsen egynehány hüvelyknyivel mint különben szokott. Száraz időben legjobb a' magnak való plántákat elültetni, könnyebb is a' földbe jól behelyhezteni.

Kedvező idő jártával lehet még korán való murok répát, pasztinákot, petrezselymet, raponczát, turbulyát, salátát, vereshagymát, spinátot és labodát veteményezni.

Elplántáltathatnak még a' téli saláták, kártifiolák, kék és egyéb kehl fajú káposzták, veres és fokhagyma fajok.

A' földi eprek' trágyázására most van legalkalmasabb idő. Ennek leghasznosabb az érett juhganéj.

A' még le nem szedett érett magokat végképen le kell szedni.

Az üres ágyakat, mihelyt csak lehetséges, még minekelötte a' fagy beállana, jó mélyen fel kell ásni, és a' mellyek a' trágyázást megkívánják azokat mindjárt leásni. A' kerti vetemény földekre nézve semmi sincs hasznosabb; mint az ősszel megtrágyázás és felásás, minélfogva a' trágya télen által a' maga erejét egészen megosztja és a' föld'

téli nedvességét a' mennyire csak lehetséges tavaszon is megtartja.

Minden szakaszai a' kertnek ősszel már ágyakra legyenek osztva, a' felásott föld azonban úgy darabosan hagyattassék, minél fogva a' göröngyök a' téli fagy által annyival porhanyóbbakká legyenek. Tavasszal azután nem ásódik - fel újra a' földje; hanem csak felül szépen meggereblélődik és úgy a' beléjek ültetendők elültetnek. A' föld felásásra 's barázdálásra mindig szép, száraz időt kell választani; mert nyirkos időben a' föld munkája egyáltalába nem alkalmas, és elromlik a' föld annyira, hogy idő kívántatik ismételi helyrehozására.

Az üres melegágyakból a' trágyát földdel együtt ki kell szedni és a' kert osztály földjére fordítani. E' ládákat széjjel kell szedni, és egy szellős, száraz helyen jövendőbeli használatra eltenni. Egyedül csak a' jókori téli saláta, téli kártifol, téli káposzta, rezsuka és gyökerecskék szükséges melegágyát kell megtartani, hozzá tévéen még a'hoz valamely kis fris trágyát és földet, és úgy bele ülteti az ember még ezen hólnapban a' most nevezett növényeket.

A' téli cikoriát, ha hogy még fel nem szeddöt, most fel kell a' földből szedni, és pinczébe rakni fejedésre.

* * *

Indiai kerti trágya.

A' sinabeliek kik mint szorgalmas és tapasztalt kertészek a' világ előtt isméretesek, azt állítják; hogy az állatok' ganéjjától nagyon szaporodnak és tenyésznek a' férgek 's bogarak, a' mellett a' plánták 's kerti növények' egészséges nevedésükre nézve ártalmas az a' féle trágya. Ennélfogva ők a' kertjeiket csak plántatrágyával

kövéritik, mellyet szokás szerént készítenek, a' midőn a' Tay Manjakot (az az olaj ütés után maradni szokott magpogácsákat, bab, borsó héjakat 's tokokat, vagy Katjamp Tannah) valamelly vízzel megtöltött edénybe hányják, ott megrothadni hagyják, és azon széjt rothadt plánta' nyálkás vizével a' kert' földjét szorgalmasan megöntöztetik. Az ő kerjeikben e' végett nagy víz-kádakat vagy hordókat tartanak, mellyekben az e' féle olajpogácsákat és egyéb növény gyökereket 's szárazakat elrothasztják. Épen ehez hasonló készülétek találhatni a' Tippótól felállított és minden kelet Indiai kertekben; a' hol vagy kádak, vagy pedig kőből kirakott güdrök, a' kigyomlált plántákkal vagy egyéb haszonra fordítottaknak hulladékjaikkal, kiváltképen a' lisztes gyökerű és szárú plántákkal, olajpogácsákkal és csudafa magokkal megtöltetnek, és úgy víz állván rajtok, egész esztendőn által jó karban tartanak.

Olajpogácsa, mint trágyázó eszköz.

Valamint a' Sínaiak a' magok Taj Manjakokat (olajpogácsát) az állatok ganéj helyett használják trágyának; ugyan a' szerént már egy darab időtől olta Angliának külföldi részeiben is, kiváltképen Jorkszhirében és Norfolkban a' repcepogácsát apróra összetörik, és azon port utolsó, vagy vetés alá szántáskor a' sovány 's könnyű föld' barázdájára kézzel elszórja 's hinti az ember. — Ha 6 rész olajpogácsát és egy rész meszet összevegyt az ember, és tíz napokig együtt állva tartja, 's minden nap jól megkeveri 's forgatja; és úgy veti vagy szórja - el az ember a' sovány hideg földre a' midőn már be van vetve, kivált a' búzavetésre, még sikeresebb a' foganatja Flandriában az is tapasztaltatott; hogy az ilyen porrá tört repcepogácsáknak a' földre hintetésöknél fogva a' nedves földekben olly sok károkat okozó vakondakok is kipusztultak. Niederlandban az e' féle trágyát olly nagy mértékben használják, hogy egy mezei gazda, a' kinek csak 75 Anglus földnyi szántóföldje van, felhasznál földje kövéritésére 5000 repce és 3500 mák olajpogácsákat, mellyek esztendőnként 669 forintokba kerülnek. — Egyéberánt, Magyarországra nézve, az olajpogácsáknak marhákkal felétetése

sokkal hasznosabb és gazdálkodóbb, mintsem azokkal a szántóföldeket kővéritené.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatosságok.

Folytatja az ember száraz időben, mindazon plántáknak a telelő helyre beszállításokat, a melyek csak télen által a szabad levegőn kinalételt ki nem állhatják. A narancs, citron, Mirtus, babér, oleander, a keményebb természetű Jázmin fajú, füge és egyéb e féle fákat a legkisebb rózsa vagy egyéb ehez hasonló tövecskéig mind be kell takarítani.

A különbféle hajtásra hajtható hagyma növényeket, melyeket az ember jókorán virágoztatni akar, mint p. o. a Jaczint, diszes nárczis (Jonquille), Liliom, nárczis, tulipán's több e félek, mindjárt e hónap' első napjain eltétessenek. Az üveg által korán hajtandó hagymákat, most mindjárt üveg alá kell helyheztetni. Edényeket kell vízzel megtölteni, hogy azokban mérséklett hidegségű legyen az öntöző víz.

Minthogy a plánták gözölgése és életbeli munkálódása most már naponként gyengébb lesz: tehát öntözni is szűkebben és kettős vigyázattal kell őket, nehogy a plánták gyökerei a szerfelett sok nedvesség által rothadásba induljanak;

Ha ezen hónapban már kemény fagy talál beállni: úgy még a keményebb természetű plántákat is cserepekbe rakva, vagy pinczébe, vagy olyan szobába, hol a fagytól nem tarthatni, bé kell tenni, nehogy gyökereik a nagy hidegség miatt elfagyjanak.

A' mindig zöldellő 's állandóul hajtásra hajlandó plánták, mint a' szegfüvek, tözegvirágok, sargaibolyák, a' mennyire csak lehet közel rakattassanak az ablakhoz, és mihelyt az idő mérő öt grádussal felül van a' semmit jelentő jegyen, azonnal egészen ki kell a' szabad levegőre tenni.

A' medvefű virágokat és cserepekben álló szegfüveket: mellyeket az ember szabad lévegőn a' földben akar kiteleltetni: edényestől együtt egy olyan száraz földű ágyba kell ültetni, mellyet a' durva szél ellen és a' reggeli napfénytől védni lehet.

A' szapora szegfüket (Dianthus) mályva rózsákat, dárdácskákat és több más szalastövű vagy gyökerű plántákat széjjel kell ültetni.

Pézsma, harangvirág, peremizs, adonis rózsácska, kertimák, külömbféle szeges borsó, bارسony sikkantyú, vasvirág (Xeranthemum) és több illyesféle magokat azonnal el lehet vetni, a' mellyek pedig kikelve vagynak helyökön maradhatnak.

Medvefű virág és Primula magokat cserepekbe vagy ládácskákba fris mohra lehet vetni ezen hónap' vége felé. Az edényeket védelmezhető helyre kell rakni.

Az Amarillis és Tubarózsa hagymákat, mint-hogy azok semmi hideget ki nem állhatnak, minekelötte a' fagyok beallának, a' földből ki kell szedni, és télen által meleg szobában tartani.

A' Georginia töveket, mihelyt kiszáradtak, pünczébe kell vinni és homokkal befedni.

A' föld gyűjteményt jól megforgatván ganéj lével vagy vérrel meg kell öntözni, és jövendőre való új rakást kell összeszerezni, mellyhez megkívántatnak ezek, u. m. tófenék iszap, apró ganéj, revesföld, falevél agyag és régi kertföld.

A' mûlató kertben a' téli plántálást, tartó-
sabb vagy igen korán hajtó fákkal és bokrokkal
kell kezdeni.

A' gyengébb fajta fák' és bokrok' tövei gyen-
ge galyakkal és levelekkel vagy mohval fedettes-
senek-be, derekai pedig fenyő gallyakkal övez-
tessenek körül.

A' citron és narancsház, a' míg csak az idő
járása engedi, nyitva hagyatasson; hideg idején
legfelebb 8 grádusnyi melegségben kell tartani.

A' hajtóházban cserégyakat kell vetni. A' míg
nem fagy; addig a' lehetőségig' fris levegőt
kell bebocsátani; mihelyt pedig fagyásnak indul
az idő: a' háznak gyengén fűtését azonnal el kell
kezdeni.

Az üvegházat meg kell oltalmazni hogy a' fagy
be ne hathasson.

VI. Szántó földbeli és réti foglalatoság.

Az őszi vetés folytatódik; a' szántóföldek ta-
vaszi vetés alá megforgattatnak, kevertetnek.

A' trágyákat a' földekre takaríttatni kell —
Bükköny, késői zab, káposzta, répa, kolompér
és egyéb gyökérfélék betakaríttatnak.

A' földek' árcai kitisztogattatnak, és a' szül-
séges víz eresztő barázdák megújíttatnak.

A' sarjú betakarítás folytattatik és betakarít-
tatik. A' megmohosodott kaszáló réteket vasboro-
nával fel kell karczoltatni, 's azután mésszel,
iszappal, hamuval vagy csapóféldel megrágyázni.

A' komló töket megkapálni és új komló ve-
téseket készíteni.

* * *

Tulajdonságai a' külömbféle állatok' ganéj- jainak.

A' külömbféle állatok ganéjjainak egymástól külömböző tulajdonságai vagy trágyázó erői vagynak, mellyek épen oly külömbféle behatásuak a' plánták' növesztésére, és ennél fogva fő dolog azoknak tulajdonságait voltaképen ismerni 's tudni, hogy a' trágyákat azoknak használhatóságokhoz képest lehessen alkalmaztatni.

A' lóganéj száraz, melegtermészetű, és hirtelen megemésztí magát a' maga heves megforrásánál fogva. A' heves, homokos földnek ez ártalmas; ellenben a' nyirkos, agyagos hideg földekre használatos. Az ő meleg és hajtó ágyakra haszonnal alkalmaztatása isméretes. — Ezenkívül a' többi trágyákhoz soronként vegyítve is használható. Cserrel és mésszel vegyítve pedig egy igazi jóféle trágya.

A' szarvas marha ganéj a' legártalom nélkül valóbb és legjobb. Ő ugyan a' maga lassú és kemény hevülés nélkül való természetinel fogva nem emésztődik meg hamar; de legtartósabb is a' földben. Az majd minden nemű 's természetű földhöz alkalmaztatható, és minden heves és homokos földet a' maga hívesítő tulajdonságánál fogva különösen jóvá teszen.

A' juh ganéj, szárazon és hirtelen forr, 's annál fogva heves, és a' földben nem állandó, nem igen tartós. A' plánták azt csak kicsiny mértékben szenvedhetik, és némelly vele trágyázott földben termelt növényeknek izükre és egyéb tulajdonságjokra nézve ártalmas befolyások is van. Leginkább csak a' hideg természetű, nehéz, agyag földekre használható, a' mellyeket ő felhevít és életet; a' trágya rakásokhoz vegyíteni alkalmas.

A' kecske ganéj majd minden tekintetben egyező tulajdonságú a' juh ganéjjal.

A' sertés ganéj lágy, vizenyős 's lassan kél meg, és igen csekély melegségű. De leginkább csak a' faoskolákra és kaszáló rétekre fordítható, egyéberánt ganéj rakáshoz a' többivel összevegyítve hasznos. Az apró jószág mint tyúk, pulyka, lúd, récze és egyéb e' féle házi szárnyas állatok' ganéja, többnyire igen nagy hajtó erővel bírván, a' növényeknek ártalmas; mivel az erőltetésnél fogva azok könnyen römlásbe jühetnek; ha csak az e' féle trágya széjét nem oszlattatik és csak kevés mértékben nem

használtatik. Legjobb ezt ganéj lével, vagy vízzel vegyítve mint trágyázó öntözőül használni. A' tyúk ganéj még is többet érő a' lúd vagy kacsza (récze) ganéjnal.

A' galambganéj, minden más egyéb trágya féléknél jobb 's elébb való, 's legmelegebb is. Azt minden néven nevezendő földművelésre használhatni, és abból kicsiny mértéknyi is különös nagy hasznú. Egyéberánt az azzal élést úgy kell alkalmaztatni, hogy az esőzés közben történjen - meg, különben az mindent kiéget, és akkor több kárt, mint hasznot okoz. Leghasznosabb szolgálatot tesz a' szőlős és egyéb kertekben.

Az ember ganéj rendkívül hamar forrásba jön, heves és edző, és rendkívül erősen és hamar hajtó, ha csak másfélekkel bizonyos mennyiségben vegyítve nem használtatik. Legjobb az marha ganéjjal rakásban összeéretetni, vagy pedig mésszel és dudvával vegyíteni.

Párizs Bécs körül a' kellétihez képest megérett 's megszáritott ember ganéjt porrá török, 's trágya por (Poudre) név alatt nagy haszonnal alkalmaztatik e' földek' kúvérítésire.

VII. Marha és méh tenyésztés.

Ha a' marha még legelőre hajtatik: tehát nyalyát eltávoztató szerrel kell őket tartani a' köd és megromlott füvek ellen. A' kaszáló réteken járástól a' marhat egészen el kell fogni, az már most, mind a' marhára, mind a' rétre nézve ártalmas.

A' csődör csikókat kiherélni. — Sertés koczákat kanok alá bocsátani. Sertések' hizlalását folytatni. A' szükség felett való aprómarhát eladni.

A' méhek téli védelemre készítik magokat, és belől kasáknak minden legkisebb híját 's szakadását betapasztgatják; ezen foglalatosságok-

ban őket segíteni kell, a' mennyiben azt kívülről sárral körül kell tapasztani, hogy kassokhoz valami féreg ne juthasson. Egyszer'smind szükséges minden kasokat sorra vizsgálgatni, és a' mennyire lehetséges, mértékre tenni, 's a' mellyek 20 fontot nem nyomnak: azokat az ő téli eledelök' hijánosságához képest megjelelni, és télen által táplálni.

* * *

A' külömbféle állatok' hizlalására legkülönösebb hasznú és sikerü magok és gyümölcsök.

A' sertések', ludak', pulykák és réczék' hizlalására legjobb a' kukoricza. A' húza dara, vagy búza liszt megfőzve, vagy mint kenyér megsütve különös haszonnal tükéletesíti a' sertések megbízását, mellyet leginkább csak a' hizlalás' végefelé kell nékiek adni. A' rozs maláta kiváltképen a' hizó ökröknek hizásokat nagyon előmozdítja; az árpa maláta pedig minden állatot húsosít, és minden hizlaló állatnak ezt kellene adni hizlalásának végefelé. — A' megfőtt borsó, nagyon hasznos a' galambeknek, ludaknak, réczeknek, sertéseknek és marháknak; az utólsók' nagyon megkövérednek a' bükkönytől is, ha az zab darával és répával összevegyítve nékiek adódik. A' főzött disznóbab és lencse is különös hathatósággal előmozdítják a' szarvas marha és juh' hizását. A' tatárka bükkönyel és borsóval vegyítve majd minden hizó állatot kövérré tészén. A' küles a' szárnyas állatokat felettébb hizlalja. Zabtól a' juh és ökör legjobban meghízik. Minden féle olajnak kiütött magpogácsái; len, kender, tökmag, repce, mák, dió, napraforgó olajgyümölcs 's több e' félek' pogácsai hasznosok a' szarvas marháknak, sertéseknek és ludaknak hizlalásokra; de csak eleinte hogy azokkal mintegy félig formán meghízassanak; mert ha mind végig csupán e' féle olaj pogácsákkal hiznának, valami kedvetlen ízű 's szagú lenne a' húsok és nagyon sárga a'

kövérek. Az olyan állatoknak, mellyek már olajpogácsáktól jó formán meghíztak: hizlalások' végefelé vagy árpa, vagy zab darát kell adni, vagy pedig búzalisztnak az alját, és az által elvétetik az olajpogácsák' kedvetlen ízük, és tükélletes, jó ízű húst és tiszta kövérséget vesznek magokra. A' vad és szelid gesztenyek is jó hizlaló eszközök. A' vadgesztenyeket azonban elébb meszesvízbe kell hányni, hogy az által keserűségüket elveszítsék; azután össze kell darabolni, 's vízben megfőzni végre pedig megszáritani, és úgy marhának, sertésnek, juhnek vagy kecskének adni. A' makkot is jobb megfőzve, vagy legalább megperkelve adni a' sertéseknek és apró marháknak; de a' hizlalást azzal végezni még sem jó. — A' bükkmag is épen olyan használatú mindenféle állatokra nézve, 's azzal is a' feljebb eloadott mód szerént kell bántani; de a' sertéseknek tölgy mákot is kell közikbe vegyíteni, különben nagyon hitvány szalonnájok lenne. — Az almától, körtvélytől és minden más egyéb savanyú gyümölcsöktől megfőzve, mindenféle állatok meghízhatnak különösen pedig a' sertések. Épen az a' hasznok van a' gyümölcs törkölynek is. A' töktől is megfőzve nagyon híznak a' sertések.

VIII. Halastó, vadászat, és erdei foglalatosság.

A' halastavak ezen hónap' közepe felé kihalasztatnak, az ivó pontyok kiválogattatnak, és a' tavak' fenekei az iszaptól kitisztattatnak.

A' fenyvesekben tüzi fák vágattatnak, 's egyszer'smind azok közül a' kádárok' való hasznos fák kiválogattatnak. — A' szénégetés szorgalmasan folytattatik. — A' tölgy, bükk és nyárfa magok gondosan összeszedettnek. 's a' hol hizlalni lehet, oda hajtattanak a' hizni való szelid sertések. — A' fagallyak és levelek felgerebbelődnek. — Az erdei fagallyak elvettetnek.

Az öz bakok és borjúk lövöldöztethetnek; a' szarvasokéval ellenben fel kell hagyni. A' vad-disznók is elhagyván malaczjaikat, lövöldöztethetnek. A' nyúlakra is rókákra hajtó vadászatot el lehet kezdeni. — A' borzokat fogdosni lehet. — A' császár madarokat, csaló sípra szintúgy menvén mint a' foglyok, lehet mind törrel fogdosni, mind pedig lövöldözni. A' vadréczze és egyéb vad-madarak vadászatja folytatatik.

Végefelé ezen hólnapnak a' szarvasok' élébe kitétethetnek a' szózó váluk,

N O V E M B E R.

I. Házi és udvari foglalatosság!

Ha még a' múlt hólnapban, a' télire való savanyított káposzta el nem tétetett hordókba: tehát e' hólnap' elején utánna kell látni; továbbá sertés, juh 's kövér marha húsokat besózni, füstre rakni.

A' pinczébe elrakott zöldség és gyökér félét meg kell szellőztetni, és nedvesíteni, 's a' rothadásra hajlandókat közülök kiszedni.

A' télire való tűzifát betakarítani; alynak való csuhét, gyéként a' tavakból, gyenge gallyakat és leveleket az erdőből be kell szerezni.

A' csépelés, kendertörés, tilolás, gerebelés és fonás folytatatik. — A' szemes életet jó száraz helyre, hamb árokba vagy deszka rekesztékek közé, vagy a' hol szokásban van, vermekbe kell töltogetni.

* * *

A' lisztet molyosodás nélkül sok ideig eltarthatni.

Ha a' lisztet, a' minden emberi eledelmek között a' legnemesebb 's táplálóbb eleségbéli gyűjteményt épségben 's romlás nélkül megakarod tartani, hogy belőle egészséges és kedves ízű kenyeret készíthess: tehát nem kell

mindjárt, a' mint a' malomból haza szállítatik, ládába vagy hordóba tölteni; mert úgy ott megcsomósodik, 's összeállván még meg is dohosodik, akkor pedig egészen rosz ízű, egészségtelen kenyér lesz belőle.

Hogy hát ezen roszat elkerülhesse az ember: válasszon egy bizonyos száraz és tiszta helyet épületjében, hol a' szabad levegő, szél 's még a' nap is behathat, 's ott egy tisztán kisüprött padozatra; vagy ha az nincs; tiszta ponyvára le kell a' lisztet vékonyan teríteni, gyakran felkeverni, forgatni, későbbben a' midőn már kiszikkadtnak lenni látszik: két három ízben is szítán által bocsátni. Azon csomósodott vagy összeállott gümbölyeeket, melyek a' szita fenekén megmaradnak: széjjel nyomván 's dörzsölvén a' napra kitenni, 's tükéletesen kiszáradása után megtisztálni és a' többivel együtt hordóba tölteni, keményen megtömködni 's tapodni, és úgy fedéllel jól beborítani, csinálni; hogy levegő se juthason hozzá. A' nagy liszt gyűjteményekben ezt a' módot különös haszonnal lehet gyakorolni, a' midőn különben az életnek szemekben maradása 's magul tartása a' szükséges gyakori forgatásnál fogva sok idő vesztegetésbe és költségbe kerül, azonban mind a' mellett sem egészen bizonyos ha elkerülheti é a' szemes élet a' megdohosodást avagy a' zsúzsok' beleköltözködését; sőt gyakran meg sem lehet attól menteni. A' háztartásra nézve leghasznosabb és gazdaságosabb az életnek liszté őrletése és az elébb előadott módszerént eltevése, azt az ember akarmelly idő pontban készen használhatja, a' mellett a' megromlástól nem tarthatván minden gond 's baj nélkül húzamos ideig épességben eltarthatja, 's belőle mindenkor egészséges és jó ízű kenyere vagyon. Egy jó ház padlásán sok hordókkal el lehet tenni, egy hordóba pedig jól letaposva 's gázolva sok jól kiszáritott lisztet tölthetni. A' kiszedésekor a' lisztett baltával kell felvagdálni, 's úgy összetörni és megszítni.

II. A' Faoskola , és gyümölcskertbéli foglalatosság.

A' gyümölcs magok' gyűjtését még mind folytatni kell , mellyek még el is ültetethetnek , ha a' földet még a' fagy és hó meg nem lepte. Azon esetben még fák és bokrok is ültetethetnek. Lágy időben a' falbéléseket (spallier) és a' törpefákat , valamint tengeri szőlő és málna bokrokat nyírni és metszeni lehet , 's a' lugasok' ágasait , boltozatait és léczjeit is kiigazgathatni , 's a' romlottakat újakkal felcserélhetni.

A' kertek' kerítései megjavíttatnak , a' gyümölcsfák' derekai vad rózsa és kökény gallyakkal körül öveztetnek , hogy télen által a' nyúlak és egyéb vadak héjjaikat le ne rághassák.

A' diófákat épen most kell tisztogatni ; mivel azoknak a' tavaszi metszés 's vagdalás ártalmas.

Lágy idővel , egészen mostantól fogva tavaszig mindig lehet fákat párosítani. Ha az összepárosított ágak jól összeültetnek , 's oltóviaszal a' nyilásaik jól bevonattatván ruhával jól betekergettetnek és illendően megkötöttek , még a' legkeményebb téli hidegnek sem lehet reájok legkisebb ártalmas befolyása is. — A' November és December hólnapokban párosított (copulirt) fák , sokkal hamarabb és bujábban hajtának , mint a' Januáriusban vagy az az után későbbben oltattak.

A' jövő tavasszal elültetendő fákra nézve igen hasznos az , ha gödreiket a' mellyekbe ültetetni fognak , még most mindjárt megásattatnak ; mert azon kinyitott föld magában sziván a' téli nedvességet , a' szerént a' benne álló fát termékenyé teszi.

* * *

A nyúlamak hátra tartóztatni a fáktól.

Vegyen az ember két rész fagyút, egy rész kulimászt, és mind a kettőt olvassza össze gyenge tűznél. November hólnapban lágyítsa fel ezen vegyületet és kenje be vele minél vékonyabban lehet a faderekának héjiát. Ezen máz, a fa bőrét épségben tartja több esztendőig, a nedvet a fából kijönni nem engedi, a nyúl pedig sok esztendő után sem közelít az olyan fához.

Még egy csalhatatlan eszköz a nyúlak ellen a következendő: vegyen az ember 18 xr. árrú puskaport, ugyan annyi mennyiségű ürdügszart; az elsőt dörzsölje 's törje széjjel egészen liszté, 's azután vegyítse össze a másikkal; annakutánna csináljon agyagból melegvízzel pépet, 's azon híg pép közé töltsé a puskaport és ürdügszart 's kavarja, vegyítseössze jól. Ezen vegyülettel kenje-be egy pamacsál a fák derekait a meddig a nyúlak elérhetik, a földtől mintegy 3 — 4 lábnyira.

III. Foglalatoság a szőlőben.

Szüret végezete után a tökéék mellől a karókat fel kell szedni és rakásokba rakni, a melly munka nagyon könnyen és hamar megy; ha elébb a karok egynehányszor oldalra meglóggatódnak.

Ha szüret alkalmával a szőlők árkaik nagyon betaposódtak, ismét meg kell kapálni; részszerént azért hogy az ezen idő táiban esőzés a szőlők gyökereikre annyival inkább lehassanak; részszerént pedig hogy a kapállásnál fogva a dudva tövek kivagdaltatván annyival jobban kiirtattanak. — Ha a vesszők már megérttek, a kiveszett tökéék helyére bujtani kell; későbbben a szőlőtöket trágyázni kell.

A szőlő trágyázás a környüállásokhoz képest telyesítettik a sovány földüt minden harmadik esztendőben, a jobb fajta földüt hatodik, az ismét

jobb földüt tizenkettődik esztendőben kelletik trágyázni, hogy az által a' föld' termése megújíttassék. A' jól megérett marha ganéj, gátföld és tó iszap különös hasznúak a' szőlőnek; ellenben a' friss lóganéj, kecske és lúd ganéj, ártalmasok. A' mi a' trágyázás módját illeti; azt e' képen kell végre hajtani: ásson az ember mindenik töke mellett egy gödröcskét; de ne épen a' tövénél, és azon gödörbe vessen 2 ganajozó villával trágyát, 's azon helyről a' megevesedésnél fogva a' kövérítő nedv elszívárog a' töké gyökereit befoglaló földhöz, honnét a' töke folyvást táplálódik.

A' hideg éghajlat alatt, és kiváltképen az alacsony fekvésű szőlő tökéket be is kell fedni, hogy az által a' fagytól megmentessenek. A' tökéek meghajtván az azokon lévő vesszőket is, és vigyázva lábbal lenyomva, földel betemettetnek: mindazonáltal felette sok földet nem szükség reá kapával háyni; mert különben a' vesszők elrothadnának. Különösen a' kertiszőlők multhatatlanul megkívánják a' fedést. A' melegebb éghajlat alatt lévő szőlőtökéket nem szükség befedni; mert a' tapasztalás azt bizonyítja, hogy a' fedetlen hagyott szőlő tökéek gazdagabban teremnek a' fedettekénél; minthogy a' fedésnél és meg a' kinyitásnál fogva, részszerént sok szemek letöredeznek, részszerént meg elrothadnak vagy megvakúlnak, kivált nedves télen.

VI. Szántó földbeli és réti foglalatoság.

Ebben a' hólnapban még helyre lehet pótolni azt a' mi a' múltban elmulasztódott.

A' melegágyakban álló keményebb természetű plánták, mint p. o. téli saláta, téli kártifiola

és több e' félék, sok fris levegőt kívánnak; ennélfogva csendes, száraz időben, ha csak fagy nincs: azt tölök meg nem kell tagadni.

A' babkarókat a' földből fel kell szedni, és valamely szárnyék' alá rakásra rakni 's megtartani.

A' hüvelykes vetemény magokat tokjaikból kitisztítani 's alkalmas helyre fagy nélkül való szobába eltenni.

A' kertásással 's forgatással foglalatoskodni kell. Most még föld gyűjteményeket is lehet készíteni, összeállítani, mellyhez a' meleg ágybéli földet, fa levelekkel, revesedett fa földel és marha ganéjjal összevegyítve használni 's alkalmaztatni lehet. — A' már régebben felállított föld gyűjteményt meg kell forgatni, hogy a' téli nedveség azt annál jobban összejárhassa és összeérlelhesse.

Nyílt idővel az oltalom alatt lévő, nem feleltet nyirkos ágyakba, mellyek még a' múlt hónapban el voltak készítve, lehet veteményezni: borsfüt, sárgarépát, czéklát, turbulyát, labodát, rezsukát, salátát, kékkáposztát, fejrőkáposztát, demutkát, petrezselymet, raponczát, spárgát 's több e' féléket. — Kiültetni is lehet még: salátát és kékkáposztát, de nem egészen bizonyos következéssel.

Melegágyba vethetni: salátát, retket, hólnapos retket, rezsukát és egyéb saláta fajokat.

A' szabad levegőn telelés végett kinn hagyott árticsóka plántákat most már be kell fedni gyenge fagallyakkal és úgy ganéjjal; de sokkal jobb, ha elébb virág cserepekkel beborítatnak: úgy nem fojtódnak meg olly könnyen. — A' raponczával, zellerrel és spárgával is épen úgy kell banni, be kell őket elébb gallyakkal borogatni,

azután pedig földet vagy ganéjt kell reájok rakni, hogy a' téli hideg ellen megoltalmaztassanak.

* * *

Csiperke gombát (Champignon) egész esztendőn által a' pinczében termeszteti.

Vessen az ember a' pinczének legszárazabb részében a' faltól 3 vagy 4 lábnyi távolságra egy melegágyat, melly 9 rész lóganéjból és 1 rész galamb ganéjból álló és 1 lábnyi magosságú legyen. Minél több fejrészalak látszanak közöttte, mintha be vólna velek szöve: annál jobb szolgálátú és czélnek felelőbb. A' kinek számár vagy öszvér ganéja van, aból is tehet 2 résznyit a' lóganéjhoz. A' midőn már az ágy készen van: szerezni kell egynehány csiperke gombát, vagy az erdőn, vagy pedig kertészeknél a' hajtóházakban; 's azokat földestől együtt fel kell venni és úgy a' készített ganéj ágyba kell őket széjjel jól távol egymástól rakni; azután pedig jóféle porhanyó gát-földdel mintegy 1² hüvelyknyire az egész ágyat heteríteni, 's vízzel megöntözni. Azon melegágyból ugyan különben is nőnének csiperkegombák, ha mindjárt anya gombák nem ültetődnének is bele: de azoknál fogva sokkal hamarább és nagyobb mennyiségben fognak a' gombák kelni. Ezen megvetett ágyból, sok esztendőig, minden idő szakaszban bőven szedhet - fel gombát a' nélkül, hogy más egyéb gondot vagy fáradságot reá fordítson, mint minden héten egyszer lanyha melegvízzel megöntözze az ember.

* * *

A' lóbogarak' hipusztítására hasznos eszköz.

A' lóbogarakat könnyen meg lehet fogdosni, ha az ember Novemberben a' kert' több részeiben egy lábnyi mélységű gödröcskéket ás és azokat lóganéjjal betölti. A' lóbogarak, ezen ganéj rakásocskákhoz a' benne találtató férgek végett nagy örömmel húzódnak, 's egész télen által ott tartózkodnak, tavasszal azután, minekelötte még a' földfagya kimenne, felássá az ember azon gödröcskéket és ott a' lóbogarakat mind meg lehet fogdosni 's öldödni. Nyáron által a' gilisztákat lehet így fogdosni és pusztítani.

V. Virág szoba, narancs termesztő, és mulató kertbeli foglalatoságok.

Azon plánták' leveleit, mellyek téli tartó helyökön elszokták leveleiket hányni, mihelyt sárgulni kezdenek, azonnal le kell szedni, ne hogy rothadásba induljanak és a' plántákra is általhatván sinlődésbe essenek.

A' kis korán nyiló tulipánokat, mellyeket az ember karácsonra virágoztatni akar, mind a' mellett sem kell nagyon közel a' kemenczéhez rakni; hanem egy betűtött szobában az ablakhoz helyhezteni; a' gyöngy virágokat ellenben sűrűn be lehet mohval rakni, és annál hajtani.

Minden hasadást és nyilást, melly az üvegházon találtatnék, gondosan be kell csinálni s ragasztani; kiváltképen pedig arra ügyelni, hogy kemény hidegben a' külső csipős levegőt kívülről atól a' lehetőségig elzárja.

A' gyengébb fajú állandó plánták, mint a' láng virág, pézsma és többek, mellyeknek a' szabad levegőn kell telelniek, valamint a' földben hagyott Jácint, diszes nárczis, taczeta nárczis, szélvirág, (anemona), ranunculus hagymák, a' Spanyol, Persai, Anglus és pompás dardácskak most mind befedtetessenek jól és vastagon fa levelekkel.

Medvesül virág és Primela magokat most lehet vetni, vagy ha később akarja az ember vetni: tehat az ágyaikat vagy ládáikat előre elkészíteni, hogy mihelyt a' hó leesik, a' hóra azonnal el lehessen vetni.

Kedvező idő jártával még lehet szélvirágot és ranunculust ültetni; de mindjárt be kell őket vastagon fa levelekkel borogatni.

Jól kiszáritott lángszin liliom hagymákat (*Lilium bulbiferum*) most még lehet cserepekbe ültetni és hajtóházba üveg alá tenni. Bánás módjok, az a' mi a' Jácintusé.

Az narancs és citron fák' plántái, öntözés alkalmával meg ne locsoltassanak; hanem csak a' földjök nedvesíttessen - meg. — A' bágygyadt plánták megfrissítésére a' növény házban mindig elegendő állott víznek kell lenni.

A' hajtóházban 12 — 14 grádusnyi melegségnek, a' hűvesben pedig 4 — 8 grádusnyinak kell lenni, melly legtöbb plánta természetivel meg-egyez.

VI. Szántó földi, és réti foglalatoság.

A' káposzta tökéletesen kivágattatik és haza takaríttatik. — A' vetés elvégeztetik. Míg csak az eke a' földbe mehet, a' forgatást mindig folytatni kell. A' káposzta és egyéb szántóföldekre trágya hordattatik és a' lóhere földek hosszú, szálás dudvával teríttetnek be. — A' rétekre, a' rajtok lévő moh elvesztése tekintetéből vizet kell bocsátani.

Mihelyt befagy, azonnal el kell a' zöld vetésekről a' juhokat tiltani; az azokon járás szinte olly ártalmas mint a' réteken.

A' vadakat a' szántóföldektől hátra tartóztatni.

Vegyen az ember 2 — 3 lat ürdögzsart, melly minden Patikában találtató, 's mázoljon be azzal valami darab rongyokat, és azokat kárókra aggatva a' földtől 3

lábnyi magosságra rakja - ki a' szántó föld körül, úgy hogy minden tíz lépésnyire egy egy álljon. Ennek szagát ki nem állhatván a' vadak, közel se kívánnak hozzá járni.

VII. Marha és méh tenyésztés.

A' szarvas marhát most már végképen istállóban kell tartani és étetni. — A' takarmánnyal gazdálkodva kell bánni, a' barom' mennyiségéhez képest kiosztani; számba kell venni az eleség takarmányféle' gyűjtemény mennyiségét és a' jószág' számát, és a' szerént kiszámítván az egyre egyre naponként esendő takarmányt, azt naponként meg kell tartani.

Szárnyas állatokat hizlalni és eladni.

Ha a' méhkasok vagy köpük nem elegendő vastagok és a' szél 's hideg által könnyen által járhatók: tehát borítékot kell rájuk rakni, hogy a' tél ellen védelmezve legyenek.

* * *

A' méheket télen a' kemény hideg ellen védelmezni.

Zsúpot kevés szalmát vesz az ember elő, mellyel a' kast vagy köpüt körül sűrűn befedi és felül szalmaküttel összekötve egészen a' kashoz vagy köpühöz alkalmaztat; azután pedig mindenütt egyformára elegyengetve a' szalmát, azt derékon is a' kashoz szorítja, az alját pedig egészen föld színig körül metszi, de mintegy 1 újni hézagot még is hagy a' szalma vége és a' föld vagy deszka között, hogy a' férgek ott fészket ne verhessenek. Minden hónapban fel kell egyszer a' kast helyéből emelni, 's az alját a' döglött méhektől és a' méhek ganéjjától kitisztítani, és azután ismét letapasztani. Szükséges arra is vigyázni, ha a' méhek telelő helyük nincs e' felettebb kitéve a' hidegnek; ha az ember azt tapasztalja: azon esetre őket melegebb helyre kell takarítani, a' hol lárma és világosság nélkül csendességben maradhatnak. Mihelyt azonban az idő enyhülni kezd: nap lemenet után őket ismét helyükre kell vissza szállítani.

VIII. Halastó, erdő, és vadászat.

A' tavak' halászatja folytatódik. — Azolylan tavakba, mellyekben halak vagynak, magosabban kell a' vizet bocsátani, hogy fenélig be ne fogyjanak. — A' halászatához tartozó szereket 's eszközöket szárazon kell tartani, és bátorságos helyen, hogy az egerektől kivált a' haló szélyt ne ragattassék. — A' tavak jegein gyakran lékek vágattassanak.

A' tüzi fák' vágása folytattatik, és az épületekhez való fák' vagdalása most kezdődik. — A' sertések hizlalódnak. — A' silkföldü' erdőkben a' szénégetés még folytattatik; a' hegyes erdőkben pedig a' hó miatt már megszűnik. — Falevelek gerebjétetnek, melly munka, ha vigyázattal megy véghez, az erdőnek is használ, a' mellett pedig jó fele trágyát is ad.

A' tölgy és bükk makkok összeszedődnek 's takarittatnak; a' fejeér és egyéb tühegyü fenyő gubók pedig letördeltetnek. — A' veres fenyők' gubóit legjobb télen által a' fákon fűgve hagyni; minthogy azoknak magvai különben sem könnyen hullnak ki; Márczius elején pedig sokkal könnyebb őket kipérgetni. — A' közönséges eger fa gubók' szedése most veszi kezdetét.

Mindenféle erdei fák' magvetése és ültetése munkába vétetik. — A' jövő tavaszi magvetéshez a' földet el kell készíteni.

A' vaddisznó vadászat, valamint a' nyulaké és rólkaké is folytatik. A' borzok törrel és fogó vassal fogdosztatnak.

A' vadászat, nagy és apró madarakra egészen kiterjed.

DECEMBER.

I. Házi és udvari foglalatosság.

A' csépelés, lentörés, tilólás, gereblélés és fonás úgy nem különbben a' toll fosztás és kukoricza morzsolás folytatatik.

A' gyümölcsöket szorgalmasan meg kell tekinteni, 's közüle a' rothadtakat kiszedni. — Mihelyt keményebb fagyok állnak be, a' még eddig pinczébe nem takarítottakat, minekelötte a' fagytól megromolnának, mind le kell szállítani bátorságos helyre.

A' zöldséges pinczében és gödrökben szoros felvigyázat kívántatik, a' romlásnak indúlt czikoriákat, kehleket, zellert és kártifiolákat a' földből ki kell szedni, a' rothadtakat kivetni, a' romlani kezdetteket rothadt részeiktől kitisztogatni, és egy fagytól bátorságos száraz helyen megszáritani, 's úgy újra a' pinczében földbe ültetni. — E' hónap végével a' cselédekkel számot vetni.

A' lent olly puha, és lággyá tenni mint a' selyem.

A' len' finomítására egy közönséges két nyújtó fájú vagy hengerű mangoló kívántatik. Mindegyik görgőre vagy hengerre egy egy font gereblélt lent tekerget fel az ember jó szorosan feszesen, azután egy vastag ruhát keményen reá teker az ember, hogy az a' lent összeállva tartsa. E' szerént mind a' két görgő felkészítetve alá tétetik a' mangorlónak, és a' millyen sebességgel csak le-

hetséges mintegy öt vagy hat minutumokig mángorlódik. Ez által a' len felmelgedvén, minden hajszájai között lévő csepű és haj kéreg lehúll, 's szájai megfeszülvén, hitelen felül való puhákká lesznek. Ekkor leszedődik a' len, 's megfordítva ismét a' görgőre tekertetik a' szerént mint előbb, és újfennnt mángorlódik épen olly sebesen mint előbb. Minekutánna így kétszer megmángorlodott: újra meggereblélődik, és már akkor selyem puhaságú.

II. Foglalatoság a' faoskolában és gyümölcs-kertben.

A' fa oskolára a' nyúlak végett különös gondnak kell lenni. — A' magokkal nem rég beültetett ágyakat a' fagy ellen jó vastagon be kell falevelekkel teregetni, vagy pedig szalmás ganéjjal 's egyéb dudvával fedni.

A' gyümölcs termő fák körül árkolása és trágyázása, ha még meg nem történt, ezen hólnapban a' mennyire csak az idő megengedi, munkába vétetessen és végre hajtattasson. Még az időjárása engedi a' gyümölcsfákat tisztogatni kell.

A' nem régiben kiültetett fiatal gyümölcsfák' töveit, száraz hidegben, szalmás ganéjjal avagy falevelekkel jó vastagon be kell teregetni, hogy a' földszint lévő gyenge gyökereket a' fagy meg ne ronghassa.

Kemény fagy idején legjobb a' kerthez megkivántató szereket 's eszközöket betakarítani, mivel a' kerékvágás a' földet le nem vágja: most hát ganéjt, gát földet és iszapot, 's egyéb e' félüket rontás nélkül lehet beszállítani.

A' kertészséghez tartozó műszereket megújítani 's javítani most idő van; hogy a' kikeletre minden szükséges eszközök jó karban készen legyenek.

A' fák' sebeit begyógyítani.

Vegyítsen az ember egy font közönséges lenmag olaj-

hoz 2 lat ezüst habot, 's azt főzze együtt egy óráig, azután vegyítsen közé apróra tört égetett csontot megszitálva, míg csak az híg tészta formává nem lesz. Ezen tészttal kell azután bekenni a' fán esett sebhelyeket; természetesen, hogy elébb azon vágásokat az ember a' fabőrével egyenesé; simává teszi. Ezt a' munkát száraz időben kell tenni, hogy azon olaj kenőcs jól a' fába vehesse magát.

III. Szőlőbéli foglalatoság.

A' szőlőkben folytatódik a' döntés és trágyázás.

A' hol még meg nem történt, az enyhesebb fекvésű szőlőkben szőlövesszőket ültetni is lehet, csak hogy azokat a' kemény fagy ellen be kell fedni.

Nagy fagyok idején, a' midőn különben semmi egyéb foglalatoságot sem lehet tenni: szőlőkarókat hegyez az ember, az ócska elrothadtak helyett pedig újjakat készít; azonkívül pedig a' szőlőben találtató nagy köveket, mellyek alatt az egerek és egyéb férgek örömet tanyáztatnak, rakásra szedni és a' szőlőből kitakarítani. Az ilyen nagy kövek a' szőlőművelésnek jól végrehajtásában sok akadályt tesznek,

IV. Foglalatoság a' zöldséges kertben.

Míg az idő kedvező, a' kert ásódik és ágyakra osztódik. Ha pedig a' föld befagy: akkor különbözőféle trágyának valókat kell belé takarítani, mint p. o. marha, tyúk, galamb, és juh ganéjt, kerti földet, hamut, iszapot 's több e' féléket.

Ha szép idővel a' földet még művelni lehet: úgy nemelly növény magokat még, a' mellyek a' téli hideget kiállhatják; és a' mellyeket tavasz elején mindjárt használni lehet, egész bátorsággal lehet vetni; mint p. o. spinátot, spárgát, minden nemű répakat és czeklákat, petrezselymet, paszternákot, salátát, disznóbabot, korán való bor-

sót és egyéb magokat, mellyek rendszerént Januariusbán és Februariusban szoltak elvetődni. Ezen alvó magvetéseknél meg kell jegyezni, hogy ne sűrűn vetessenek, és tavasszal a' midőn kikelnek, a' hol még sűrűn 's rakáson állanak, a' sűrűből ki kell tépni minekelötte szárba indulnának.

Az Augusztusban és Septemberben gyűjtött répa, petrezselyem, zeller magokat tokjaikból ki kell fejteni tisztítani, és jó helyre tenni.

Legjobb módja a' magok' jól eltartásának.

A' zöldségek és virágok' magvainak tartására legjobb 's legalkalmasabb edények az úgy nevezett czukor üvegek, mellyeket felül jól be lehet papiros borítékkal csinálni 's kötni, úgy azonban, hogy a' papiros fedéliket egy kötő tüvel meg kell szurkálni, minélfogva a' magokhoz szabad levegő juthasson, különben a' magok megpenészesednek. Az ilyen üvegekben tartott magok, mellyeknek nevék és érés idejük' az üvegre feljegyeztetik, sokáig el-tartanak csirázó állapotokban; kivált ha hűvelyekben tökéletesen kiszáritva tétetnek el.

V. Foglalatoság a' virág szoba, narancs és múlató kertben.

Minthogy a' virágos kertbéli foglalatosságok most felette szűk határok közé vagynak szorítva: tehát ezen időt a' földesládának, kertpadoknak, szalma, gyékény ponyváknak és egyéb kertiszereknek kiigazításokra 's javításokra kell fordítani.

A' virágmagokat tokjaikból kifejteni 's jó meleg szobában alkalmas helyre tenni kell.

A' medvefű virágok és primulák, ládaikban mohval fedettessenek be a' madarak ellen, medvefű virágmagokat még most is lehet hóra elvetni.

A' bodza és kecskefű bokrok bevitetődnek a' nékik rendelt hajtó helyekre.

A' plántákat telelő helyeiken szorgalmasan

meg kell sárguló leveleiktől tisztogatni, a' néki-
ek szükséges mértékű melegségben egyenlőn tar-
tani, 's nagy vigyázattal és csak épen szükség ese-
tében megöntözni. — A' füsttől és portól külö-
nös gondal meg kell oltalmazni, és az utolsót a'
rajtok megülepedett penészel együtt egy puha haj-
kefével le kell rólok tisztogatni.

A' plánta tartó házakban az egerekre és egyéb
ártalmas férgelkre különös nagy figyelmet kell for-
ditni, hogy azok onnét akár mi úton 's módon is
kipusztíttassanak.

Mivelhogy a' melegség mértékje az ablakok-
nál, és az előre görbülő üveg és hajtóházaknál,
a' szerént a' mint azoknak több vagy kevesebb
előre hajlások van és a' virág 's egyéb plánta edé-
nyeknek álló helyeik és a' mint alább, vagy ma-
gosabban helyeztetve vagynak, igen különböző
szokott lenni: tehát minden téli hólnapban vi-
gyázni kell arra; hogy azon plánták, mellyek na-
gyobb melegséget kívánnak, az ablaktól hátrább
és magosabb állókra ellenben a' kevesebb mér-
tékű melegséget kívánók, az ablakhoz közelebb és
alacsonyabb állókra helyeztetnek.

Bár millyen melegségben kellessen is a' czit-
ron és narancs nevelő házakat tartani: azért az ab-
lakokat a' kemény téli hólnapokban sem kell min-
dig gyékén v. szalma ponyvával fedve tartani, ha-
nem a' fedező ponyvákat, ha különben nem is leg-
alább a' déli egy pár órákon fel kell az ablakok-
ról vonni, hogy a' növényekre jól tévő fény 's
világosság hathassék. Mihelyt pedig lágy idő áll
elő, a' gyékényeket egészen le kell az ablakok-
ról szedni, 's dél tájban egy egy kis ideig az ab-
lakokat is felnyitni, hogy a' plántákra szabad le-
vegő hasson.

VI. Szántás -vetésbéli foglalatosság.

Ha ezen hónapban a' föld még be nem fagyott, még lehet forgatni. — Marga és iszap trágyául szállittatik.

Nyereséggel használása a' rozsnak.

A' szántóföld Novemberben vagy Decemberben, ha már megforgattatott, még tél előtt felszántattatik, télen által trágyával megjobbítottatik, Marcziusban megkevertetik, Aprilisben vagy Majusban ismét meghantatik, és ilyenképen mint egy más ugar föld egy időre megmiveltetik, még pedig akkor, a' midőn a' szántóvetőnek és annak marhájának épen legkevesebb dolga van. Junius közepén a' szántóföld bevettetik jóféle rozsal, de valamivel vékonyabban 's ritkábban mint közönségesen szokás. Rövid idő múlva a' legszebb rét van az ember szeme előtt, melly minden szárazság és nedvesség veszedelmeinek elene áll. Septemherben minekelötte a' rozs szárba indulván kalászat hányná, ezen mesterséges kaszáló lekaszaltatik és termése helyett szénának használtatik. Következő esztendőben, ezen lekaszalt élet a' legbővebb termést adja; mert a' telet a' tüve jobban kiállja, mint a' későbbi őszi vetés, és annál fogva az üszögnek 's egyéb termésbéli hijánosságnak nincs úgy kitétetve.

VII. Marha és méh tenyésztés.

Az istállókat ugyan melegen kell tartani, de azért gyakran fris levegőt kell bele bocsátani. — A' borjúk anyjaiktól elválasztatnak. — Minden nemű marhát tisztán tartani és rendesen étetni 's itatni, a' rendesen velek bánásnál fogva legbizonyosabban erejekben tartatnak.

A' tyúkokat néha néha kender maggal jól kell tartani, hogy annál hamarább tojni kezdjenek. Hetenként két három izben perzelt zabot is a' meleg cselédházba kapatni, úgy bizonyosan jókor elkezdik a' tojást. — A' galamb tartó gazdák el ne felejtsék a' galambjaik' étetését; mivel

azok ezen időben semmi eleséget sem kapnak a szabad levegő alatt.

A' méh kasokat óvni kell a' kemény hidegnek keresztül hatásától; mind a' mellett azonban néha néha friss levegőt is kell hozzájok bocsátani. Az egerektől oltalmazni kell.

A' méhek' etetése.

Legtermészetesebb és egészségesebb eledeljek a' szükségben lévő méheknek a' tiszta méz; csak hogy azt egy kevés közé vegyített víz által higabbá kell tenni. Ha az idő járása felettébb kemény: azon esetre az ember egy kevésse megmelegíti, és a' tiszta víz helyett csillagos ánizs theát kell a' méz közé vegyíteni, úgy nem csak egészséges, hanem még csalogató kedvességű eledeljek is a' méheknek. A' mi az etetés módját illeti; azt a' kasoknak, vagy kúpoknak avagy más egyéb féle deszka alkotmányának minémiségéhez kell alkalmaztatni. A' kasbéli méheknek legjobb az eledelt valamelly lapos edényre tölteni, és azt gömbölyű vesszőcskéekkel sűrű berakni, hogy a' méhek a' mézbe ne hulljanak, hanem azokra állhatván, rólok e' mézet felnyalogathassák; azon edényt pedig épen a' léphez kell illeszteni, alkalmaztatni, úgy hogy a' lépek végződéseiktől vagy csúcaikról a' méhek egyenesen a' lapos edényhez juthassanak, azt pedig egy belső polcz által ejtetheti meg az ember. — A' magazin ládában lévő méheknek etetése így történ: minthogy annak nincs boltozatja; hanem csak lapos, bedeszkázott teteje, és így felül egy hordó akna forma lyuk van rajta: tehát az az ember felveszi vagy nyitja, 's azon lebocsát tövig egy bádóg tölcser, a' tölcser csővnek végét be kell több rétre hajtogatott sűrű vászonnal szorosán kötni, 's úgy a' tölcserbe tölti a' mézet, a' tölcser tányérjának pedig felül fedelet csinál, melly azt egészen belepí 's fedi. Illyen módon a' máz, a' tölcser csővjén által szivárog a' vászonyra, és a' vászonyról a' méhek szépen lenyalogatják a' mézet.

Nyeresége a' viasznak.

A' méz törkölyt és az üres lépeket apró darabokra tördeli az ember és egy lábasba hánnya, 's reá tölt fél anyi vizet, azután azt kellettihez képest kavarja. Midőn

már igazi forrásában van, egy egy jó erős vászonból való csúcsos zsacskóba tölti, melly alatt egy vízzel töltött edényt kell helyheztetni. Eleinte a' zsacskót csak csendesen nyomogatja, azután keményebben, és végre kisajtolja az ember. Ilyen módon csak felettébb kevés viasz marad a' sonkoly között. Ezután a' sonkolyt még egyszer tűzhöz teszi az ember vízzel, és azt egy darabig való fővése után az elébbi módon ismét zsacskóba tölteni és abból kinyomni. A' már kinyomott viaszt kiszedvén a' vízből, bele teszi egy lábosba minden víz nélkül, mellyet egy kis forrás 's fővés után egy olyan forma edénybe tölt, mellynek felső része szélesebb és bővebb a' fenekénél, de azon edény fenekére valamelly kevés zsírfélét kell tenni, hogy a' viasz könnyen kijőjjön az edényből. Ha a' viaszt igazán ki akarja az ember tisztázni: darabolja el apróra, töltse egy üstbe 's töltsön reá egy kevés vizet, azután azt főzze még csak tisztátalan habot vet, mellyet róla szorgalmasan le kell szedni. Ha a' habzása már egészen tiszta, jele hogy a' viasz megtisztult; akkor azt egy tálba tölti, mellybe elébb egy kevés forró vizet önt. Az ilyen tisztázott viasz sohasem veszti el becsét. Hogy pedig a' kiszaradásnál fogva nehézségből ne veszítsen nedves helyen kell tartani, vagy pedig néha néha tiszta hideg vízzel meg kell öntözni.

VIII. Tó, erdei gazdaság és vadászat.

A' nád és gyékény a' jégen levágattatik; a' tó szorgalmasan lékeltetik.

Épülethez való és tüzi fák vágattatnak. — A' szénégetés a' fagy és hó miatt egészen megszűn. — A' fenyőfa magok kinyittatnak. Vetni kezdi az ember hóra a' nyírfa és fejtér fenyő magokat azon helyeken, honnét fák vagdaltattak.

Vaddisznók többé nem lövöldöztetnek; de malacziaik és öz bakok széltire puszkáztathatnak. — A' vadászat minden más egyéb vadakra 's szárnyas állatokra kiterjed. — A' nyulak és rókák hajtással vadásztatnak.

